

Sustainable Management of Biodiversity, South Caucasus

Updating of Management Plan for Vashlovani PAs
Completion Analysis
Assessment of Implementation of the First Management Plan

**ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების
მენეჯმენტის გეგმის განახლება
გეგმის შესრულების ანალიზი
პირველი მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების შეფასება**

APA Working Group
დაცული ტერიტორიების სააგენტოს სამუშაო ჯგუფი

Working Papers – 45/2012

APA Working Group for Updating Vashlovani PAs Management Plan:

1. Lali Tevzadze - position: Head of Development Division - Team Leader
2. Tea Barbakadze - position: Head of the Planning Division - competency: Infrastructure and Budget;
3. Avtandil Miqaberidze - position: Chief Specialist - competency: Forester (Natural Resources Specialist);
4. Khatuna Tsiklauri - position: Chief Specialist - competency: Biologist-Ecologist (Natural Resources Specialist);
5. Irakli Dvali - position: Chief specialist – competency: Lower ;
6. Nato Sultanishvili - position: Specialist – competency: Eco-education and Interpretation
7. Iia Salia - position: Chief Specialist - competency: GIS specialist;
8. Rusudan Chochua - position: specialist - competency: Landscape Planning and Infrastructure Specialist;
9. Kristine Asatiani - position: Chief Specialist - competency: Eco-tourism
10. Merab Piroshmanishvili - position: Director of the Vashlovani PA Administration
11. Vazha Cherkezishvili - position: Head of the Law Enforcement Unit – competency: Geomorphologist

Michael Garforth – International Expert, Group Coordinator, Technical Advisor and Editor

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მენჯმენტის გეგმის განახლების სამუშაო ჯგუფი:

1. ლალი თევზაძე – თანამდებობა: განვითარების სამსახურის უფროსი – ჯგუფის ხელმძღვანელი
2. თეა ბარბაქაძე – თანამდებობა: დაგეგმვის სამსახურის უფროსი – კომპეტენცია: ინფრასტრუქტურა და ბიუჯეტი
3. ავთანდილ მიქაბერიძე – თანამდებობა: მთავარი სპეციალისტი – კომპეტენცია: მეტყევე (ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი)
4. ხათუნა წიკლაური – თანამდებობა: მთავარი სპეციალისტი – კომპეტენცია: ბიოლოგი-ეკოლოგი (ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტი)
5. ირაკლი დვალი – თანამდებობა: მთავარი სპეციალისტი – კომპეტენცია: იურისტი
6. ნატო სულთანისვილი – თანამდებობა: სპეციალისტი – კომპეტენცია: ეკო-განათლება და ინტერპრეტაცია
7. ლია სალია – თანამდებობა: მთავარი სპეციალისტი – კომპეტენცია: გის-სპეციალისტი
8. რუსუდან ჭოჭუა – თანამდებობა: სპეციალისტი – კომპეტენცია: ლანდშაფტის დაგეგმვისა და ინფრასტრუქტურის სპეციალისტი
9. ქრისტინე ასათიანი – თანამდებობა: მთავარი სპეციალისტი – კომპეტენცია: ეკო-ტურიზმი
10. მერაბ ფიროსმანიშვილი – თანამდებობა: ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დირექტორი
11. ვაჟა ჩერკეზიშვილი – თანამდებობა: ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის დაცვის განყოფილების უფროსი – კომპეტენცია: გეო-მორფოლოგი

მაიკ გარფორთი – საერთაშორისო ექსპერტი, ჯგუფის კოორდინატორი, ტექნიკური მრჩეველი და ტექსტის რედაქტორი

Content

1.	Introduction	1
2.	Summary of values, pressures, threats and constraints described by the previous management plan 2	
2.1	Values	2
2.2	Pressures and threats	3
2.3	From anthropogenic factors	3
2.4	Constraints	4
3.	Overview of the management plan	4
3.1	Overall goal and objectives	4
3.2	Spatial planning concept	5
3.3	Management strategies and programmes	5
4.	State of implementation by field of activity	6
4.1	Administration	6
4.2	Infrastructure	8
4.3	Capacity building and training	9
4.4	Public relations, including business relations	10
4.5	Support zone programme	16
4.6	Visitor services	18
4.7	Habitat and species management, including resources management	21
4.8	Environmental protection, including law enforcement, search and rescue	25
4.9	Research, monitoring & survey	26
5.	Progress towards strategic objectives	30
6.	Annex. Documents from which information was obtained for the report	33

სარჩევი

1.	შესავალი	35
2.	წინა მენეჯმენტის გეგმაში აღწერილი ფასეულობების, ზეწოლების, საფრთხეებისა და შემაფერხებელი ფაქტორების მოკლე მიმოხილვა	37
2.1	ფასეულობები	37
2.2	ზეწოლები და საფრთხეები	38
2.3	შემაფერხებელი ფაქტორები	39
3.	მენეჯმენტის გეგმის მიმოხილვა	40
3.1	ზოგადი მიზანი და ამოცანები	40
3.2	სივრცული დაგეგმვის კონცეფცია	41
3.3	მართვის სტრატეგიები და პროგრამები	41
4.	განხორციელების მდგომარეობა ქმედებების სფეროების მიხედვით	42
4.1	ადმინისტრირება	42
4.2	ინფრასტრუქტურა	45
4.3	კვალიფიკაციის ამაღლება	46
4.4	საზოგადოებასთან ურთიერთობები (ბიზნეს ურთიერთობების ჩათვლით)	47
4.5	დამხმარე ზონის პროგრამა	54
4.6	ვიზიტორთა მომსახურება	57
4.7	ჰაბიტატისა და სახეობების მენეჯმენტი, რესურსების მართვის ჩათვლით	62
4.8	გარემოს დაცვა (მათ შორის კანონის აღსრულება, ძებნა-ძიება და სამაშველო სამსახურები)	66
4.9	სამეცნიერო კვლევა, მონიტორინგი და გამოკითხვა	68
5.	პროგრესი სტრატეგიული მიზნების განხორციელების თვალსაზრისით	72
6.	დანართი : ანგარიშის მოსამზადებლად გამოყენებული დოკუმენტები	76

1. Introduction

The Management Plan of the Vashlovani State Reserve and Vashlovani National Park (together Vashlovani Protected Areas – VPA), elaborated and implemented under the WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project (1999 – 2008) was approved following the order of the Ministry of Environment Protection and Natural Resources # 48, January 26,2006. The Management Plan expired in 2008.

The Agency of Protected Areas with the assistance of Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIZ), within the programme “Sustainable Management of Biodiversity – South Caucasus” initiated work on updating the management plan for VPA. A working group comprising staff of the APA is guided (facilitation and provision of technical advice) by an international expert – later referred to as the Consultant. The Consultant has prepared the general outline of the process of preparing the management plan. The mentioned plan consists of 5 stages. The first stage is the preparation of an analysis report of the implementation of the first Vashlovani Management Plan - Completion Analysis. The objective of the first stage was to assess the implementation of planned activities.

The present report is the outcome of the first stage. The report identifies which activities from the old management plan have been implemented, which have not been implemented (and why, as far as it has been possible to determine) and what progress has been made towards achieving the long term goals (strategic objectives) for VPA. The report was prepared on the basis of existing information. The report is intended to provide part of the basis for deciding the strategies and activities that will be incorporated into the new management plan. Documents from which the working group obtained information for the report are listed in Annex 1.

The report is structured as follows:

- Summary of the values, pressures and threats, and constraints described by the previous management plan (Chapter 2)
- Overview of the goal, strategic objectives and spatial planning concept of the previous management plan (Chapter 3)
- State of implementation of the strategies and activities of the previous management plan (Chapter 4)
- Evaluation of outcomes during the period of the previous management plan (Chapter 5)

All references in this report to “management plan” are to the previous management plan unless otherwise specified.

The following abbreviations are used in the report:

APA	Agency for Protected Areas
EU	European Union
FFI	Fauna and Flora International
GEF	Global Environment Facility
GIZ	Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit
GIZ SMBP	GIZ Sustainable Management of Biodiversity Project

GPADP	Georgia Protected Areas Development Project
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
MoEP	Ministry of Environment Protection
METT	Management Effectiveness Tracking Tool
NP	National Park
RAPPAM	Rapid Assessment and Prioritisation of Protected Area Management
SNR	Strict Nature Reserve
UNDP	United Nations Development Programme
US DoI ITAP	United States Department of the Interior International Technical Assistance Programme
VPA	Vashlovani Protected Areas
VPAA	Vashlovani Protected Areas Administration
WB	World Bank

2. Summary of values, pressures, threats and constraints described by the previous management plan

This chapter presents a summary of the values, pressures, threats and constraints as they were described by the previous management plan and which formed the basis for the strategies and activities set out in the previous management plan.

2.1 Values

2.1.1 Ecological values

VPA includes large parts of the remaining stands of Georgia's sparse *Juniperus* forests, significant parts of Georgia's sparse *Pistacia* forests and important areas of Georgia's semi-desert and steppe vegetation formations. When the previous management plan was elaborated the formations of *Juniperus* and *Juniperus / Pistacia mutica* and rock xerophytes on the "areulebi" habitat were largely undisturbed, *Pistacia mutica* formations on the steppe and shrub habitats were in good natural condition, and the semi-desert and steppe formations were partially degraded and partially in good natural condition. The protected floodplain forests along the Alazani river are the remains of a former widespread type of habitat which is now fragmented and isolated.

VPA harbours many critically endangered and rare species of the animal kingdom (e.g. *Panthera pardus tuliana*, *Hyaena hyaena*, *Lynx lynx*, *Lutra lutra meridionalis*, *Aquila pomarina*, *Circaetus gallicus*, *Aegypius monachus*, *Gyps fulvus*, *Ciconia nigra*, *Cercotrichas galactotes*), most of which are typical for arid ecosystems. *Ursus arctos* inhabits the territory. The density of mammals is among the highest in Georgia; the coexistence of so many large predators is exceptional. The river Alazani contains spawning grounds of rare fish species (*Silurus glanis*; *Cyprinus carpio*; *Aspius aspius taeniatus*; *Chalcalburnus chalcoides*). Vashlovani shows a density and richness of reptiles that is found nowhere else in the country. VPA is the only place in the Caucasus region where the lizard *Ablepharus pannonicus* lives. The reptile species *Elaphe hohenackeri* is endemic in the Caucasus

region. Most of the animal populations, especially large mammals, are below their natural numbers due to human influence.

Many plant species in VPA are listed in the Georgian Red Data book, e.g. *Pistacia mutica*, *Iris iberica*, *Tulipa eichler*, *Paeonia maiko*, wild quince, wild vine, wild walnut tree, *Barberis iberica*, Georgian maple, *Celtis caucasica*, *Populus euphratica*, Georgian oak, *Hippophae rhamnoides*, wild *Punica granatum*. 33 plant species found in VPA are endemic in the Caucasus region and 2 plant species are endemic in Georgia (*Psephelus carthalinicus* and *Campanula kachetica*).

VPA contains unique geological formations and landscapes (e.g. the dynamic erosion landscapes of Pantishara gorge, Didi Chrdili ridge, and Usakhelo mountain massif) and a large part of Georgia's best conserved juniper arid sparse forests. The combination of these forests with the specific orographic relief forming the areulebi habitat is unique for the country.

The original vegetation formations of VPA (arid light forest, semi desert, desert, steppe, leaf-bearing forest, rocky xerophytes, flood plain forest, lime-stones) are a unique genetic treasure. VPA is the motherland of many of the plants cultivated in eastern Georgia (vine, walnut, quince, pear, pomegranate, fig, *Cornus mas*, *Mespilus germanica*, *Morus*, *Avena*).

2.1.2 Other Values

Parts of VPA have been used for generations as winter pasture for livestock which are grazed in the mountains of Kakheti region during the summer. The forests in VPA are a source of fuel wood. VPA has significant tourism, scientific research and eco-education values.

2.2 Pressures and threats

The previous management plan assessed the pressures and threats, as well as factors that affected the accomplishment of management objectives prior to implementation of the management plan as follows:

2.2.1 From natural factors

The management plan did not identify any pressures or threats from natural factors. The plan stated that long-term scientific monitoring had proved that no important changes in natural conditions were expected in the nearest years. Forecasts for climate change that were made after the management plan was prepared indicate that during the course of the present century the average annual temperature for Dedoplistkaro region will increase significantly and annual precipitation decrease significantly (MoEPNR and UNDP, 2009)

2.3 From anthropogenic factors

Factors inside the PA

Wood cutting – assessed as not extensive when the previous management plan was prepared, the forests adjacent to settled areas being the most affected.

Illegal hunting - considered to be the strongest human factor affecting the populations of key species in the park.

Illegal fishing for private consumption and commercial purposes on the river Alazani.

Excessive grazing, causing serious degradation of steppe and semi-desert habitats.

Disturbance of large mammals by shepherds' dogs.

Roadways running through the middle of ecosystems, causing disturbance to vulnerable species.

Misuse of agricultural lands, including ploughing of pastures for growing cereals, causing loss of characteristic phytocenosis.

Extraction of non-renewable resources by environmentally insensitive methods, e.g. extraction of clay and sand from the surroundings of the Alazani river banks and quarrying of limestone near to Dedoplistskaro and endangering the endemic flower *Campanula kachetica*, the very rare plant species *Biota orientalis* and *Galium praemontanum* as well as the colony of griffon vultures (*Gyps fulvus*) of the natural monument "Artsivis Kheoba" - (Eagle Canyon).

Fires lit by farmers to burn residues of harvested crops and by shepherds in an attempt to improve pasture productivity.

Oil exploration and extraction under a license which included the territory of VPA.

Factors outside the PA

Landfills and disordered sewerage of administrative centres and villages adjacent to the protected areas system and numerous farms posing a serious threat to the human environment and habitats of animals.

Pollution from inappropriate application of agricultural chemicals negatively impacting on the whole hydrological complex of the Alazani river.

Hunting and fishing impacting negatively on the rare and endangered animals of VPA and on the sustainability of the Alazani river flood-plain forests ecosystem.

Utilization of river water for irrigating agricultural lands and hatchery construction purposes reducing river flow, destroying the habitat of animals and plants, and seriously complicating protection of the Alazani flood-plain forests and the resident fauna.

2.4 Constraints

State border coinciding with the north-east border of VPA, creating obstacles to the protection of the Alazani flood-plain and resident fauna.

Contradictions in the legal framework. The mutually exclusive nature of the legal mechanism acting inside and outside the protected areas provided for contradictory actions; e.g., the border guards being authorized to prevent by force movement of everyone including PA rangers and at the same time rangers being authorized to arrest all persons present on the PA territory without the permission of the PA administration, especially if they were carrying fire arms and even if they were border guards.

Funding. At the time the previous management plan was finalised and approved, the funding needed for additional staff in the extended and newly designated Protected Areas had not been provided by the Parliament.

3. Overview of the management plan

3.1 Overall goal and objectives

The management plan set out an overall goal (the ideal condition of VPA at which all activities were aimed), ten strategic objectives to guide the management of the park as a whole, a spatial planning (zoning) concept, and strategies and associated projects (or actions) gathered into programmes and arranged into nine fields of activity.

The **overall goal** was:

“to retain and protect the integrity of landscapes, habitats and biodiversity of arid and semi-arid ecosystems. Animal and plant life develops and thrives in response to natural undisturbed processes within open ecosystems. Any kind of utilization of natural resources takes place in a sustainable way. Traditional practices of sheep breeding and grazing and all other human activities are fully harmonized with the needs of stable natural ecosystems. VPA shall be a place, where the beauty of an undisturbed wilderness will be a real joy to the visitor”.

The **strategic objectives** addressed ten themes (the objectives are presented in full in chapter 5):

- Protection
- Restoration
- Knowledge
- Awareness raising
- Enjoyment
- Tradition
- Income
- Livelihood
- Replication
- Alliances

The management plan did not specify indicators for assessing progress towards the strategic objectives.

3.2 Spatial planning concept

The previous management plan specified the following PA categories and internal zones of Vashlovani national park (a map showing the categories and zones is at annex 1.3 of the management plan):

A strict nature reserve (SNR) with the objective of preserving the integrity of self-regulating semi-arid ecosystem and natural processes and to conduct non-manipulative scientific studies (chapter 4.3.1 of the management plan.)

A national park (NP) subdivided into a natural strict protection (wilderness) zone, a natural managed protection zone, a traditional use zone, a recuperation zone, an administration zone, and a visitor zone. The management plan specified objectives and permitted and prohibited activities for each zone (chapter 4.3.2 of the management plan).

Three natural monuments (chapter 4.3.3 of the previous management plan).

A support zone, which was to function as an informal zone of cooperation. The objective of the support zone was the integration of environmental protection and economic development activities, which was to be realized through the formation of an optimal system of land use, rational utilization of renewable resources and the monitoring of the impact of economic activities on the natural environment. (Chapter 4.3.4 of the management plan.)

3.3 Management strategies and programmes

The management plan set out management strategies, which comprise a set of measures to meet one or more strategic objectives. Management strategies were grouped into nine different fields of activity that also apply to the implementation programmes. In the management programmes strategies were broken down into concrete implementation

projects with expected cost estimation and indication of priority. The strategies and programmes were arranged into the following fields of activity:

- Administration
- Infrastructure
- Capacity building and training
- Public relations (including business relations)
- Support zone programme
- Visitors service
- Habitat and species management (including management of resources and other assets)
- Environmental protection (including law enforcement, search and rescue)
- Research, monitoring and survey

4. State of implementation by field of activity

(Note: 1. The sub-chapter reference numbers in brackets after the headings in this chapter are to the subchapters in the Georgian text of the management plan.

2. The priority assigned to the activities (or projects or actions) or those assigned in the Georgian text of the management plan.)

4.1 Administration

4.1.1 Strategy (chapter 5.1)

The strategy in the administration field of activity was to set up a functional PA administration operating in accordance with Georgian law and fully capable of coping with the complexity of modern park management. The administration was to implement a monitoring, evaluation and feedback system: standard procedures were to be developed to monitor management effectiveness in combination with annual work plans; the annual work plan would define milestones and benchmarks for each activity conducted under the management of VPA; output against objectives would be monitored for each activity, comments added, and an evaluation report written. The evaluation report would serve as the basis for elaborating the following year's work plan.

An Advisory Board (Consultative Council) was to be established and participate in defining strategies for VPAA's activities, work with the local population, different land users of the support zone and organizations with relevant interests, and develop relations with local and central authorities.

Financing of VPA was to be by a combination of state budget funding, funding by the GPADP, and income generated by VPA from entrance fees, eco-tourism revenues, overnight camping fees, and concession fees. Occasional funds were also expected to be raised through cooperation with various organizations.

4.1.2 Programme

The management plan specified the following activities (or actions or projects) in the field of administration (the so-called Administration programme):

Staff and wages (chapter 6.1.1) (High priority). Establish a functional administration comprised of 44 staff (see the table of staff positions in chapter 6.1.1, and the planned structure with job descriptions in annex 5, of the management plan).

Procurement of equipment needed for programme implementation (chapter 6.1.2) (High priority). Specify and procure the equipment needed for effective functioning of VPA and elaborate rules and regulations for its use.

General administration (chapter 6.1.3) (no priority assigned). The purpose of this programme was to finance the operational expenses of senior staff of the PA Administration, as necessary, for effective management, organization, supervision activities, consultations and coordination. The major part of this money was to be used for fuel and office expenses.

Preparation of annual work plans (chapter 6.1.4) (High priority). Prepare a comprehensive annual operational plan including monitoring plan and budget.

Annual report (chapter 6.1.5) (High priority). Implement a system of annual reporting for continuous documentation of activities of VPA Administration, documentation of scientific work and monitoring.

Self-monitoring of management efficiency (chapter 6.1.6.), comprised of:

Detailed annual review (chapter 6.1.6.1) (High priority) - a standard monitoring and evaluation routine for the overall management efficiency of the PA Administration;

Annual social-economic monitoring (chapter 6.1.6.2) (High priority) to investigate changes in the social economic conditions of the local population which may have been caused by the creation of the national park and to provide information about the people's perception of VPA and its administration;

Annual application of the Management Effectiveness Tracking Tool (chapter 6.1.6.3) (High priority); and

Bi-annual monitoring of concessionaires' activities (chapter 6.1.6.4) (to start after concessions had been granted).

Review and adjustment of the six-year management plan (chapter 6.1.7.).

4.1.3 State of implementation

Staff

VPA has fewer staff than planned in the previous management plan and fewer than are needed for fully effective functioning even taking into account the centralisation of authority which took place in 2008. A training and resource needs assessment carried out by FFI and NACRES in 2009 in the framework of the EU-funded Georgian Carnivore Conservation Project identified a need for the following additional staff: natural resource use specialist; interpretation specialist; infrastructure maintenance specialist; nine additional rangers; maintenance team (as it was indicated in the management plan) (NACRES and Fauna and Flora International, 2009). The needs assessment also identified some training needs, which are noted in section 4.3.3 below. The position of natural resource specialist was filled in 2010 by a veterinary expert for the purpose of implementing the gazelle reintroduction programme.

Equipment

The GPADP procured all of the equipment needed to establish a functioning protected area administration. The needs assessment facilitated by FFI and NACRES (see above) identified the following equipment needs in addition to, or to replace, equipment purchased by the GPADP: radio communications equipment; first aid kits; ambulance kits; anti-venom; mosquito repellent; spades, shovels, picks and saws; camera traps; uniforms for manual work; digital cameras; wood burning stoves; electricity generators; jet wash for vehicles;

chainsaws; quad bikes for rangers; vehicle for the resource use specialist; telescope; binoculars; fire fighting kits.

Work plans, monitoring and review

The planning, performance monitoring and review procedures envisaged in the previous management plan are not being implemented in their entirety. Regular assessments of management effectiveness using a consistent methodology have not been carried out: an assessment using METT was carried out in 2005 and an assessment using RAPPAM was carried out in 2008. Evaluations of progress towards planned results and activities are not being carried out systematically and the results of evaluations are not being fed back into the annual planning cycle. One reason for the procedures not being implemented is that they are not built into APA's standard procedures. Another reason is a lack of staff in the relevant positions, presence of required positions and a lack of appropriate skills.

Financing

Since the closure of the GPADP the financing allocated to VPA has not been sufficient to carry out many high priority activities including field surveys, monitoring and maintenance of infrastructure. The entrance fee introduced in the framework of the GPADP was abolished at the request of tour operators with the result that income, and therefore funds to pay for operating costs, was substantially less than was forecast in the management plan.

Advisory Board

The Advisory Board (VPA Scientific Advisory Council) has been established. The following persons are members: staff of the APA's central apparatus (2); staff of VPAA (2); representatives of Dedoplistskaro municipality (1) and the Border Police (1); experts affiliated to IUCN Programme Office for the Southern Caucasus (1), IUCN (1) and the University of Georgia (1). According to the APA's records the Council has met once, in November 2009. According to the APA's standard rules and procedures, the PA's advisory councils should meet at least once a year.

4.2 Infrastructure

4.2.1 Strategy and programme (chapters 5.2 and 6.2)

The infrastructure field of activity in the previous management plan covered the design and creation of infrastructure necessary for the operation of the PA Administration and essential for the protection of the area and servicing of visitors (taking into account the impact of infrastructure on wildlife, disturbance of environment and harmony with landscape and practical criteria such as access roads, access to water, scenic viewpoints). The strategy was to develop very site sensitive, environmentally friendly and autonomous facilities. Thus, not the size of buildings, but state-of-the-art

technologies were requested for all elements of infrastructure.

The management plan specified the following activities (projects or actions) under infrastructure programme:

Design and construction of visitor and administration centre ("Vashlovani") (6.2.1) (high priority). In addition to the visitor and administration centre it was planned to construct 10 two person shelters, a circular trail with associated infrastructure, camp sites for 30 persons (including fire sites, toilet and trash cans), picnic sites with tables for picnic, fire sites, toilet and trash cans, garages and a repair shop for VPAA vehicles.

Construction of VPA administration and information centre „Khornabudgi“ in Dedoplistskaro (6.2.2) (High priority)

Creation of tourism infrastructure (6.2.3 contains the complete list) (High priority)

Creation of law enforcement infrastructure (6.2.4 contains the complete list) (High priority)

Demarcation (6.2.5) (High priority). Demarcate the borders of VPA; ensure data registration in the land register.

Dismantling of the ruins of old infrastructure (6.2.6) (Medium priority). Dismantle the old farm buildings from the PA after relocating the farms.

Providing additional annual expenses (6.2.7) (High priority). Ensure coverage of operational expenses for maintenance of infrastructure, vehicles, horses, office supplies, and unforeseen expenses.

4.2.2 State of implementation

All of the infrastructure which was planned and was essential for the effective functioning of VPA was constructed. It was impossible to implement some of the components during the GPADP project cycle; e.g. construction of the visitor centre "Vashlovani" in the park area and some barriers. By that stage the necessary financial resources had been reallocated to other activities due to lack of finances (the main reasons were inflation and the exchange rate and new priorities identified by new decision-makers).

The needs assessment facilitated by FFI and NACRES in 2009 (see above) identified some additional needs: visitor signs and boards; a shelter for the gazelle enclosure (an enclosure was constructed in 2009 but additional infrastructure is needed to support gazelle reintroduction, including a multifunctional station for rangers and scientists and veterinary clinic); five new wells for fresh water; 6 barriers/traffic control systems at entrances to VPA.

The condition and functionality of some of the infrastructure has deteriorated due to lack of maintenance consequent on lack of funds; e.g. plumbing in the PAs' buildings. The field toilets are not functioning properly: water supply was calculated on rain water, but the reality showed that the engineering and architectural calculations were incorrect in this defined case.

Dismantling of the farm building has not started because the farms inside the PAs have not been relocated.

Funds allocated to VPAA for operating costs are not sufficient to cover running costs.

4.3 Capacity building and training

4.3.1 Strategy and programme (chapters 5.3 and 6.3)

Within this field of activities a programme of measures for raising the level of professionalism was to be drawn up and implemented. The training programme was to cover all functions of VPAA.

The management plan specified the following activities (projects or actions) under the capacity building and training programme:

Sharing Experience (chapter 6.3.1) (High Priority). Identify partners abroad, create a worldwide network of partner organizations, develop and conduct international experience exchange programme.

Law enforcement training for VPA rangers (6.3.2) (High priority). Attend special courses for rangers offered by specialists; topics: preventive measures, research, rescue and first aid measures, weapon and protection equipment utilization.

In-house training (6.3.3) (High priority). Develop and implement training programme for VPA administration (computer, languages, communication skills, team building, awareness, nature education, environmental monitoring).

Training in search and rescue (6.3.4) (High priority). Attend training courses, that improve search and rescue skills of VPA employees.

Training in environmental monitoring (6.3.5) (High priority). Educate park staff in applied monitoring techniques and routines.

Procurement of material needed for training (6.3.6) (According to need).

4.3.2 State of implementation:

Sharing experience

VPA staff have not participated in an international experience exchange programme. Staff from Tusheti PAs participated instead (under the US DoI ITAP programme).

Trainings

Trainings for VPA staff were conducted in all of the topics specified in the management plan (in the framework of the WB/GEF-funded GPADP, in partnership with US DoI). The capacity building programme carried out by DoI ITAP and GIZ has been (and is going to continue to be) the essential large scale effort addressed to all fields (technical and institutional) of PAs' effective management. Some of the staff who received training have left VPA; some new staff have joined VPA and have not received appropriate training. The needs assessment carried out by FFI/NACRES in 2009 (see above) identified the following training needs: rangeland field monitoring; competency standard; environmental education; refresher ranger course; rescue service provision; weapons; room reservation system; concession marketing; interpretation skills; GIS and data entry; environment interpretation; rangeland/pasture survey; rangeland management; photography; dealing with people; fire fighting refresher.

4.4 Public relations, including business relations

4.4.1 Strategy (chapter 5.4)

The previous management plan specified the following strategy in the field of public relations and business relations: (i) creation of a comprehensive public relations programme; (ii) concessions; (iii) elaboration and implementation of an interpretation and educational programme.

The *comprehensive public relations programme* was to consist of four elements;

- *Establishment of relations with all interested parties* through propagation of the park by, e.g. broadcasting of advertising, informational and scientific materials on conservation topics concerning protected areas by radio, TV and press, and a periodically updated website. Calendars, brochures, and maps were to be published. Audio-video records were to be made and used at meetings with visitors, seminars, in places where people gather, and used as interpretation material in visitor centres. Seminars, workshops were to be held with various societies. Small items and clothes (T-shirts, caps etc.) depicting the logo of protected areas were to be made. A local radio station was to be set up.

- *Visits by high level officials* of the government and parliament of embassies accredited in Georgia.
- *Arrangement of special events*, including:
 - Exhibitions to advertise traditional products, annually in the information centre in Dedoplistskaro and twice a year in the visitors centre in Mlashe Tskali.
 - Kiziki harvest festival, annually in autumn.
 - Events dedicated to creation of VPAs – e.g. tree planting and litter clearing events, annually for students.
 - Contests between school students and between visitors.
 - Adventurous events (rafting) once a year.
 - Fairs twice a year in the visitor and information centres of Vashlovani.
 - Free tours of VPA for 30 children each year.
- *Establishment of partner cooperation*. Agreements were to be made with the border guard service, local government, agricultural institution and with Azerbaijan authorities; participation of concessionaires in the management of park was to be ensured; joint projects were to be implemented.

Concessions. The previous management plan envisaged that VPA would offer two categories of concessions: (i) transferring the basic means of the park (accommodation owned by VPA, catering at visitor and information centres) and (ii) by allowing entrepreneurs to provide services that were not dependent on VPA's basic means (e.g. horse riding tours; guide service; adventure tours).

Interpretation and educational programme. This programme envisaged various forms of interpretation to support environmental education ongoing at schools and universities and to provide information to visitors and the local population. Children's environmental education would be supported by arranging excursions to VPA. The programme included the following tourism marketing activities: dissemination of information to attract visitors; advertising in regional and national level, state and commercial TV channels, thematic and popular newspapers and magazines; creating a web page; participating at national and international tourism exhibitions/markets; publishing advertisements in national and international tourism brochures.

4.4.2 Programme (by projects or actions) and state of implementation

Propagation of information (6.4.1):

Public outreach through mass media (6.4.1.1) (High priority):

Planned actions (or projects):

Inform the region and entire population of the country about the goals and activities of VPA with the objective of facilitating public awareness of the need for protected areas and public engagement in solving regional nature protection problems.

State of implementation:

Information dissemination by mass media generally takes place using the central TV channel and this is arranged by the APA's central apparatus. Several times information on planned and implemented measures was disseminated by local mass media. The planned local radio-station has not been created: it was not given high priority and the necessary funds were not available.

Creation of materials for raising public environmental awareness (chapter 6.4.1.2) (High priority):

Planned actions (or projects):

Provide the local population and visitors with information about VPA's flora, fauna and natural-cultural landscapes (e.g. brochures, booklets, calendars, postcards, posters, nature chronicle).

State of implementation:

Initially VPAA under the GPADP published informative brochures, calendars, postcards, guidebooks procured T-shirts and disseminated the materials among the population. Subsequently various brochures, books, T-shirts, calendars, films and other materials were prepared by the APA and sent to VPAA. In 2007 films on Vashlovani, Lagodekhi, Tusheti and the protected areas network in general were produced in the framework of GPADP and similar video-material was disseminated. Representatives of VPAA disseminated information leaflets, calendars, books, etc forwarded to them by the APA among local educational institutions.

Advertising of the tourism potential of VPA (chapter 6.4.1.3) (High priority):

Planned actions (or projects):

Dissemination of tourist guides, booklets, video and audio materials, photos and other information material at information and visitors centres of other Georgian PAs; advertisements in regional and national level, state and commercial TV channels, thematic and popular newspapers and magazines; creation of web page; participation at national and international tourism exhibitions/markets; cooperation with tourism business and the public sector in order to include information of the park into their advertisement programmes; publishing advertisements in national and international tourism catalogues.

State of implementation:

Tourism marketing was arranged under the GPADP but since centralisation of authority in 2008 it has been arranged by the APA's central apparatus. The APA participated in a number of national and international tourism exhibitions and events. Initially a dedicated web-site www.vashlovanipa.ge was created but now it is not operational: information about VPA is disseminated through APA's web site www.apa.gov.ge, which is managed by the APA's central apparatus.

Arrangement of special events and visits (6.4.2):

Excursions for pupils to VPA (chapter 6.4.2.1) (High priority):

Planned actions (or projects):

The programme was to include a special visit programme for students, establishment of partnerships with educational institutions, elaboration and implementation of a visit programme. The main focus of the excursions arranged for children was to be to (i) teach them rules of behaviour in the nature environment; (ii) show the park territory to them; (iii) arrange competitions, games and events; (iv) provide information material.

State of implementation:

Several times, school children and representatives of VPAA conducted a cleaning event in the surroundings of “Artsivis Kheoba” (Eagle Canyon) and Khornabuji fortress. Also, in 2007 a rafting show was organized on the river Alazani.

In 2003-2005 VPAA organized visits for the children of 5 local schools and students from one of the Tbilisi Universities: a total of 90 people.

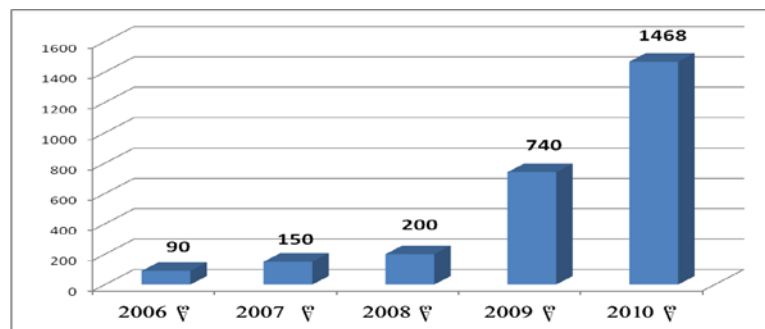
In 2009 eco-educational measures were conducted for 630 people (out of these, 270 people – 235 pupils and 35 teachers - attended seminars at schools; 250 people – 50 students, 190 pupils, 10 teachers - participated in eco-tours). In addition a presentation on Vashlovani PAs was conducted for 110 stakeholders. Total - 740 people.

According to 2010 data eco-educational measures were conducted for 1,268 people (500 people - 455 pupils and 45 teachers - attended lectures-seminars at school; 468 people participated in a cleaning event; up to 300 people – 50 students, 200 pupils, 50 teachers - participated in eco-tours). In addition a presentation on Vashlovani PAs was conducted for up to 200 stakeholders. Total – 1,468 people. Among the educational institutions were: 5 public schools of Dedoplistskaro district, 7 public schools of Tbilisi, Black Sea University, Ilia University, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, Zoo educational centre “Metazoa”. Total - 17 educational institutions.

In 2007, 2008 and 2009 the APA organized an event dedicated to April 22 – International Earth Day. Pupils from schools surrounding the PA participated in these events, among them pupils of 4 public schools in Dedoplistskaro. Winners were awarded with eco-tours - in 2007 and 2008 in Borjom-Kharagauli National Park, and in 2009 in Lagodekhi protected Areas.

The local population has become more involved in eco-educational measures: between 2006 and 2010 their number increased by 63% during the last years (see Figure 2).

Figure 2 - Number of people involved in eco-educational measures, 2006 to 2010

Establishment of partnership cooperation (6.4.3):

Seminars for stakeholders and organizations (chapter 6.4.3.1) (High priority)

Planned actions (or projects):

Arrange seminars once every two years to provide information to interested persons and organizations (naturalists, teachers and NGO representatives) on the possibility of exercising activities of their interest in the protected territory.

State of implementation:

VPAA conducted seminars, made presentations and assisted in organizing eco-tours in VPA. VPAA continually conducts seminars for various stakeholders and organizations

on the importance of the protected areas, and the uniqueness and remarkable character of VPA.

Meetings and visits with local and regional power representatives (chapter 6.4.3.2) (High priority)

Planned actions (or projects):

Arrange meetings and visits to familiarize decision-makers (village governors, rayon governors, president's representatives) with the tasks, and current problems, of PAs and to encourage their assistance to VPAA in implementing joint programmes and solving problems.

State of implementation:

In June 2008, small infrastructures – bungalows - were officially opened in Vashlovani national park. The invitees were governmental and non governmental organizations, among them the Minister of Environment Protection and Natural Resources, representatives of that parliamentary majority, and local governments, tour-operators and others.

Visits of famous and authoritative persons to VPA (chapter 6.4.3.3) (High priority)

Planned actions (or projects):

Every year invite international donors and embassy representatives, politicians, scientists, writers, artists, painters with the aim of creating a positive attitude and increasing the willingness among powerful and famous personalities to support VPA.

State of implementation:

There are records of two visits having been organised during the period of the management plan: on one occasion ambassadors from foreign embassies visited; on the other occasion parliamentary deputies visited. There are anecdotal accounts of visits by representatives of various donor organisations and embassies, and parliamentary deputies.

Transboundary Cooperation with Azerbaijan (chapter 6.4.3.4) (High priority)

Planned actions (or projects):

Arrange a seminar to identify potential trans-boundary protected areas. Define priority actions and design concrete conditions of cooperation on the basis of bilateral international agreements. Elaborate an action plan annually together with partners.

State of implementation:

One meeting was held with representatives of Azerbaijan. The meeting concluded with agreement to collaborate but there has not been any follow-up.

Collaboration with US Badlands National Park (Sister-Park) (chapter 6.4.3.5) (Priority to be defined in the annual operational plans)

Planned actions (or projects):

Develop and implement a programme for exchange of information, exchange of personnel and cooperation of park management.

State of implementation:

Some trainings and exchange of experience was carried out – e.g. management planning, law enforcement, search and rescue training - by representatives of Badlands NP (not only for VPA).

Cooperation with the State Border Service (chapter 6.4.3.6) (High priority)

Planned actions (or projects):

Conduct seminars and work meetings. Transfer border protection functions to VPAA.

State of implementation:

No seminars or formal meetings were held. Cooperation has taken place on an informal basis. As a result of informal cooperation relations have improved. The issue of transferring border functions to VPAA has not been discussed at official level and it is questionable whether transferring the functions would be appropriate. Overlaps between the functions of the border police and PA rangers still exist.

Cooperation with the agricultural sector (chapter 6.4.3.7) (High priority)

Planned actions (or projects):

Create a partnership with the Regional Agricultural Service Agency and private farmers; investigate the level of traditional knowledge; initiate restoration of traditional land-use practices in the traditional use zone and the support zone.

State of implementation:

No activities have been carried out, but this action still is of high priority.

Co-operation with private sector and concessionaires (chapter 6.4.4.1 and 6.4.4.2) (High priority)

Planned actions (or projects):

Hold seminars to inform and attract the private sector and to start economic activities. Grant concessions by competitive tenders.

State of implementation:

A tender was held in August 2010 for a ten year lease over the entire visitor infrastructure in VPAs (not including trails). The tender documents specified that the winning bidder shall prepare a management plan and agree the plan with the APA and shall sell souvenirs. The tender was open to any physical or legal person registered in Georgia, no privileges were envisaged for local entities or persons. There were no bids. Potential bidders told the APA that the starting price was too high.

Activities and results that were not foreseen in the management plan

In 2010, within the framework of IUCN programme, “friends associations” were established to support PA management and popularize them. Among them is the Friends Association of VPA. This specific activity was not foreseen in the previous management plan but is an element of the public relations strategy. The objective of the association is to support the work of the administration, disseminate information, involve in the association as many people as possible from NGO, governmental sector, representatives of other entities, tour-operators, businessmen, local people, stakeholders, etc.; also to attract some grants and implement micro-projects that will support the VPAA and popularize it. At present the “programme of young rangers” is being implemented successfully. The programme aims at raising the eco-educational level of school children and their active involvement in environment protection activities.

4.5 Support zone programme

4.5.1 Strategy (chapter 5.5)

The strategy within this field of activity was aimed at supporting sustainable development in the support zone. There were three elements to the strategy:

Rayon planning: establishing close cooperation with the planning authorities and elaborating recommendations in order to adjust the regional plan and the master plan for Dedoplistskaro to take account of the newly established VPA.

Rehabilitation of agricultural landscapes: co-operating with local agricultural organisations to support the development of more sustainable agricultural practices. Co-operation mechanisms were to include information dissemination, seminars and workshops. The main focus of activities was to be pasture management and restoration of traditional livestock breeding.

Revenue generating activities: involving the local population in revenue generating activities (folk arts traditions, accommodation, concessions for navigation on the Alazani river, horse breeding, food, equipment sales or rental). The GPADP was to finance a small grants programme until the end of 2007 to further support environmentally friendly small business activities with the intention of increasing the interest and participation of the population living in the support zone and thus also help with overall implementation of the management plan of VPA.

4.5.2 Programmes and state of implementation

Adjustment of Dedoplistskaro District Planning (chapter 6.5.1) (high priority)

Planned actions (or projects): Organize seminars, site visits, create a forum of cooperation and elaborate recommendations for the district plan.

State of implementation

The programme was not implemented. The VPAA could not recall the reason. It may have been that the municipality was not interested to collaborate or that the VPAA did not have the resources to implement the activity, also priorities have been changed.

Adjustment of the Master Plan of Dedoplistskaro Town (chapter 6.5.2). (high priority)

Planned actions (or projects):

Organize Seminars, site visits, create a forum of cooperation and elaborate recommendations for the master plan, including adjustments related to the town's power and water supply of this city, communal services, cleaning facilities, stimulation of eco-tourism.

State of implementation

The programme was not implemented. The VPAA could not recall the reason. It may have been that the municipality was not interested to collaborate or that the VPAA did not have the resources to implement the activity.

Small grants programme for ecologically friendly activities (chapter 6.5.3) (High priority)

Planned programme (supported by the WB/GEF-funded GPADP):

Award grants to organizations who would adhere to the principles of wise use of natural resources and thus give an example to the population to commence ecologically justified activities. The concrete goals of the programme were to:

- get the local population to support biodiversity conservation by raising their environmental awareness;
- support the population living nearby the PAs by identifying and implementing environmental-friendly micro projects for improving their social conditions;
- support the local population in elaborating and implementing micro projects that reduce anthropogenic pressure on the protected areas and their natural resources;
- familiarize the population in the sustainable use of natural resources using modern technologies as well as using traditional methods;
- create new jobs and increase the number of beneficiaries in order to raise the socio-economic level of the population.

State of implementation

The following projects were financed by the small grants programme:

- improvements to village water supply systems;
- restoration of cultural heritage monuments, such as Saint Elia Temple;
- provision of visitor facilities next to Khornabuji fortress, including an information centre, picnic area, toilet, garbage disposal point and ranger station;
- nurseries were arranged for local (black plum) or endangered plants (traditional wheat varieties – Tetri and Tseteli Doli, and others);
- production of ecologically clean food;
- maintenance of traditional food production technologies;
- revival of traditional handicrafts;
- a project to demonstrate zero waste fuel using sawdust briquettes;
- upgrading and refurbishment of guest houses for PAs visitors;
- development of partner organizations for VPA such as “Artsivis Kheoba” (eagle canyon), which supported activities carried out on the territory of natural monument “Artsivis Kheoba”, including construction of a visitor information centre, cleaning the territory, educational activities.

Significant results for the population in the support zone of VPA were:

- The majority of the population familiarized themselves with preparing project proposals and with project implementation.
- Implementation of the small grants programme united the population around common problems and made them see the advantage of creating groups or organizations with the same interest.
- Their trust towards the PA administration was strengthened.
- Part of the population was made aware of the possibilities of creating an alternative income source in line with the development of the PAs.
- Proceeding from the above-mentioned, a desire to maintain the PAs was created among the population and correspondingly support for the development of the PAs was established.
- Environmental awareness of the local population was raised.

For the organizations implementing micro-projects the following experiences were increased:

- attracting funds and their purposeful management;
- advantage of partnership cooperation;
- planning/implementing activities and preparing documentation;
- relations and capacity with the World Bank and international donor organizations following their requirements;

- economic and legal issues related to small business development;
- project implementation;
- presenting progress reports;
- environmental awareness.

Seminars for Natural Resource Users (chapter 6.5.4) (High priority)

Planned actions (activities):

The purpose of the planned seminars was to provide information to resource-using target groups – farmers, fishermen, hunters, other users – about the sustainable use of natural resources inside VPA and outside. Special importance was to be given to the development of social mechanisms of pasture management, restoration and introduction of traditions appropriate for local community.

State of implementation

Formal seminars were not conducted. VPAA staff work intensively with shepherds and other natural resource users on a daily basis and communicate the importance and needs of VPA.

4.6 Visitor services

4.6.1 Strategy and programme (chapters 5.6)

The approved Georgian text of the management plan does not include a separate visitor services programme. The English text does present a visitor services programme where it is stated that the management plan presents key features of an eco-tourism development plan that was elaborated with the support of the GPADP. The English text also states: “the development of an overall visitor service system in VPA is the combined result of activities and management programmes of all fields of activities. It is the combination of infrastructure, capacity building, public relations program, habitat and species management, environmental protection and research and monitoring (see also chapter 5.6). The management programs are described in the respective sections for each field of activity.”

4.6.2 State of implementation

The following activities were implemented by VPAA in the visitor services field of activity:

Revealing paleontological, archaeological and historical potential of VPA

Delivery of historical cultural monuments as tourist products existing on the territory of Vashlovani PA and on its surroundings to visitors. Khornabuji VI century fortress historical cultural monument is included in one of the touristic routes “Eagle gorge - Khornabuji fortress-mountain Elia”. This tour attracts a large number of visitors.

Construction of tourist infrastructure

See section 4.2 above.

Defining the visitors’ code of conduct

The permitted and restricted activities on the territory of Vashlovani PA are defined.

Encouragement of tourism development

VPAA maintains a database of hotels located in the surroundings of Vashlovani PAs with which the administration of the PA closely cooperates (in case of large groups of tourists, the

administration sends them to the hotels). Family based guest houses are involved in popularizing and marketing of tourist offers that exist on the territories of Vashlovani PAs.

Elaboration of a unified system of visitor services

To improve the visitor service, visitor service specialists received training from the Centre for Training and Consultancy. The visitor service specialists provide visitors with detailed information about tours, services, rates, infrastructure, and in case of interest book services for the visitor. Also with the purpose of qualitative service as well as with the purpose of marketing research and self assessment, the VPAA has a special questionnaire for the visitors which is analyzed and tourists' comments and ideas are considered.

Main requirements of the visitors' service system

It was planned that visitors should have a high level security. In order to protect visitors from reptiles special guidelines for visitors have been elaborated; also "anti viper serum" is kept in the district clinic.

Attraction of visitors with different interests

Visitors of almost all ages visit Vashlovani PAs; the exception is children between 1 and 6 years old. Also various interest groups visit the PAs, such as fishermen, artists, amateur photographers, amateur video makers, visitors interested in ethnic culture and history, visitors interested in scientific research, visitors interested in birds, visitors interested in fishing.

Attraction of foreigners and Georgian citizens to Vashlovani PAs

Foreigners as well as Georgian citizens are registered on the territory of the PAs, among them generally 80% are Georgian citizens and 20% are foreigners. The majority of foreigners are from Poland, Germany, USA and Turkey.

Creation of various tourist offers

The management plan envisaged the following tourist offers:

- field tours
- camping sites
- horse riding tours
- adventure tours, rafting on river Alazani
- bird watching
- motor car tours
- integrated tours
- drawing in wild nature
- photo and video sessions
- attending festivals (Pirosmanoba, Eliaoba)
- exhibition of traditional handicrafts
- sport fishing
- implementation of educational activities
- scientific work

All of the offers are functioning except for the horse riding tours and rafting on the river Alazani due to the border zone.

Cooperation in the field of visitor services

The administration cooperates closely with the population of the support zone. Following the administration's recommendations tourists are sent to various family based guest houses as well as restaurants and cafes. The administration cooperates closely with tour operators as well. Most of the tour operators in Georgia receive Vashlovani PAs' tourist packages electronically. Some of the tour operators, after looking through the package, personally visited the PAs to familiarize themselves with tourist products, in which the administration was as supportive as it could be. Tour operators include Vashlovani offers into their tourist packages. The administration cooperates closely with scientific institutes and other companies; they make presentations regarding eco-tourist offers on the territory of Vashlovani PAs.

Creation of new tourist routes

Walking and horse riding routes were planned. At present the visitors' centre offer 6 car driving routes, integrated with walking routes: 1. Artsivis kheoba (Eagle canyon), 2. Mijnis kure (Mijna gulf), 3. Datvis khevi (Bear gorge) – Pantishara, 4. Takhti Tefa mud volcanos, 5. Datvis khevi (Bear gorge) – Pantishara – gazelle enclosure, 6. Mijnis kure (Mijna gulf) (sport fishing).

Advertising Vashlovani PAs tourism potential

It was planned to popularize Vashlovani PAs' tourist products and attract tourists. Tourist maps and leaflets of PAs were disseminated among all tourist information centres existing in Georgia. Tourist packages were electronically forwarded to tour operators of foreign countries. Discounts were offered for groups of 10 people and advertised on the PA's web site www.apa.gov.ge.

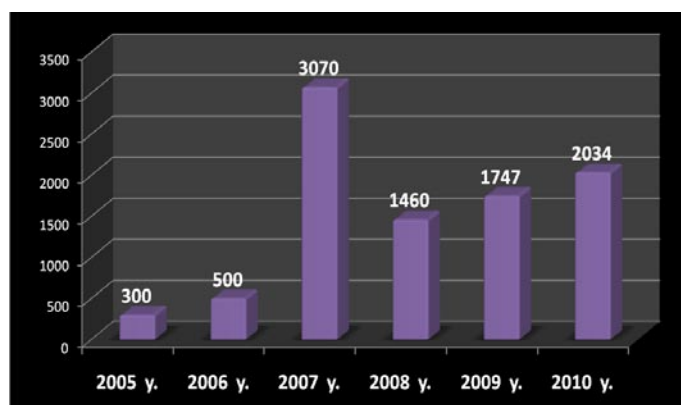
Participation in various tourist exhibitions

APA regularly participates in international tourist exhibitions, where they presents tourist products of Vashlovani PAs: in Tbilisi, Batumi, Berlin and London exhibitions.

4.6.3 Visitor numbers and income from visitor services

Figures 3, 4, 5 and 6 below show, respectively: the number of visitors to VPA in each year from 2005 to 2010; the total number of visitors using named tourist routes for the period 2008 to 2010; income to VPA from all visitor services each year from 2008 to 2010; total income to VPA from each visitor service for the period 2008 to 2010

Figure 3: Number of visitors to VPA in each year from 2005 to 2010¹

¹ The number of visitors is the number who registered at the visitor centre in Dedoplistskaro

Figure 4 – Total number of visitors using tourist routes for 2008 to 2010

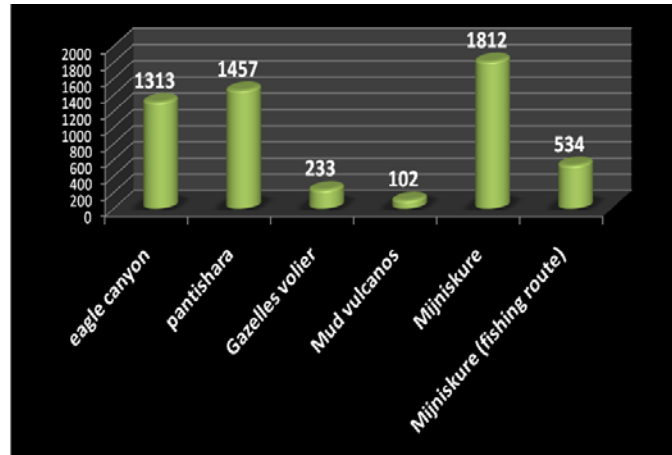

Figure 5: Income to VPA from all visitor services each year from 2008 to 2010 (GEL)

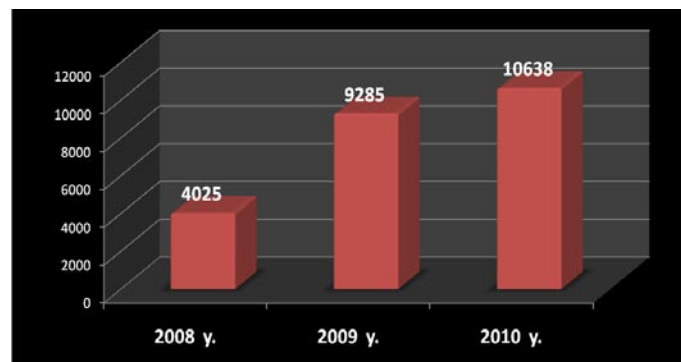
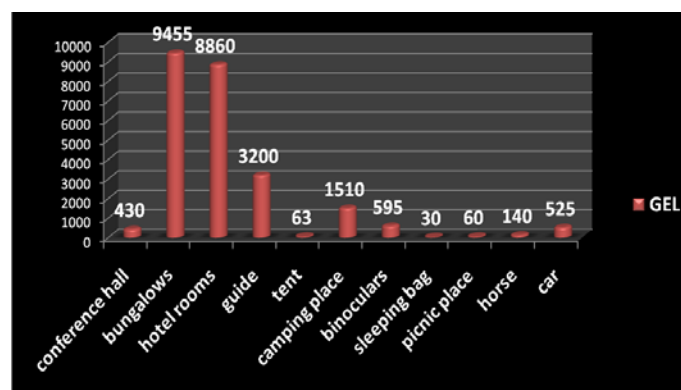

Figure 6: Total income to VPA from each visitor service for the period 2008 to 2010

4.7 Habitat and species management, including resources management (chapters 5.7 and 6.6)

4.7.1 Strategy

The previous management plan's strategy under the habitat and species management field of activity was comprised of two elements: (i) reintroduction and recuperation; (ii) use of natural resources

Reintroduction and recuperation programme. The objective of the programme was to restore degraded biocoenoses and populations of large mammal species typical for the territories in

the past. Restoration was to be by non-manipulative and manipulative methods - recuperation of habitats by non-manipulative measures funded with own revenues, and reintroduction of species by manipulative measures funded by donor organizations or with state budget funds. The strategy included the resettlement of a number of farmers located inside the PA to a location outside the PA.

Use of natural resources. The previous management plan specified policies for the use of pastures for grazing, the use of forests for timber (including supply of firewood to the local population), the use of rivers for watering animals, and hunting and fishing. The policies included guidelines for the maximum number of cattle and horses that should be grazed on the pastures. The PA Administration was to decide once a year during the annual review if any of the policies should be changed in order to prevent further degradation of the ecosystems.

4.7.2 Reintroduction and recuperation programme (activities) and state of implementation

Restoration of Degraded Pastures and Burnt Sections of Shavi Mta Forest (chapter 6.6.1) (no priority assigned):

Planned actions (or activities):

A programme of measures was to be elaborated to reduce human impact on, and allow for self restoration of, burned forest territories on Shavi Mta and of the pasture lands of Bugamoedani and Mlashe Tskali. Degraded areas that were to be protected from human impact were to be indentified, mapped and studied. The management plan envisaged that the measures would include restriction of access to small parts of the forest on Shavi Mta and resettlement of 15 farms located in the PA. In the natural strict protection zone and natural managed protection zone grazing activities would be gradually reduced or abandoned. Grazing regulations would be introduced in the traditional use zone.

State of implementation - Forests of Shavi Mta:

Special management has not been created and special restoration activities have not been carried out. The parts of the forest that were burned in 2001 have regenerated naturally. However, illegal logging by the local population before the management plan was implemented has transformed a substantial part of the forest to coppice.

State of implementation – Pastures:

It was not possible to implement the resettlement programme because the farmers did not agree to the terms offered. The pastures continue to be under pressure from excessive grazing.

Pasture Management (chapter 6.6.2) (High priority)

Planned actions (or activities):

Recommendations for sustainable pasture management in the traditional use zone were to be prepared based on a study of present pasture conditions and an assessment of carrying capacity on selected sample squares for cattle, sheep and horses. VPAA was to co-operate with farms with the aim of implementing better pasture management.

State of implementation:

The planned research on pastures was completed² but the recommended rules of pasture use were not implemented because the APA found them to be too general.

Reintroduction of gazelle (chapter 6.6.3) (High priority)

Planned project (or actions, or activities):

The planned result of the project was the reintroduction of a sustainable gazelle population. The management plan specified two preconditions for reintroduction: (i) total elimination of hunting/poaching pressure in most parts of VPA; (ii) resettlement of 5 farms within the recuperation zone.

State of implementation:

Project preparation works were carried out, the protection system was strengthened, enclosures constructed and 10 individuals were reintroduced in November 2009 and two kids have been produced. There have been problems with the health of the gazelles, possibly associated with the genetic stock of the reintroduced animals. The ratio of males to females is not optimal. The APA is preparing a second stage of the programme - preparation of comprehensive reintroduction plan is underway and additional individuals will be brought.

Reintroduction of leopard (chapter 6.6.4) (Medium priority)

Planned project (or actions, or activities):

The planned result of the programme was a feasibility study and action plan for reintroducing the leopard.

State of implementation:

The feasibility study and action plan for reintroducing the leopard to Vashlovani was not developed. Instead NACRES and WWF Caucasus compiled a national action plan for the conservation of the leopard (NACRES and WWF Caucasus, 2010).

4.7.3 Resource use strategy and state of implementation

Pasture management (chapter 5.7, part)

Strategy:

According to the previous management plan pasturing would be permitted on certain territories³ of VPA at certain times of the year and within certain limits on livestock numbers. Permission and rules of pasture usage would be determined by lease agreements issued for a certain period of time by VPAA. The rules stipulated by the lease agreements would be systematically controlled by the resource management specialist.

State of implementation:

General rules of use are stipulated in the management plan. More specific rules of use were developed by Acta Consultants (see above). The rules were not implemented because the APA found them to be not detailed enough.

² The research was carried out by Acta Consultants in the framework of WB/GEF - GPADP. The findings and recommendations are reported in: Acta Consultants. 2007. Process Framework Document and Resettlement Plan Final Report.

³ The gorges of Mlashe Tskali, Chigoelkhevi and Imedaskhevi, valleys of Shavi Mta surroundings (temporarily before moving farmers out), valleys along Alazani flood plain, riverheads of Goristskali, Alfadara and Chaibulaki (temporarily before moving farmers out), Milebi and Vitsro gorges

Firewood (chapter 5.7, part)

Strategy:

According to the previous management plan firewood was to be given in autumn and winter to farmers operating inside or adjacent to VPA and to certain border patrol points. Firewood would also be used to meet the needs of VPAA. The management plan specified rules and procedures for controlling cutting of firewood, the maximum quantity to be given to each recipient, and the area of acacia plantation which would be cut annually for firewood. The programme was to be managed by the Resource Management Specialist and controlled by the ranger service.

State of implementation:

Wood utilization by the local population for fuel wood is more or less regulated. From 2007 to 2009 the local population was periodically receiving fuel wood from the acacia plantations of the Alazani flood plain forests - 420 cu.m annually per 140 households. Providing the population with fuel wood from the same territories will be impossible from 2011. It may be possible to get timber resources from the deciduous forests of the traditional use and natural managed protection zones.

Timber of Shavi Mta (chapter 5.7, part)

Strategy:

Trimming and random felling were to be permitted on some parts of the forest on Shavi Mta.

State of implementation:

Felling has not been permitted because an inventory has not been carried out to provide a basis for setting the allowable cut.

Water utilization (chapter 5.7, part)

Strategy:

The previous management plan specified procedures and assigned responsibilities for giving permissions to farmers to use springs in the gorges of VPA for watering their sheep during autumn and winter.

State of implementation:

The watering points are outside the PAs but access for the animals is through the PAs. The system of permissions is working effectively.

Fishing (chapter 5.7, part)

Strategy:

Recreational fishing was to be permitted at Almallo bay, on Goristskali, Alfadara, and Mijna harbour. Research was to be carried out to determine the state of ichthyic fauna in the Alazani river to provide a basis for setting limits on fishing. The resource management specialist would annually establish the fishing limit per visitor, the technical requirements and specific terms of fishing. The ranger service would exercise control in the field. The ichthyic fauna were to be adequately monitored.

State of implementation:

The planned research on the state of ichthyic fauna in the Alazani river was not done. The system of fish quotas has not been developed and implemented. Permissions are given but without quotas.

Hunting (chapter 5.7, part)

The previous management plan noted that hunting is prohibited on the entire territory of VPA. The plan addressed illegal hunting in the environmental protection field of activity.

4.8 Environmental protection, including law enforcement, search and rescue (chapters 5.8 and 6.7)

4.8.1 Strategy

The strategy included seven elements:

System of patrolling and control: the division of VPA into protection districts and the provision of protection infrastructure and equipment. The strategy also set out the responsibilities of the Head of Ranger Service, Senior Rangers and Rangers and a system of recording patrol activities, observations and violations. In addition to their law enforcement functions rangers would monitor activities related to the use of natural resources and participate in research and monitoring, visitor services and rescue activities.

Infrastructure and equipment for system of patrolling and control. Specification of the protection infrastructure and equipment needed for the effective functioning of the law enforcement function. Construction of protection infrastructure is addressed in the infrastructure field of activity (see section 4.2 above). Procurement of equipment is addressed in the administration field of activity (see section 4.1 above).

Transboundary cooperation. Implementation of a special regime along the border with Azerbaijan. Intensification of cooperation with Georgian and Azeri frontier troops and environmental organizations. This strategy and the programme associated with the strategy is included in the field of activity “public relations, including business relations” (see section 4.4 above).

Roles, responsibilities and executive rights of VPA staff. There was not a separate programme of activities for this strategy. The management plan summarised the functions of the VPA and the rights and responsibilities of the ranger service in relation to preventing violations.

Cooperation and awareness programme for resource users. Provide information to local people and organisations about prohibited and permitted activities; encourage farmers and the population to cooperate with VPAA; create a stable guaranteed environment of compensation for damage caused to the population as a result of the activities of VPA.

Search and rescue, emergency action. Rescue work in case of natural calamities and emergencies (fire, hotbed of flora and fauna diseases, flood, epidemics etc.) was to be carried out by the Ranger Service together with other services.

Capacity building. With the purpose of raising their level of proficiency, VPA rangers were to attend training courses on the use of guns, implementation measures to prevent violations, patrolling, use of equipment, monitoring of biodiversity and natural resources, first aid and rescue skills, and spoken English language. The measures (activities) associated with this strategy are included in the field of activity “capacity building and training” (see section 4.3 above).

4.8.2 Programme and state of implementation

Patrolling (chapter 6.7.1) (High priority)

Planned activity:

Implementation of the effective system of patrolling and control described above.

State of implementation:

The patrolling scheme prepared by VPAA is not fully effective due to a lack of barriers to vehicular and pedestrian access and a lack warning / prohibition signs (see section 4.2.2 above). The number of rangers needs to be increased for fully effective patrolling.

Prevention of violations (chapter 6.7.2) (high priority)

Planned activities:

Inform the population, tenants and shepherds located in the adjacency of VPA about prohibited and allowed types of activities in the protected territory, on penalty rates in case of violation of the protection regime, and, if necessary, about the borders of the protected territory.

State of implementation:

Addressed in part by the PR programme; also by rangers engaging with the local population.

Prevention of Natural Disasters, Emergencies and Rescue Service (chapter 6.7.3) (high priority)

Planned activities:

Implement an information campaign about fire; equip rangers with adequate search and rescue skills; establish a system for dealing with emergencies.

State of implementation:

Trainings were conducted in the framework of the training and capacity building programme (WB/GEF-funded GPADP, DoI/ITAP and GIZ SMB). Search and rescue, first aid, fire prevention/management, A fire management plan has been prepared in accordance with a template provide during training given by DoI/ITAP. Fire fighting equipment needs to be purchased.

4.9 Research, monitoring & survey (chapters 5.9 and 6.8)

4.9.1 Strategy

The strategy consisted of two elements:

Establishment of contacts with scientific-research organizations and educational institutions, facilitation and control of current research works. According to the strategy the aim of scientific research on VPA was: to study ongoing natural processes; create a scientific basis for implementing preventive measures against violation of ecosystems and their biocoenosis and degradation of populations; help identify and guide recuperation/restoration activities and sustainable resource use activities. VPAA was to focus its own resources on monitoring activities and facilitate scientific work by other organisations. The management plan set out a strategy for scientific research with priority fields and different approaches towards the different fields. The priority fields are set out in Annex 7 of the management plan.

Implementation of a continuous monitoring programme with the objective of systematic collection of information on plant and animal communities and key species in order to ensure long-term sustainability of viable populations. A database was to be established in VPAA for compilation and evaluation of the monitoring data and feedback into management decisions.

4.9.2 Planned programme and state of implementation

Scientific research

State of implementation (the research activities listed below are taken from annex 7 of the management plan):

Inventory of biodiversity. An inventory of flora was carried out by the Institute of Botany.

Research into population ecology and conservation significance. Research into the population ecology of the brown bear was carried out by FFI/NACRES in the framework of the EU-funded Georgia Carnivore Conservation Project.

Animal food chains. No activities were carried out.

Study of predator - prey relations. Monitoring of *Gyps fulvus* was carried out by VPAA staff and results mapped.

Taxonomic research. No activities were carried out.

Study of invasive species. No activities were carried out.

Study of conflicts between humans and wild animals (large predators). A baseline study was carried out by FFI/NACRES in the framework of the EU-funded Georgia Carnivore Conservation Project.

Study of the ecology of cattle grazing and evaluation of the state of pastures. Research was carried out by Acta Consultants⁴ in the framework of the WB/GEF - GPADP.

Baseline surveys (human activities, threats, habitats, species) (chapter 6.8.1) (no priority assigned)

Planned project or actions, or activities:

Collection of data on key species, description of vegetation, identification of general structure of phytocoenosis and their distribution; identifying and evaluating threats; development of thematic maps; development of a database on the basis of obtained materials; development of the plan on biodiversity monitoring.

The management plan states that the above mentioned tasks were carried out by NACRES in the framework of the GPADP before the management plan was adopted.

State of implementation:

The activities implemented in the framework of the GPADP by NACRES are general and not complete; for example, the locations, condition and habitats of Red listed species are not identified and marked on thematic maps. Plant species are not presented in Georgian and English languages, therefore the information is not accessible to all of the staff who need to use it.

Within the validity of the management plan GIS maps were prepared for some woody species by the natural resources specialists of VPA.

⁴ WB/GEF – Georgia's Protected Areas Development Project - Acta Consultants. 2007. *Process Framework Document and Resettlement Plan Final Report*. Acta Consultants, Betlemi Street, Tbilisi.

Handbook of Monitoring for VPA (chapter 6.8.2.1)(high priority)

Planned project or actions, or activities:

Creation of practical guidelines for all monitoring activities, establishment of all methods, establishment of database and procedures for data handling. The handbook was to compile and establish all applied methods for VPA, including detailed guidelines for field work, data protocols, monitoring routines and schedules, transects and sample squares, data flow and processing. A database was to be installed at the administration of the park.

State of implementation:

Monitoring guidelines were developed by NACRES under GPADP and trainings were conducted on their use in 2006-07. Following the trainings the VPA administration developed a programme for monitoring endangered large mammals.

Human activities and threats (chapter 6.8.2.2) (high priority)

Planned project or actions, or activities:

Establish a method to continuously monitor human impact on VPA, including GIS analysis. Create indicators of conservation effectiveness.

State of implementation:

Not implemented.

Species diversity indices (chapter 6.8.2.3) (low priority)

Planned activities:

Establish a method to follow overall trends of biodiversity, including GIS analysis. Create an indicator of conservation success.

State of implementation:

Not implemented. Inventory was carried place but indices were not defined.

Ecological condition of habitats (chapter 6.8.2.4) (high priority)

Planned activities:

Establish a method to monitor the ecological condition of habitats using indicator species and create an indicator for evaluating conservation effectiveness. Sample squares were to be defined and demarcated in the field and a set of parameters to be registered in the sample squares were to be determined. (The management plan specified indicator species and a sampling strategy for each of the major habitats).

State of implementation:

Collected data is not complete; data is not collected on a regular basis. The staff of VPAA have not received the training necessary for them to be able to collect the information.

Endemic and endangered plant species (chapter 6.8.2.5) (high priority)

Planned activities:

Establish a method for monitoring the trend of the populations of rare or endemic plants. Create an indicator for evaluation of conservation effectiveness. Sample squares were to be defined and demarcated in the field for each species and a set of

parameters to be registered in the sample squares were to be determined. (The management plan specified the species to be monitored and a sampling strategy for each of the major habitats).

State of implementation:

Information has been collected on only 2 species, but not on a regular basis. The Information is not complete.

Monitoring of endangered large mammals (chapter 6.8.2.6) (high priority)

Planned activities:

Establish methods for continuous monitoring of the populations of brown bear (*Ursus arctos*), wolf (*Lupus canis*), lynx (*Lynx lynx*) and leopard (*Panthera pardus*). Increase knowledge of their ecology. Develop and implement strategies for better protection.

The phenology of the populations was to be determined through trace identification (footprints, droppings, other signs of their presence). The data was to be supplemented with the use of photo-traps and telemetry.

State of implementation:

Continuous monitoring of the mentioned species has been taking place since 2008 together with NACRES using radio location, transects and other methods. The number of individuals and their range was determined using information collected by rangers using the natural resources track identification method.

Monitoring of birds (chapter 6.8.2.7) (high priority)

Planned activities:

Establish methods for continuous monitoring of endangered and prominent bird species including chukar (*Alectoris chukar*), pheasant (*Phaseanus colchicus*), eagle owl (*Bubo bubo*), imperial eagle (*Aquila heliaca*), black vulture (*Aegypius monachus*), griffon vulture (*Gyps fulvus*) and lesser kestrel (*Falco naumanni*).

State of implementation:

Monitoring was carried out on chukar, pheasant, black vulture, griffon vulture and imperial eagle. Information has been collected about their nesting sites. Information was being collected on a quarterly basis, though this process is temporarily suspended. In addition radio-location on black vultures has been used and their feeding sites, flying routes and other data have been identified (A. Gavashelishvili1 & M. J. McGrady).

Recording of vertebrates and phenological observations (chapter 6.8.2.8) (low priority)

Planned activities:

Create photo- and video materials, supplement the existing database, identification of plant and animal biodiversity.

State of implementation:

Recording of vertebrates took place regularly and the information was reflected in the VPA reports and statistics and in the VPA "Nature Chronicle". Phenological observations did not take place.

Meteorological data collection (chapter 6.8.4) (high priority)

Planned activities:

Procurement and installation of a weather station inside VPA, establishment of weather database.

State of implementation:

Not implemented due to lack of funds. However, data is recorded by a weather station located in Dedoplistskaro.

5. Progress towards strategic objectives

This part of the report assesses progress towards the strategic objectives specified in the management plan. It is difficult to make a reliable and verifiable assessment: some of the strategic objectives are not written in a way that makes them measurable; the management plan does not include any indicators for monitoring progress towards the objectives; and there has not been any systematic monitoring of progress towards the strategic objectives.

1. Protection: *Protection of natural ecosystems – of unique natural landscapes of arid sparse forest, steppe, desert, semi desert, vulnerable flood plains of Alazani.*

Extension of the PA and creation of new categories and the activities implemented by VPAA have suppressed illegal logging, illegal fishing conversion of pastures to arable land and minimized the incidence of illegal hunting and fires. Construction of motor roads and misuse of existing roads are no longer threats. Although some territories are still under the oil exploration licence held by Frontera no drilling activities are being carried.

VPA is still subject to the following pressures and threats:

- Excessive grazing of pastures in the traditional use zone.
- Disturbance of large mammals by shepherd dogs.
- Extraction of non-renewable resources, landfill and disordered sewage, pollution from agricultural chemicals and use of the Alazani and its tributaries for irrigation water in the surroundings of VPA.

Monitoring information for VPA in 2008 and 2009 indicates that populations of mammal and bird species which were monitored were stable or had increased over the 12 month period. The data is as follows:

	Estimated number of individuals on VPA	
	2008	2009
<i>Ursus arctos</i>	18	20
<i>Canis lupus</i>	30	35
<i>Lynx lynx</i>	7	8
<i>Aquila heliaca</i>	10	10
<i>Gyps fulvus</i>	50	65
<i>Ciconia nigra</i>	12	17
<i>Gypaetus barbatus</i>	18	20

It is important to note that monitoring information is incomplete and of poor quality. VPAA does not have sufficient, reliable information to be able determine changes in the condition of habitats and of all key species, or the condition of the species which are monitored.

2. Restoration: *Rehabilitation of degraded habitats into a close to natural condition. Rehabilitation of declined or extinct native animal and plant populations.*

Forests. The parts of the forests on Shavi Mta which were burned in 2001 have regenerated. The use value of the forest has declined due to illegal felling changing parts of the forest to coppice. There is no information about changes in the ecological value of the forest.

Pastures. Pastures are in no better a state than when the management plan was prepared due to VPAA not implementing pasture management measures and the farms inside the VPA not having been relocated. Visual evidence suggests that some areas are in a worse state (there is no empirical information for assessing the change in condition). The study by Acta Consultants - under the WB/GEF GPADP, which was carried out in 2007 as part of the farm resettlement strategy identified that pastures were in critical condition even then.

Species. Gazelles for reintroduction were brought in 2009 but problems with the health of the population and ratio of males to females require that additional individuals be introduced to establish a viable population.

3. Knowledge: *New knowledge about all processes within the ecosystems of the park can create a better understanding of the country's nature and ecology as well as to the improvement of park management.*

Knowledge about changes in the condition of VPA is not sufficient for VPAA to be able to assess the effectiveness of strategies and programmes and to decide whether and in what ways to redesign them.

Knowledge about processes influencing the condition of VPA is not sufficient for VPAA to be able to design strategies and programmes to mitigate threats and to adapt to pressures which are unavoidable, for example the impacts of climate change.

VPAA staff lack the full range of knowledge and skills to be able to design and implement appropriate strategies and programmes.

4. Awareness raising: *Local and national population is well aware of the beauty, value and also of the problems of VPA, leading to a supportive attitude within the population.*

Based on the results of the annual social surveys carried out by APA the local population is more aware of the values of APA and is more positive towards VPA and VPAA than before the PAs were designated and the previous management plan prepared and implemented.

5. Enjoyment: *National and international visitors have the opportunity to enjoy the landscapes, wildlife and other assets of the park.*

The number of visitors to VPA in 2010 was seven times more than in 2005. The numbers hit a peak of 3,070 in 2007 and fell to 1,460 in 2008, probably because of the war with Russia. The numbers in 2009 and 2010 show a steady increase but are still substantially lower than the 2007 peak. The number of visitors is substantially below that which is needed to generate the levels of income envisaged in the management plan, especially taking into account the abolition of entrance fees.

6. Tradition: *Protection and restoration of historical/cultural heritage and rehabilitation of traditional forms of sustainable nature utilization.*

Inside VPA traditional grazing systems which take account of the impact of grazing pressure on pastures have not been restored. As a result the pastures are under intense pressure.

In the support zone of VPA the WB/GEF-funded GPADP through the small grants programme accomplished the construction of visitor infrastructure adjacent to Khornabuji fortress and rehabilitation of mountain Elia Church and the restoration of sustainable forms of natural resource use.

7. Income: *Creating the possibilities of covering the Vashlovani Protected Areas' management costs using the revenues of the administration, generated through the controlled and sustainable use of natural resources of the Vashlovani Protected Areas.*

There is no income from natural resource use at the present time (When MP was under preparation it was envisaged, that administration would have received pastures leases fees). Income from tourism is substantially below the amount needed to cover the recurrent costs of managing VPA, partly as a result of the cancellation of the entrance fee and partly due to visitor numbers being lower than forecast. Grants from donor organisations have paid for some non-recurrent actions in addition to those funded by the GPADP. Overall funding of VPA is substantially below the amount needed for effective management.

8. Livelihood: *Creating the opportunities for people living within the Vashlovani protected areas and on its support zone to earn additional income.*

The small grants programme implemented in the framework of the GPADP helped a number of organisations and households to increase their income by supporting traditional handicrafts, nurseries, a water buffalo farm and a water supply system on VPA for farmers. Local guest house owners gain some benefit from visitors to VPA. Attempts to assign tourism infrastructure to concessionaires have not been successful but the opportunity still exists. Opportunities to grant rights to provide services have not been fully exploited.

9. Replication: *Benefit for other protected areas of Georgia and neighbouring countries by cooperating and exchanging experience between each management unit.*

Some members of the VPA planning team participated in planning Kolkheti National Park. Apart from that, and the participation of VPAA staff in events with staff from other Georgian PAs (APA planning and progress reporting meetings, training events), there is no clearly identifiable benefit from VPAA activities to the rest of the network in Georgia or to PAs in neighbouring countries.

10. Alliances: *Creation of a network in order to maintain public and political support.*

The establishment of the Friends of Vashlovani PAs association has been a notable success. Productive relationships have also been developed with the NGO Artsivis Kheoba, with the Eparchy of Khornabuji, with Tbilisi zoo (in connection with the reintroduction of gazelles) and with Dedoplistskaro sakrebulo and gameoba.

6. Annex. Documents from which information was obtained for the report

EU - Georgian Carnivore Conservation Project - NACRES and Fauna and Flora International. 2009. *Vashlovani Protected Area Administration Training and Resource Needs Assessment*. NACRES, Tbilisi; Fauna and Flora International, Cambridge.

EU - Georgian Carnivore Conservation Project - NACRES and Fauna and Flora International. 2010. *A Communications and Community Outreach Strategy for Vashlovani Protected Area*. NACRES, Tbilisi; Fauna and Flora International, Cambridge.

EU - Georgian Carnivore Conservation Project - NACRES and Fauna and Flora International. 2010. *Counter-Poaching and Protection Strategy for the Vashlovani Protected Area System*. NACRES, Tbilisi; Fauna and Flora International, Cambridge.

EU - Georgian Carnivore Conservation Project - NACRES and Fauna and Flora International. 2010. *Mitigating human-carnivore conflict in East Georgia: Phase 1: Baseline survey of human-carnivore conflict. Final Report*. NACRES, Tbilisi; Fauna and Flora International, Cambridge.

EU - Georgian Carnivore Conservation Project - NACRES and Fauna and Flora International. 2010. *Ranger Training Report for the Vashlovani Protected Area System*. NACRES, Tbilisi; Fauna and Flora International, Cambridge.

Foreseen NCF (National Scientific Fund) project №GNSF/ST-8120/498 - Forestry Institute of Vasil Gulisashvili. Undated. *Report materials of field research in Vashlovani Protected Areas about rare and extinct species: ascertainment of spreading bound of Acer ibericum and Populus euphratica*.

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. 2006 - *Breeding site selection by bearded vulture (Gypaetus barbatus) and Eurasian griffon (Gyps fulvus) in the Caucasus* - Animal Conservation 9.

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. 2007 - *Radio-satellite telemetry of a territorial Bearded Vulture (Gypaetus barbatus) in the Caucasus* - Vulture News 56

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. 2005 - *Vulture movements in the Caucasus* - Vulture News 53

Kharaishvili, G., Vachnadze, G. and Svanidze, M. 2008. *The condition of floodplain forests in Eastern Georgia and measures for their restoration*. Tbilisi

MAVA Fondation pour la Protection de la Nature - "Protected Areas for a Living Planet – Caucasus Ecoregion" project – WWF Caucasus - Kobakhidze, N., 2009. *Institutional Needs Assessment for Protected Areas System in Georgia*. Unpublished report prepared in partnership with US DoI/ITAP.

United Nations Development Programme and Ministry of Environment Protection and Natural Resources of Georgia. 2009. *Georgia's Second National Communication to the UNFCCC*. Ministry of Environment Protection and Natural Resources of Georgia. Tbilisi.

NACRES. *Annual reports for 2005, 2006, 2007*. Tbilisi

NACRES and WWF Caucasus. 2010. *National action plan for the Conservation of the Leopard (Panthera pardus) in Georgia (2010 – 2014)*. Tbilisi. (in Georgian)

N.Ketskhoveli Institute of Botany, Georgian Academy of Sciences - Lachashvili, I., Lachashvili, N. and Khachidze. M. 2004. *Synopsis of the flora of the Vashlovani State Reserve (East Georgia)*, Tbilisi

Tbilisi Botanical garden and Institute of Botany - Lachashvili J., Lachashvili N., Khachidze M. 2007. *Conspectus of Flora of Kiziki (East Georgia)*, Tbilisi

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - Acta Consultants. 2007. *Process Framework Document and Resettlement Plan. Final Report*. Tbilisi

WB/GEF-Georgia Protected Areas Development Project - Agro-business Consulting. 2008. *Final Report on the Small Grants Programme*. Tbilisi.

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - *Management Plan for Vashlovani Nature Reserve and National Park for 2003 – 2008*.

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - NACRES. 2004. *Results of the research for the East Georgia Protected Areas: Final Report*. Tbilisi.

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - NACRES. 2006. *Unpublished materials prepared for the biodiversity monitoring training programme for staff of Vashlovani, Lagodekhi and Tusheti protected areas*.

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - NACRES. 2007. *Biodiversity Monitoring Handbook for the Protected Areas of East Georgia*. Tbilisi.

WB/GEF – Georgia’s Protected Areas Development Project - NACRES. 2007. *Rangers Field Guide to Data Collection for Biodiversity Monitoring*. Tbilisi.

Zero Extinction Fund - Doga Dernegi, *Urfa Steppes Project*’, 2006- 2008 - Turkey

Unpublished reports and other documents of the Agency for Protected Areas:

Vashlovani Protected Areas Operational Plan for 2006 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas Administration Annual Reports for 2007, 2008 and 2009 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas Monthly Statistical Reports for 2010 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas Eco-education Monthly Plans and Reports for 2010 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas “Nature Journal” (“ბუნების მაგისტრი”) for 2006, 2007, 2008 and 2009 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas annual statistical forms for 2006, 2007, 2008 and 2009 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas rules for visitors’ behaviour and security, 2007 and 2009 editions (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas Administration – *Gazelle reintroduction project in Vashlovani State Reserve and National park*, 2000 (in Georgian).

Vashlovani Protected Areas Administration – *Gazelle reintroduction on Vashlovani Protected Areas, Action Plan, 2006, Annex 1 – results and analysis of translocation carried out in 1990 – 1992* (in Georgian).

1. შესავალი

ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ვაშლოვანის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა (ორივე ერთად – ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები – ვდტ), რომელიც შემუშავდა და განხორციელდა მსოფლიო ბანკისა და გარემოსდაცვითი გლობალური ფონდის (WB/GEF) “საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის” (სდტგპ) ფარგლებში (1999 - 2008), დამტკიცდა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს 2006 წლის 26 იანვრის № 48 ბრძანებით. მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების ვადა ამოიწურა 2008 წელს.

დაცული ტერიტორიების სააგენტომ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) -ის დახმარებით „სამხრეთ კავკასიისათვის ბიომრავალფეროვნების მდგრადი მართვის“ პროგრამის ფარგლებში დაიწყო სამუშაოები ვდტ-ის მენეჯმენტის გეგმის განსაახლებლად. სამუშაო ჯგუფს, რომელიც შედგება დტს-ს თანამშრომლებისაგან ხელმძღვანელობას უწევს (ფასილიტირება და ტექნიკური რჩევებით უზრუნველყოფა) საერთაშორისო ექსპერტი – შემდგომში მოხსენიებული როგორც კონსულტანტი. კონსულტანტის მიერ შემუშავებულ იქნა მენეჯმენტის გეგმის მომზადების პროცესის ზოგადი დიზაინი. აღნიშნული გეგმა შედგება 5 ეტაპისაგან. პირველი ეტაპია ვაშლოვანის პირველი მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების ანალიზის ანგარიში – “შესრულების ანალიზი”. პირველი ეტაპის მიზანს წარმოადგენდა დაგეგმილი ქმედებების განხორციელების შეფასება.

წინამდებარე ანგარიში წარმოადგენს პირველი ეტაპის ფარგლებში ჩატარებული სამუშაოს შედეგს. ანგარიშში გამოვლენილია თუ რომელი ქმედებები იქნა განხორციელებული ძველი მენეჯმენტის გეგმიდან, და რომელი არ განხორციელებულა (და მისი განუხორციელებლობის მიზეზი, თუ ამის დადგენა შესაძლებელია) და რა გააკეთდა ვდტ-ის გრძელ ვადიანი მიზნების მისაღწევად (სტრატეგიული მიზნები). ანგარიში მომზადდა არსებული ინფორმაციის გამოყენებით. წინამდებარე ანგარიში გამოყენებული იქნება იმ სტრატეგიისა და ქმედებების განსაზღვრავად, რომელიც შეტანილ იქნება ახალ მენეჯმენტის გეგმაში. ის დოკუმენტები, რომლიდანაც სამუშაო ჯგუფმა მოიპოვა საჭირო ინფორმაცია მოცემულია დანართ 1-ში.

ანგარიშის სტრუქტურა შემდეგია:

- წინა მენეჯმენტის გეგმაში აღწერილი ფასეულობების, ზეწოლების და საფრთხეების, ასევე შემაფერხებელი ფაქტორების მოკლე მიმოხილვა (თავი 2);
- წინა მენეჯმენტის გეგმის საერთო მიზნის (ხედვის), სტრატეგიული მიზნების და სივრცული დაგეგმვის კონცეფციის მიმოხილვა (თავი 3);
- წინა მენეჯმენტის გეგმის სტრატეგიებისა და ქმედებების განხორციელების მდგომარეობა(თავი 4);
- წინა მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში მიღებული შედეგების შეფასება (თავი 5).

ანგარიშში ყველგან, სადაც მითითებული იქნება “მენეჯმენტის გეგმა” იგულისხმება წინა - პირველი მენეჯმენტის გეგმა, თუ იგი არ იქნა სხვაგვარად დაკონკრეტებული.

ანგარიშში გამოყენებულია შემდეგი აბრევიატურა:

ვდს	გარემოს დაცვისა სამინისტრო
დტს	დაცული ტერიტორიების სააგენტო
ვდტ	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები
ვდტა	ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია
ვეპ	ვაშლოვანის ეროვნული პარკი
ვსნ	ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალი
სდტგპ	საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი
EU	ევრო კავშირი
FFI	ფაუნა და ფლორა ინტერნეიშენალი
GEF	გარემოსდაცვითი გლობალური ფონდი
GIZ	(Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit) – გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება
GIZ SMBP	GIZ ბიომრავალფეროვნების მდგრადი მართვის პროექტი
GPADP	საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი
IUCN	ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირი
METT	მენჯემენტის ეფექტურობის საკონტროლო ინდიკატორები
RAPPAM	დაცული ტერიტორიების სწრაფი შეფასება და მართვის პრიორიტეტულობა
UNDP	გაერთიანებული ერების განვითარების პროგრამა
US DoI ITAP	ამერიკის შეერთებული შტატების შინაგანი დეპარტამენტის საერთაშორისო ტექნიკური დახმარების პროგრამა
UNFCCC	გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია
WB	მსოფლიო ბანკი

2. წინა მენეჯმენტის გეგმაში აღწერილი ფასეულობების, ზეწოლების, საფრთხეებისა და შემაფერხებელი ფაქტორების მოკლე მიმოხილვა

წინამდებარე თავში მოცემულია წინა მენეჯმენტის გეგმაში აღწერილი იმ ფასეულობების, ზეწოლების, საფრთხეებისა და შემაფერხებელი ფაქტორების მოკლე მიმოხილვა, რომლებიც წარმოადგენდნენ წინა მენეჯმენტის გეგმაში გაწერილი სტრატეგიებისა და ქმედებების განსაზღვრის საფუძველს.

2.1 ფასეულობები

2.1.1 ეკოლოგიური ფასეულობები

ვღტ მოიცავს საქართველოში შემორჩენილი ღვიის (*Juniperus*) ნათელი კორომების დიდ ნაწილს, საქართველოს საკმლის ხის (*Pistacia*) ნათელი ტყეების მნიშვნელოვან ნაწილსა და ნახევრად უდაბნოსა და სტეპების მცენარეული ფორმაციების მნიშვნელოვან ფართობებს.

მაშინ, როცა წინა მენეჯმენტის გეგმა იქნა შემუშავებული, ღვიის (*Juniperus*) და ღვიიან/საკმლისხიანი (*Juniperus/Pistacia mutica*) და ქსეროფიტების ფორმაციები არეულების ჰაბიტატში კარგად იყო შენახული, საკმლის ხის (*Pistacia mutica*) ფორმაციებიც სტეპებისა და ბუჩქების ჰაბიტატში კარგ ბუნებრივ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ნახევრად უდაბნოსა და სტეპების ფორმაციები ნაწილობრივ დეგრადირებულ და ნაწილობრივ კარგ მდგომარეობაში იყო. მდინარე ალაზანის გასწვრივ დაცული ჭაღის ტყეები წარმოადგენენ წარსულში ფართოდ გავრცელებული ჰაბიტატის ტიპისნაშთებს, რომლებიც ეხლა ფრაგმენტულად და იზოლირებულად არის წარმოდგენილი.

ვღტ-ში ბინადრობს ბევრი იშვიათი და გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ფაუნის წარმომადგენელი (მაგ. ჯიქი (*Panthera pardus tuliana*), აფთარი (*Hyaena hyaena*), ფოცხვერი (*Lynx lynx*), წავი (*Lutra lutra meridionalis*), მცირე მყივანა არწივი (*Aquila pomarina*), გველიჭამია არწივი (*Circaetus gallicus*), სვაი (*Aegypius monachus*), ორბი (*Gyps fulvus*), შავი ყარყატი (*Ciconia nigra*), სამხრეთული ბულბული (*Cercotrichas galactotes*), მათი უმეტესობა არიდული ეკოსისტემების ტიპური წარმომადგენელია. მურა დათვი (*Ursus arctos*) ბინადრობს ამ ტერიტორიაზე. აქ ძუძუმწოვრების სიხშირე საქართველოში ყველაზე მაღალია. სხვაგან ამდენი მტაცებლის თანაცხოვრება იშვიათ მოვლენას წარმოადგენს.

მდინარე ალაზანი ქვირითობის ადგილია იშვიათი თევზის სახეობებისათვის ლოქო (*Silurus glanis*); კობრი (*Cyprinus carpio*); წითელტუჩა ჭერეხი (*Aspius aspius taeniatus*); შამაია (*Chalcalburnus chalcoides*). ვაშლოვანი გამოირჩევა რეპტილიების სიხშირითა და სიმდიდრით მთელ საქართველოში. ვღტ არის კავკასიაში ერთადერთი ადგილი, სადაც ხვლიკი აზიური შიშველთვალა (*Ablepharus pannonicus*) ბინადრობს. რეპტილიის სახეობა ამიერკავკასიური მცურავი (*Elaphe hohackeri*) არის კავკასიის ენდემი. ცხოველთა სამყაროს წარმომადგენელთა უმრავლესობა, განსაკუთრებით კი მსხვილი ძუძუმწოვრები, ადამიანთა ზემოქმედების გამო თავიანთ შესაძლო ბუნებრივ რიცხოვნობაზე ნაკლებია.

ვღტ-ის ბევრი მცენარე შეტანილია საქართველოს წითელ წიგნში, მაგ. საკმლის ხე (*Pistacia mutica*), ქართული ზამბახი (*Iris iberica*), ეიპლერის ტიტა (*Tulipa eichler*), იორდასალაძი (*Paeonia maiko*), ველური კომში (*Cydonia oblonga*), ველური ვაზი (*Vitis*

sylvestris), ველური კაკალი (*Juglans regia*), კოწახური (*Barberis iberica*), ქართული ნეკერჩხალი (*Acer ibericum*), კავკასიური აკაკი (*Celtis caucasica*), ტურანგი (*Populus euphratica*), ქართული მუხა (*Quercus iberica*), ქაცვი (*Hippophae rhamnoides*), ველური ბროწეული (*Punica granatum*). მცენარეთა 33 სახეობა წარმოადგენს კავკასიისათვის ენდემურს, ხოლო 2 სახეობა – საქართველოსათვის ენდემურს: ქართლური დიდილო *Psephelus carthalinicus*) და კახეთის მაჩიტა (*Campanula kachetica*).

ვდტ მოიცავს უნიკალურ გეოლოგიურ ფორმაციებსა და ლანდშაფტებს (მაგ. პანტიშარას ხეობის დინამიური ეროზიული ლანდშაფტი, დიდი ჩრდილის ქედი და უსახელო მთის მასივი) და საქართველოში ყველაზე კარგად შენახულ ღვიის არიდულ ნათელ ტყეებს. ამ ტყეების და არეულების ჰაბიტატის ცალკეული ოროგრაფიული რელიეფის ფორმაციის კომბინაცია ქვეყნისათვის უნიკალურია.

ვდტ-ის ორიგინალური მცენარეული ფორმაციები (არიდული ნათელი ტყე, ნახევრად უდაბნო, უდაბნო, სტეპი, ფოთლოვანი ტყე, ქვიანი ქსეროფიტები, ჭაღის ტყე, კირქვა) უნიკალური გენეტიკური საგანძურია. ვდტ არის აღმოსავლეთ საქართველოში კულტივირებული ბევრი კულტურის (ვაზი, კაკალი, კომში, მსხალი, ბროწეული, ლეღვი, შინდი (*Cornus mas*), ზღმარტლი (*Mespilus germanica*), თუთა (*Morus*), შვრია (*Avena*)) სამშობლო.

2.1.2 სხვა ფასეულობები

ვდტ-ის ნაწილი თაობების განმავლობაში გამოიყენებოდა საზამთრო საძოვრებად საქონლისათვის, რომლებიც ზაფხულის განმავლობაში საძოვრად იყენებდნენ კახეთის რეგიონის მთებს. ვდტ-ის ტყეები წარმოადგენს საშუაშე მერქნის წყაროს. ვდტ-ებს აქვს მნიშვნელოვანი ტურისტული, სამეცნიერო კვლევითი და ეკო-საგანმანათლებლო ფასეულობა.

2.2 ზეწოლები და საფრთხეები

წინა მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებამდე, თავად გეგმა შემდეგნაირად აფასებდა ზეწოლებსა და საფრთხეებს, ასევე ფაქტორებს, რომლებიც გავლენას ახდენენ მენეჯმენტის მიზნების განხორციელებაზე:

2.2.1 ბუნებრივი ფაქტორებისაგან გამოწვეული ზეწოლები ან საფრთხეები

მენეჯმენტის გეგმაში არ იყო მითითებული ბუნებრივი ფაქტორებისაგან გამოწვეული ზეწოლა ან საფრთხე. გეგმაში მითითებულია, რომ გრძელ-ვადიანმა სამეცნიერო კვლევამ უჩვენა, რომ უახლოეს წლებში აღნიშნული მიდამოების ბუნებრივ პირობებში სერიოზული ცვლილებები არაა მოსალოდნელი. მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების შემდგომ გაკეთებულმა კლიმატური ცვლილების პროგნოზმა აჩვენა, რომ ამ საუკუნის განმავლობაში საშუალო წლიური ტემპერატურა დედოფლისწყაროს რეგიონისათვის მნიშვნელოვნად გაიზრდება, ხოლო წლიური ნალექების რაოდენობა მნიშვნელოვნად შემცირდება (გდს და UNDP, 2009)

2.2.2 ანთროპოგენული ფაქტორებისაგან გამოწვეული ზეწოლები ან საფრთხეები

დტ-ის ტერიტორიაზე არსებული ფაქტორები

ტყის ჭრა – არ იყო ფართოდ გავრცელებული მენეჯმენტის გეგმის მომზადების პერიოდში, ყველაზე მეტად დაზიანებული იყო დასახლებული პუნქტების შემოგარენი ტერიტორიები.

უკანონო ნადირობა – ყველაზე მნიშვნელოვანი ანთროპოგენური ფაქტორია, რომელიც უარყოფითად მოქმედებს პარკის ძირითად სახეობებზე.

უკანონო თევზაობა მდინარე ალაზანზე პირადი მოხმარებისათვის და კომერციული მიზნებისათვის.

გადაჭარბებული ძოვება, იწვევს სტეპებისა და ნახევრად უდაბნოს ჰაბიტატების სერიოზულ დეგრადირებას.

მსხვილი ძუძუმწოვრების ცხვრის მცველი ძაღლებისაგან დაფრთხობა.

საავტომობილო გზები, რომლებიც შუა ეკოსისტემებში გადის, და აფრთხობს სახეობებს, რომლებიც მეტად სათუნთნი არიან ნებისმიერი სახის ზემოქმედების მიმართ.

სასოფლო სამეურნეო მიწების ბოროტად გამოყენება, საძოვრების ხვნა მარცვლეულის მოსაყვანად, რომელიც იწვევს მასხასიათებელი ფიტოცენოზური სტრუქტურის დაკარგვას.

არაგანახლებადი რესურსების არასისტემური და არასტანდარტული მოპოვება, მაგ. თიხისა და ქვიშის მოპოვება მდინარე ალაზანის ნაპირებიდან და კირქვის მოპოვება დედოფლისწყაროს შემოგარენში. ეს უკანასკნელი საფრთხის წინაშე აყენებს ენდემურ მცენარეს კახეთის მაჩიტას (*Campanula kachetica*), ძალიან იშვიათ სახეობებს – ტუია (*Biota orientalis*) და ენდრონიკა (*Galium praemontanum*) ასევე არწივის ხეობის ბუნების ძეგლის ტერიტორიაზე ბინადარ ორბებს (*Gyps fulvus*)

ხანძრები, რომელიც გაჩენილია ფერმერების მიერ აღებული მოსავლის ნარჩენების დასაწვავად და ასევე მწყემსების მიერ, რათა ამით ხელი შეუწყონ ბალახის შემდგომ ზრდას.

ნავთობის ძიება-მოპოვების სამუშაოებზე გაცემული ლიცენზია ვდტ-ის შიგნით არის მოქცეული.

დტ-ის ტერიტორიის გარეთ არსებული ფაქტორები

დაცული ტერიტორიების გარშემო მდებარე ადმინისტრაციული ცენტრებისა და სოფლების ნაგავსაყრელები და მწყობრიდან გამოსული საკანალიზაციო სისტემა, მრავალრიცხოვან სასოფლო-სამეურნეო ფერმებთან ერთად სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ადამიანთა გარემოსა და ცხოველთა ჰაბიტატებს.

სოფლის მეურნეობის ქიმიური ელემენტების არასწორი მოხმარება ზეგავლენას ახდენს მდინარე ალაზნის მთელ ჰიდროლოგიურ კომპლექსზე.

თევზჭერასა და ნადირობას განსაკუთრებული უარყოფითი გავლენა აქვს ვდტ-ის იშვიათ და საფრთხის წინაშე მყოფ ცხოველებზე და მდინარე ალაზნის ჭაღის ტყეებში ეკოსისტემების მდგრადობაზე.

მდინარის წყლის გამოყენება სოფლის მეურნეობის მიწების ირიგაციისა და ბაღების გასაშენებლად ამცირებს მდინარის წყლის დებიტს, ანგრევს ცხოველთა და მცენარეთა საცხოვრებელ გარემოს, რაც სერიოზულად ართულებს ალაზნის ჭაღის ტყეებისა და მისი ფაუნის დაცვას.

2.3 შემაფერხებელი ფაქტორები

სახელმწიფო საზღვარი, რომელიც ემთხვევა ვდტ-ის ჩრდილო-აღმოსავლეთ საზღვარს, წარმოადგენს შემაფერხებელ ფაქტორს ალაზნის ჭაღისა და ადგილობრივი ფაუნის წარმომადგენლების დაცვისათვის.

საკანონმდებლო ბაზაში არსებული წინააღმდეგობები, დაცული ტერიტორიების ფარგლებში და მის ფარგლებს გარეთ მოქმედი იურიდიული მექანიზმის ექსკლუზიური ხასიათი იწვევს ურთიერთგამომრიცხავ ქმედებებს, მაგ. საზღვრის დაცვას აქვს უფლება ძალის მიერ აღკვეთოს ნებისმიერი გადაადგილება, მათ შორის დტ-ის რეინჯერების, მეორეს მხრივ რეინჯერები უფლებამოსილნი არიან დააკავონ ნებისმიერი, ვინც დტ-ის ადმინისტრაციის ნებართვის გარეშე იმყოფება დტ-ზე, განსაკუთრებით თუ ისინი აღჭურვილნი არიან ცეცხლსასროლი იარაღით, თუნდაც ისინი იყვნენ საზღვრის დამცველები.

დაფინანსება. იმ დროისათვის, როდესაც წინა მენეჯმენტის გეგმა იქნა დასრულებული და დამტკიცებული, საჭირო დაფინანსება გაფართოებული და ახლად დაარსებული დაცული ტერიტორიების დამატებითი თანამშრომლებისათვის არ იქნა დამტკიცებული პარლამენტის მიერ.

3. მენეჯმენტის გეგმის მიმოხილვა

3.1 ზოგადი მიზანი და ამოცანები

მენეჯმენტის გეგმა მოიცავდა საერთო მიზანს - ხედვას (ვდტ-ის იდეალური მდგომარეობა, რისკენაც გამიზნული იყო ყველა ქმედება), ათ სტრატეგიულ მიზანს, რომელიც მთლიანად პარკის მართვის სახელმძღვანელოდ იყო შერჩეული, სივრცული დაგეგმვის (მენეჯმენტის რეჟიმებისა და ზონირების) კონცეფციასა და სტრატეგიებს და მათთან ასოცირებულ პროექტებს (ან ქმედებებს), რომლებიც ერთიანდებოდა პროგრამებად და საქმიანობების ცხრა სფეროდ იყო დაკომპლექტებული.

საერთო მიზანს (ხედვას) წარმოადგენდა: “არიდული და სემი-არიდული ეკოსისტემებისთვის დამახასიათებელი ლანდშაფტების, ჰაბიტატებისა და ბიომრავალფეროვნების ურდვევობის შენარჩუნება. აქ ცხოველთა და მცენარეთა პოპულაციების არსებობა ეფუძნება ეკოსისტემებში შეუღალხავად მიმდინარე ბუნებრივი პროცესების შენარჩუნებას. ბუნებრივი რესურსების ყოველგვარი მოხმარება ხორციელდება მდგრადი სახით. ტრადიციული მეცხვარეობისა და საძოვრების გამოყენების პრაქტიკა, ასევე ადამიანთა ნებისმიერი სხვა საქმიანობა სრულად ჰარმონიზირებულია ბუნებრივი ეკოსისტემების სტაბილურობის მოთხოვნასთან. ვეპ-ი უნდა იქცეს ისეთ ადგილად, სადაც ველური ბუნების პირველქმნილი მშვენიერება მუდმივად იქნება ვიზიტორის აღფრთოვანების მომგვრელი”.

სტრატეგიული მიზნები მოიცავდა ათ თემას (მიზნები სრულად მოცემულია მე-5 თავში)

- დაცვა
- აღდგენა
- ცოდნის გაუმჯობესება
- ცნობიერების ამაღლება
- სიამოვნება
- ტრადიცია
- შემოსავალი
- მოსახლეობისთვის საარსებო წყაროს შექმნა
- ეფექტის გავრცელება
- ალიანსი

მენეჯმენტის გეგმაში არ იყო დაკონკრეტებული ინდიკატორები სტრატეგიული მიზნების მიმართ განხორციელებული პროგრესის შესაფასებლად.

3.2 სივრცული დაგეგმვის კონცეფცია

წინა მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო ვლტ-ის შემდეგი კატეგორიები და ვაშლოვანის ეროვნული პარკის შიდა ზონები (რუკა, რომელზეც მითითებულია კატეგორიები და ზონები მოცემულია მენეჯმენტის გეგმის დანართში 1.3):

სახელმწიფო ნაკრძალი, რომლის მიზანიცაა შეინარჩუნოს თვითრეგულირებადი სემი-არიდული ეკოსისტემის ერთიანობა და ბუნებრივი პროცესები და ასევე განახორციელოს არამანიპულაციური სამეცნიერო კვლევები.

ეროვნული პარკში გამოიყოფა ბუნების მკაცრი დაცვის (ველური ბუნების) ზონა, ბუნების მართვადი დაცვის ზონა, ტრადიციული გამოყენების ზონა, ადღენის ზონა, ადმინისტრაციის ზონა და ვიზიტორთა ზონა. მენეჯმენტის გეგმაში განსაზღვრულია თითოეული ზონისათვის დასაშვები და აკრძალული ქმედებები. (მენეჯმენტის გეგმის თავი 4.3.2)

სამი ბუნების ძეგლი (მენეჯმენტის გეგმის თავი 4.3.3).

დამხმარე ზონა, რომელსაც უნდა ჰქონოდა არაოფიციალური თანამშრომლობის ზონის სახე. დამხმარე ზონის მიზანს წარმოადგენდა გარემოს დაცვისა და ეკონომიკური განვითარების ქმედებების ინტეგრაცია, რომელიც რეალიზებული უნდა ყოფილიყო მიწათსარგებლობის ოპტიმალური სისტემის შექმნით, განახლებადი რესურსების რაციონალური გამოყენებით და ეკონომიკური ქმედებების ბუნებრივ გარემოზე შედეგების მონიტორინგით. (მენეჯმენტის გეგმის თავი 4.3.4)

3.3 მართვის სტრატეგიები და პროგრამები

მენეჯმენტის გეგმაში განსაზღვრულია მენეჯმენტის სტრატეგიები, რომლებიც მოიცავენ მთელ რიგ ქმედებებს ერთი ან მეტი სტრატეგიული მიზნის მისაღწევად. მენეჯმენტის სტრატეგიები დაჯგუფებულ იქნა საქმიანობის ცხრა განსხვავებული სფეროს მიხედვით, რომელიც ასევე გამოყენებული იყო განსახორციელებელი პროგრამებისათვის. მენეჯმენტის პროგრამებში სტრატეგიები ჩამოყალიბებული იყო კონკრეტულ განსახორციელებელ პროექტებში, რომელსაც თან ერთვოდა საპროგნოზო ხარჯთაღრიცხვა და მითითებული ჰქონდა პრიორიტეტულობა. სტრატეგიები და პროგრამები ორგანიზებულია საქმიანობების შემდეგ სფეროებში:

- ადმინისტრაცია
- ინფრასტრუქტურა
- შესაძლებლობების გაძლიერება და ტრენინგი
- საზოგადოებასთან ურთიერთობა (ბიზნეს ურთიერთობების ჩათვლით)
- დამხმარე ზონის პროგრამა
- ვიზიტორთა მომსახურება
- ჰაბიტატებისა და სახეობების მენეჯმენტი (რესურსების მენეჯმენტის ჩათვლით)
- გარემოს დაცვა (კანონის აღსრულება, ძებნა და სამაშველო სამსახური)
- კვლევა, მონიტორინგი და გამოკითხვა

4. განხორციელების მდგომარეობა ქმედებების სფეროების მიხედვით

4.1 ადმინისტრირება

4.1.1 სტრატეგია (თავი 5.1)

ადმინისტრაციის საქმიანობის სფეროში სტრატეგიის მიზანი იყო პარკის კვალიფიციური ღირექციის შექმნა, რომელიც იმოქმედებდა საქართველოს კანონების მიხედვით და ექნებოდა უნარი გამკლავებოდა პარკის თანამედროვე მენეჯმენტის წინაშე არსებულ სირთულეებს. ადმინისტრაციას უნდა განეხორციელებინა მონიტორინგი, შეფასება და ადაპტაციის სისტემები: უნდა შემუშავებულიყო სტანდარტული პროცედურა მენეჯმენტის ეფექტურობის მონიტორინგისთვის წლიურ სამუშაო გეგმებთან თანხვედრაში. წლიურ სამუშაო გეგმაში განსაზღვრული უნდა ყოფილიყო ეტაპები და ორიენტირები ვდტ-ის მენეჯმენტის ფარგლებში განსახორციელებელი თითოეული ქმედებისათვის. თითოეული ქმედების მიზანთან მიმართებაში მიღებულ შედეგზე განხორციელდებოდა მონიტორინგი, დაემატებოდა შენიშვნები და შეიქმნებოდა შესაბამისი ანგარიში. შეფასების ანგარიში გამოყენებულ იქნებოდა შემდგომი წლის სამუშაო გეგმის შემუშავების საფუძველად.

უნდა დაფუძნებულიყო მრჩეველთა საბჭო (საკონსულტაციო საბჭო), რომელიც მონაწილეობას მიიღებდა ვდტ-ს ქმედებებისათვის სტრატეგიების განსაზღვრაში, იმუშავებდა ადგილობრივ მოსახლეობასთან, დამხმარე ზონის სხვადასხვა მიწათმოსარგებლეებთან და ორგანიზაციებთან, რომლებიც გამოხატავდნენ თანამშრომლობის შესაბამის ინტერესს, ასევე საბჭოს უნდა დაემყარებინა კავშირები ადგილობრივი და ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოებთან.

ვდტ-ს დაფინანსება უნდა განხორციელებულიყო კომბინირებულად - სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტიდან და ვდტ-ის მიერ გენერირებული შემოსავლებიდან, რომელიც შედგებოდა დტ-ზე შესვლის საფასურისგან, ეკო-ტურიზმისგან შემოსული თანხისგან, ღამის გასათევი საკარგე ადგილის საფასურიდან, კონცესიების შემოსავლებიდან, ხმელი შემოსავლების საფასურიდან და ასევე სხვადასხვა ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით მოძიებული გარკვეული თანხებისგან.

4.1.2 პროგრამა

მენეჯმენტის გეგმაში განსაზღვრულია შემდეგი ქმედებები (ღონისძიებები) ადმინისტრირების სფეროში (ე.წ. ადმინისტრაციის პროგრამა):

შტატი და ხელფასები (თავი 6.1.1) (პრიორიტეტი მაღალი) ქმედითუნარიანი ადმინისტრაციული სტრუქტურის შექმნა 44 საშტატო ერთეულით (იხ. საშტატო თანამდებობების ცხრილი 6.1.1. თავში და დაგეგმილი სტრუქტურა სამუშაოს აღწერით მენეჯმენტის გეგმის დანართ 5-ში).

პროგრამის განხორციელებისათვის აუცილებელი მოწყობილობის შესყიდვა (თავი 6.1.2) (პრიორიტეტი მაღალი) მოწყობილობების დაკონკრეტება და შესყიდვა ვდტ ეფექტური ფუნქციონირებისათვის და მათი გამოყენების წესების დადგენა.

ზოგადი ადმინისტრირება (თავი 6.1.3) (პრიორიტეტი არ არის მინიჭებული). ამ პროგრამის მიზანი იყო, დტ ადმინისტრაციის პასუხისმგებელი პირების საოპერაციო ხარჯების დაფინანსება ეფექტური მენეჯმენტისათვის, ორგანიზაციისათვის, სახელამხედველო ქმედებებისათვის, კონსულტაციებისა და კოორდინირებისათვის. ამ

თანხის დიდი ნაწილი გამოყენებული უნდა ყოფილიყო საწვავისა და ოფისის ხარჯების დასაფარავად.

წლიური სამუშაო გეგმების მომზადება (თავი 6.1.4) (პრიორიტეტი მაღალი). ყოველწლიური ყოველწლიური საოპერაციო გეგმის მომზადება, მონიტორინგის გეგმისა და ბიუჯეტის ჩათვლით.

წლიური ანგარიში (თავი 6.1.5) (პრიორიტეტი მაღალი). ვდტ-ის ადმინისტრაციის საქმიანობის დოკუმენტირების მექანიზმის შექმნა; სამეცნიერო სამუშაოებისა და მონიტორინგის დოკუმენტირება.

თვითმონიტორინგი და მენეჯმენტის ეფექტურობა (თავი 6.1.6), მოიცავს:

დეტალური ყოველწლიური ანგარიშის მომზადებას (თავი 6.1.6.1) (პრიორიტეტი მაღალი) – დტ ადმინისტრაციის ზოგადი მენეჯმენტის ეფექტურობის სტანდარტული მონიტორინგი და შეფასება;

ყოველწლიური სოციალურ-ეკონომიკური მონიტორინგი (თავი 6.1.6.2) (პრიორიტეტი მაღალი) ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებში მომხდარი ცვლილებების გამოვლენის მიზნით, რომელიც შესაძლოა გამოწვეული იყოს ეროვნული პარკის შექმნით. კვლევა ასევე უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას მოსახლეობის დამოკიდებულებაზე ვდტ და მისი ადმინისტრაციის მიმართ.

მენეჯმენტის ეფექტურობაზე დაკვირვების მექანიზმის ყოველწლიური გამოყენება (თავი 6.1.6.3) (პრიორიტეტი მაღალი) და

წელიწადში ორჯერადი მონიტორინგი საკონცესიო საქმიანობაზე (თავი 6.1.6.4) (უნდა დაიწყოს მას შემდგომ, როცა მოხდება კონცესიით გაცემა).

ექსპლიატი მენეჯმენტის გეგმის განხილვა და კორექტირება (თავი 6.1.7)

4.1.3 განხორციელების მდგომარეობა

პერსონალი

ვდტ-ს ჰყავს უფრო ნაკლები თანამშრომელი, ვიდრე ეს დაგეგმილი იყო წინა მენეჯმენტის გეგმით და ვიდრე ეს საჭიროა ეფექტური ფუნქციონირებისათვის, თუ მითუმეტეს გავითვალისწინებთ უფლებამოსილების ცენტრალიზაციას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა 2008 წელს. ტრენინგებისა და რესურსების საჭიროებებმა, რომელიც შეფასებულ იქნა FFI და NACRES მიერ 2009 წელს ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტის ფარგლებში, გამოავლინა დამატებითი თანამშრომლების საჭიროება, კერძოდ: ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის სპეციალისტი, ინტერპრეტაციის სპეციალისტი, ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის სპეციალისტი, ცხრა დამატებითი რეინჯერი, მოვლა-შენახვის გუნდი (როგორც ეს თავიდანვე მითითებულ იყო მენეჯმენტის გეგმაში) (NACRES and Fauna and Flora International, 2009). საჭიროებების შეფასების ფარგლებში ასევე გამოვლენილ იქნა ტრენინგის განხორციელების საჭიროებებიც, რომლებიც მითითებულია ქვემოთ, ნაწილში 4.3.3. ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტის განთავისუფლებული თანამდებობა შევსებულ იქნა 2010 წელს ვეტერინარ-სპეციალისტით, ქურციკის რეინტროდუქციის პროგრამის განხორციელების მიზნით.

აღჭურვილობა

საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის (GEF/WB) ფარგლებში შესყიდულ იქნა ყველა ის აღჭურვილობა, რომელიც საჭირო იყო ფუნქციონირებადი დაცული ტერიტორიის ადმინისტრაციის დასაარსებლად. საჭიროების შეფასებამ, რომელიც განხორციელდა FFI და NACRES დახმარებით (იხ. ზევით) გამოავლინა საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროგრამის ფარგლებში შესყიდული აღჭურვილობაზე დამატებით და აღნიშნული პროექტის ფარგლებში შესყიდული უკვე შესაცვლელი შემდეგი სახის მოწყობილობა: რადიო საკომუნიკაციო საშუალებები, პირველადი დახმარების აღჭურვილობა, ანტიტოქსინი ქვეწარმავლის ნაკბენის საწინააღმდეგოდ, საველე სამედიცინო აღჭურვილობა, კოდოების საწინააღმდეგო საშუალება, ნიხბები, ბარები, წერაქვები და ხერხები, ფოტო-მახეები, ფორმები ხელით მუშაობისათვის, ციფრული ფოტოაპარატები, შეშის ღუმელები, ელექტრო-გენერატორები, მანქანების სარეცხი ტექნიკა, ბენზო-ხერხები, კვადროციკლები რეინჯერებისათვის, მანქანა რესურსებით სარგებლობის სპეციალისტისათვის, ტელესკოპი, ბინოკლები, ხანძარსაწინააღმდეგო აღჭურვილობა.

სამუშაო გეგმები, მონიტორინგი და განხილვა

წინა მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული დაგეგმვის, მონიტორინგისა და განხილვის პროცედურები სრულად არ განხორციელებულა. მენეჯმენტის ეფექტურობის რეგულარული შეფასება, რომლის დროსაც გამოყენებული იყო თანამიმდევრული მეთოდოლოგია არ განხორციელებულა: შეფასება, რომლის დროსაც გამოყენებულ იქნა METT განხორციელდა 2005 წელს, ხოლო შეფასება RAPPAM გამოყენებით განხორციელდა 2008 წელს. ასევე სისტემატურად არ განხორციელებულა დაგეგმილი შედეგებისა და ქმედებების მიმართ პროგრესის შეფასება და შეფასების შედეგები არ იქნა ასახული წლიური დაგეგმვის ციკლში. ერთი მიზეზი იმისა, თუ რატომ არ იქნა განხორციელებული პროცედურები მდგომარეობს იმაში, რომ ისინი არ იყო გათვალისწინებული დტს-ს სტანდარტული პროცედურებით. მეორე მიზეზი არის შესაბამის პოზიციებზე თანამშრომლების ნაკლებობა, საჭირო თანამდებობების არ არსებობა და შესაბამისი გამოცდილების არ ქონა.

დაფინანსება

საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის დასრულების შემდგომ ვდტ-თვის გამოყოფილი დაფინანსება საკმარისი არ იყო იმისათვის, რომ განხორციელებულიყო ბევრი მაღალი პრიორიტეტის მქონე ქმედება, რომელიც მოიცავდა საველე კვლევებს, მონიტორინგსა და ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვას. დტ-ზე შესასვლელი გადასახადი, რომელიც შემოდებულ იქნა საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის დახმარებით ტურ-ოპერატორების თხოვნის შედეგად გაუქმდა, რის შედეგად შემოსავალი, და შესაბამისად თანხები, რომლებსაც უნდა დაეფარა საოპერაციო ხარჯები მნიშვნელოვნად შემცირდა, ვიდრე ეს პროგნოზირებული იყო მენეჯმენტის გეგმაში.

საკონსულტაციო-სამეცნიერო საბჭო

(დაარსებულ იქნა ვდტ-ის საკონსულტაციო-სამეცნიერო საბჭო. მისი წევრები არიან: დტს-ს ცენტრალური აპარატის თანამშრომლები (2), ვდტ ადმინისტრაციის თანამშრომლები (2), დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის წარმომადგენლები (1) და სასახდგრო პოლიცია (1), IUCN სამხრეთ კავკასიის პროგრამის ოფისთან

დაკავშირებული ექსპერტები (1), IUCN (1) და საქართველოს უნივერსიტეტი (1). დტს-ს ჩანაწერების შესაბამისად საბჭო შეიკრიბა ერთხელ, 2009 წლის ნოემბერში. დტს-ს სტანდარტული წესებისა და პროცედურების შესაბამისად კი დტ-ის საკონსულტაციო-სამეცნიერო საბჭო უნდა შეიკრიბოს სულ მცირე ერთხელ მაინც წელიწადში.

4.2 ინფრასტრუქტურა

4.2.1 სტრატეგია და პროგრამა (თავეები 5.2 და 6.2)

წინა მენეჯმენტის გეგმაში საქმიანობის ეს სფერო მოიცავდა დტ-ის ადმინისტრაციის ფუნქციონირებისათვის, ასევე დაცვისა და ვიზიტორთა მომსახურებისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის შექმნას (იმის გათვალისწინებით თუ რა გავლენა აქვს ინფრასტრუქტურას ველურ სამყაროზე, გარემოს მყუდროების დაფრთხობაზე და ლანდშაფტებისა და პრაქტიკული კრიტერიუმების ჰარმონიის დარღვევაზე, როგორცაა გზებზე მისადგომობა, წყლებთან მისადგომობა, პანორამული გადასახედები). სტრატეგია ითვალისწინებდა გარემოსადმი უსაფრთხო, ადგილმდებარეობისადმი სენსიტიური და დამოუკიდებელი საშუალებების განვითარებას, შემოთავაზებული იყო არა დიდ მასშტაბიანი შენობები, არამედ თანამედროვე ტექნოლოგიები ინფრასტრუქტურის ყველა ელემენტისათვის.

მენეჯმენტის გეგმის ინფრასტრუქტურის ფარგლებში, დაკონკრეტებული იყო შემდეგი ქმედებები (პროექტები):

ვიზიტორთა და ადმინისტრაციული ცენტრის დიზაინი და მშენებლობა („ვაშლოვანი“) (6.2.1) (პრიორიტეტი მაღალი). ვიზიტორთა და ადმინისტრაციული ცენტრის გარდა დაგეგმილი იყო 10 ორ-ადგილიანი თავშესაფრის მშენებლობა, ცირკულარული ბილიკები თავისი ასოცირებული ინფრასტრუქტურით, საკემპინგე ადგილები 30 ადამიანისათვის, საპიკნიკე ადგილები საპიკნიკე მაგილით, ადგილი კოცონისათვის, ტუალეტები და სანაგვე ურნები, ვდტ ადმინისტრაციის ავტოფარეხი და სახელოსნო.

ვდტ ადმინისტრაციისა და საინფორმაციო ცენტრის “ზორნაბუჯი” მშენებლობა დედოფლისწყაროში (6.2.2.) (პრიორიტეტი მაღალი)

ტურისტული ინფრასტრუქტურის შექმნა (6.2.3. მოიცავს სრულ ჩამონათვალს) (პრიორიტეტი მაღალი)

სამსახურებრივი ინფრასტრუქტურის შექმნა (6.2.4. მოიცავს სრულ ჩამონათვალს) (მაღალი პრიორიტეტი)

დემარკაცია (6.2.5) (პრიორიტეტი მაღალი). ვდტ საზღვრების დემარკაცია, მიწის კადასტრში მონაცემთა რეგისტრაციის უზრუნველყოფა.

ძველი ინფრასტრუქტურის ნარჩენების გატანა დაცული ტერიტორიებიდან (6.2.6) (პრიორიტეტი საშუალო) ფერმების რელოკაციის შემდგომ დტ-დან ძველი ფერმის შენობის ნარჩენების გატანა

დამატებითი წლიური ხარჯების გაწევა (6.2.7) (პრიორიტეტი მაღალი) ინფრასტრუქტურის მოვლა-შენახვის, მანქანების, ცხენების, საკანცელარიო საქონლის და გაუთვალისწინებელი საოპერაციო ხარჯების დაფარვის უზრუნველყოფა.

4.2.2 განხორციელების მდგომარეობა

ყველა ის ინფრასტრუქტურა, რომელიც დაგეგმილი და აუცილებელი იყო ვდტ-ის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის აშენებულია. გარკვეული კომპონენტების განხორციელება საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის

ფარგლებში ვერ მოხერხდა, მაგ. ვიზიტორთა ცენტრ “ვაშლოვანის” მშენებლობა პარკის ტერიტორიაზე და ხერგილების მოწყობა. იმ ეტაპისათვის აუცილებელი ფინანსური რესურსები გადამისამართებულ იქნა სხვა ქმედებებისათვის ფინანსების არ ქონის გამო. (ძირითადი მიზეზი ამისა იყო ინფლაცია და სავალუტო კურსის სხვაობა და ასევე, ახალი გადაწყვეტილების მიმღებთა მიერ გამოვლენილი ახალი პრიორიტეტები).

საჭიროებების შეფასებამ, რომელიც განხორციელდა FFI და NACRES დახმარებით 2009 წელს (იხ. ზემოთ) გამოავლინა გარკვეული დამატებითი საჭიროებები: ვიზიტორთა ნიშნები და დაფები, ქურციკისათვის შემოდობილ ადგილებზე თავშესაფრები (ღია ვოლიერების მშენებლობა განხორციელდა 2009 წელს, მაგრამ საჭიროა დამატებითი ინფრასტრუქტურა ქურციკების პოპულაციის აღდგენის უზრუნველსაყოფად, რომელიც გულისხმობს რეინჯერებისათვის და მეცნიერებისათვის მრავალფუნქციურ სადგურსა და ვეტერინალურ კლინიკას), ხუთი ახალი ჭა სუფთა წყლის ამოსადებად და 6 შლაგბაუმი/მოძრაობის საკონტროლო სისტემა ვდტ-ის შესასვლელთან.

გარკვეული ინფრასტრუქტურის მდგომარეობა და ფუნქციონირება გაუარესდა შესაბამისი ფინანსების არ ქონით გამოწვეული უყურადღებობის გამო. მაგ. წყალსადენის სისტემა დტ-ის შენობებში. საველე ტუალეტები კარგად არ ფუნქციონირებს: წყლის მიწოდება გაანგარიშებული იყო წვიმის წყალზე, მაგრამ რეალობამ აჩვენა, რომ საინჟინრო და არქიტექტურული გათვლა ამ შემთხვევაში არასწორი იყო.

ფერმის შენობების დემონტაჟი ჯერ არ დაწყებულა, რადგანაც ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა დტ-ის ფარგლებში არსებული ფერმების განსახლება სხვა ტერიტორიაზე.

ვდტ ადმინისტრაციისათვის გამოყოფილი თანხები არასაკმარისია მიმდინარე ხარჯების დასაფარად.

4.3 კვალიფიკაციის ამაღლება

4.3.1 სტრატეგია და პროგრამა (თავი 5.3 და 6.3)

საქმიანობის ამ სფეროში გათვალისწინებული იყო პროგრამის შემუშავება და განხორციელება, რომელიც ხელს შეუწყობდა პროფესიონალიზმის დონის ამაღლებას. ტრენინგის პროგრამა მოიცავდა ვდტ ადმინისტრაციის ყველა შესაბამის ფუნქციას.

მენეჯმენტის გეგმაში შესაძლებლობების გაძლიერებისა და ტრენინგის პროგრამის ფარგლებში დაკონკრეტებული იყო შემდეგი ქმედებები (პროექტები ან ღონისძიებები):

გამოცდილების გაზიარება (თავი 6.3.1) (პრიორიტეტი მაღალი). საზღვარგარეთ პარტნიორების იდენტიფიცირება, პარტნიორი ორგანიზაციების მსოფლიო ქსელის შექმნა, საერთაშორისო გამოცდილების გაცვლის პროგრამების შემუშავება და განხორციელება აშშ ეროვნული პარკების და სხვა ქვეყნების შესაბამის სამსახურებთან.

ვდტ-ის თანამშრომელთა (რეინჯერთა სამსახურის, რესურსების მართვის, ინტერპრეტაციის, გარე ურთიერთობების, კონტრაქტების, ბუღალტერიის და სხვა) სპეციალურ კურსებზე დასწრება და კვალიფიკაციის ამაღლება (6.3.2) (პრიორიტეტი მაღალი). თემები: აღმკვეთი ღონისძიებები, ძებნა, სამაშველო და პირველადი

დახმარების ღონისძიებები, იარაღისა და დაცვის საშუალებების გამოყენება, სამონიტორინგო საქმიანობა.

სწავლება სამუშაოდან მოუწყვეტლად (6.3.3) (პრიორიტეტი მაღალი). ვდტ-ის ადმინისტრაციისათვის ტრენინგის პროგრამის შემუშავება და განხორციელება (ინგლისური ენის და გის- პროგრამის შესწავლა)

4.3.2 განხორციელების მდგომარეობა:

გამოცდილების გაზიარება

ვდტ-ის თანამშრომლებს არ მიუღიათ მონაწილეობა საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარების პროგრამაში. ამ ღონისძიებაში მონაწილეობა მიიღო თუშეთის დტ-ის თანამშრომლებმა (US DoI ITAP პროგრამის ფარგლებში)

ტრენინგები

ვდტ-ის თანამშრომლებისათვის განხორციელებულ იქნა ტრენინგები მენეჯმენტის გეგმაში მითითებულ ყველა საკითხზე (WB/GEF – საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში, US DoI-თან პარტნიორობით). შესაძლებლობების გაძლიერების პროგრამა, რომელიც განხორციელდა US DoI ITAP და GIZ მიერ (და მისი განხორციელება გაგრძელდება) წარმოადგენდა მასშტაბურ დახმარებას, რომელიც დტ-ის ეფექტური მენეჯმენტის ყველა სფეროზე იყო მიმართული (ტექნიკური და ინსტიტუციური). გარკვეულმა თანამშრომლებმა, რომლებმაც გაიარეს აღნიშნული ტრენინგი, დატოვეს ვდტ, ვდტ –ის ახალ თანამშრომლებს არ აქვთ შესაბამისი ტრენინგი გავლილი. საჭიროებების შეფასებამ, რომელიც განხორციელდა FFI/NACRES დახმარებით 2009 წელს (იხ. ზემოთ) გამოავლინა ტრენინგის საჭიროებები შემდეგ საკითხებში: საძოვრების მონიტორინგი, შესაბამისი კომპეტენციების სტანდარტების შემუშავება, გარემოს დაცვითი განათლება, რეინჯერთა შესაძლებლობების გაუმჯობესება, სამაშველო სამსახურის უზრუნველყოფა, იარაღები, დაჯავშნის სისტემა, კონცესიური მარკეტინგი, ინტერპრეტაციის უნარები, გის-ი და მონაცემთა შეტანა, გარემოს ინტერპრეტაცია, საძოვრების გამოკვლევა, საძოვრების მენეჯმენტი, ფოტოგრაფია, ადამიანებთან ურთიერთობა, ხანძარ საწინააღმდეგო შესაძლებლობების გაუმჯობესება.

4.4 საზოგადოებასთან ურთიერთობები (ბიზნეს ურთიერთობების ჩათვლით)

4.4.1 სტრატეგია (თავი 5.4)

საზოგადოებასთან ურთიერთობისა და ბიზნეს ურთიერთობის სფეროში წინა მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო შემდეგი სტრატეგია: (i) საზოგადოებრივი ურთიერთობის ყოვლის მომცველი პროგრამის შექმნა; (ii) კონცესიები; (iii) საინფორმაციო და საგანმანათლებლო პროგრამის შემუშავება და განხორციელება.

საზოგადოებრივი ურთიერთობის ყოვლისმომცველი პროგრამა მოიცავს ოთხ ელემენტს:

- ყველა დაინტერესებულ მხარესთან ურთიერთობების დამყარება ინფორმაციის გავრცელების სხვადასხვა საშუალებით: რადიოთი, ტელევიზიით, პრესისა და პერიოდულად განახლებული ვებ-გვერდის

საშუალებით, დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული კონსერვაციული თემების რეკლამირება, ინფორმირება და სამეცნიერო მასალების მიწოდება. უნდა ასევე დაბეჭდილიყო კალენდრები, ბროშურები და რუქები. მომზადებულიყო აუდიო-ვიზუალური ჩანაწერები, მომხდარიყო მათი ჩვენება ვიზიტორთა შეხვედრებზე, სემინარებზე, შეკრების ადგილებზე, და მოთავსება საინტერპრეტაციო მასალის სახით ვიზიტორთა ცენტრებში. სემინარები, სამუშაო შეხვედრები უნდა გამართულიყო საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფებთან. მომზადდებოდა მცირე ზომის ნივთები (მაისურები, ქუდები, ა.შ.), რომელზეც გამოსახული იქნებოდა დაცული ტერიტორიების ემბლემა. შეიქმნებოდა ადგილობრივი რადიო სადგური.

- **მთავრობისა და პარლამენტის მაღალჩინოსნებისა და საქართველოში აკრედიტირებული საელჩოების წარმომადგენლების ვიზიტი.**
- **განსაკუთრებული ღონისძიებების მოწყობა, რომელიც მოიცავს:**
 - გამოფენებს, სადაც მოხდებოდა ტრადიციული პროდუქტების რეკლამირება, და რომელიც მოეწყობოდა ყოველწლიურად დედოფლისწყაროს საინფორმაციო ცენტრში და წელიწადში ორჯერ მლაშე წყლის ვიზიტორთა ცენტრში.
 - ქიზიყის მოსავლის ფესტივალი, რომელიც მოეწყობოდა ყოველი წლის შემოდგომაზე.
 - ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნის აღმნიშვნელი ღონისძიებები – მაგ. ხეების დარგვა, და დაბინძურებული ტერიტორიების გასუფთავება- გაიმართებოდა ყოველ წლიურად სტუდენტებისათვის. .
 - კონკურსები სკოლის მოსწავლეებს შორის და ვიზიტორებს შორის.
 - სათავგადასავლო ჯომარდ შოუ გაიმართებოდა წელიწადში ერთხელ.
 - წელიწადში ორჯერ ფესტივალები ვაშლოვანის ვიზიტორთა და საინფორმაციო ცენტრებში.
 - ყოველ წლიურად უფასო შესვლა ვდტ-ზე 30 ბავშვისათვის (უსახსრო ოჯახებისთვის).
- **საპარტნიორო თანამშრომლობის დაწყება.** შეთანხმებები მესაზღვრეებთან, ადგილობრივ მთავრობასთან, სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტებთან და ახერბაიჯანის ხელისუფლებასთან, პარკის მენეჯმენტში მონაწილეობის უზრუნველყოფა (კონცესიები), ერთობლივი პროექტების განხორციელება.

(კონცესიები). წინა მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული იყო, რომ ვდტ-ს მიერ შეთავაზებულ იქნებოდა კონცესიის ორი კატეგორია: (i)პარკის ძირითადი საშუალებების გაცემა (ვდტ-ის საკუთრებაში არსებული შენობა, ვიზიტორთა და საინფორმაციო ცენტრში არსებული საკვები ობიექტი) და (ii)მეწარმეებისათვის ნების დართვა განხორციელებინათ მომსახურების ის სახე, რომელიც არ იყო დამოკიდებული ვდტ-ს ძირითად საშუალებებზე (მაგ. საცხენოსნო ტურები, მეგზურის მომსახურება, სათავგადასავლო ტური).

საინფორმაციო და საგანმანათლებლო პროგრამა. ეს პროგრამა ითვალისწინებდა ინტერპრეტაციის სხვადასხვა ფორმას, რათა მხარი დაეჭირა სკოლებსა და უნივერსიტეტებში მიმდინარე გარემოსდაცვითი და საგანმანათლებლო პროგრამებისათვის და უზრუნველყო ვიზიტორებისა და ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ინფორმაციის მიწოდება. ბავშვებში გარემოს დაცვის ცნობიერების ასამაღლებლად გათვალისწინებული იყო ექსკურსიების მოწყობა ვდტ-ზე. პროგრამა მოიცავდა ტურიზმის მარკეტინგის შემდეგ ქმედებებს: ვიზიტორთა მოსაზიდად ინფორმაციის გავრცელება, რეგიონალური და ეროვნული მასშტაბით

რეკლამირება სახელმწიფო და კომერციულ სატელევიზიო არხებზე, თემატურ და პოპულარულ გაზეთებსა და ჟურნალებში, ვებ-გვერდის შექმნა, ეროვნულ და საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებსა და ბაზრობებში მონაწილეობა, რეკლამის განთავსება ადგილობრივ და საერთაშორისო ტურისტულ ბროშურებში.

4.4.2 პროგრამა (პროექტებისა და ქმედებების მიხედვით) და მისი განხორციელების მდგომარეობა

ინფორმაციის გავრცელება (6.4.1):

საზოგადოებასთან ურთიერთობა მასმედიის საშუალებით (6.4.1.1) (პრიორიტეტი მაღალი):

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

რეგიონისა და ქვეყნის მთელი მოსახლეობის ინფორმირება ვებ-ის მიზნებისა და ქმედებების შესახებ, რაც აამაღლებს საჯარო ცნობიერებას დაცული ტერიტორიების არსზე და ჩართავს მოსახლეობას გარემოსდაცვის რეგიონალური პრობლემის გადაწყვეტაში.

განხორციელების მდგომარეობა:

ზოგადად ინფორმაციის გავრცელება ხორციელდება ცენტრალური სატელევიზიო არხის მეშვეობით და ეს ორგანიზებულია დტს-ს ცენტრალური აპარატის მიერ. რამდენჯერმე გავრცელებულ იქნა ინფორმაცია დაგეგმილი და განხორციელებული ქმედებების შესახებ ადგილობრივი მასმედიის საშუალებით. დაგეგმილი ადგილობრივი რადიო სადგური არ შექმნილა: მას არ ჰქონდა მინიჭებული მაღალი პრიორიტეტი და ასევე ვერ მოიძებნა საჭირო თანხები.

მასალების მომზადება მოსახლეობის ეკოლოგიური ცნობიერების ასამაღლებლად (თავი 6.4.1.2) (პრიორიტეტი მაღალი):

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

ადგილობრივი მოსახლეობისა და ვიზიტორთა უზრუნველყოფა ინფორმაციით ვებ-ის ფლორის, ფაუნისა და ბუნებრივ-კულტურული ლანდშაფტების შესახებ (მაგ. ბროშურები, ბუკლეტები, კალენდრები, პლაკატები, საფოსტო ბარათები, საინფორმაციო ცნობარი).

განხორციელების მდგომარეობა:

თავდაპირველად, საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში, ვებ ადმინისტრაციამ დაბეჭდა საინფორმაციო ბროშურები, კალენდრები, საფოსტო ბარათები, გზამკვლევები, შეისყიდა მაისურები და გაავრცელა მასალა მოსახლეობაში. შემდგომ დტს-ს მიერ მომზადებულ იქნა სხვადასხვა სახის ბროშურები, წიგნები, მაისურები, კალენდრები, ფილმები და სხვა მასალა, რომელიც გადაეგზავნა ვებ ადმინისტრაციას. 2007 წელს საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში შეიქმნა ფილმები ვაშლოვანის, ლაგოდეხის, თუშეთისა და ზოგადად დაცული ტერიტორიების ქსელის შესახებ და მსგავსი ვიდეო-მასალა გავრცელებულ იქნა. ვებ-ის ადმინისტრაციის წარმომადგებლებმა გაავრცელეს დტს-ს მიერ მიწოდებული საინფორმაციო ბროშურები, კალენდრები, წიგნები და ა.შ. ადგილობრივ საგანმანათლებლო ორგანიზაციებში.

ვდტ-ის ტურისტული პოტენციალის რეკლამირება (თავი 6.4.1.3) (პრიორიტეტი მაღალი)
დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

ტურისტული გზამკვლევების, ბუკეტების, ვიდეო და აუდიო მასალის, ფოტო და სხვა საინფორმაციო მასალების გავრცელება საქართველოს სხვა დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა და საინფორმაციო ცენტრებში. რეკლამების განთავსება რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე, სახელმწიფო და კომერციულ სატელევიზიო არხებზე, თემატურ და საზოგადოებრივ გაზეთებსა და ჟურნალებში, ვებ-გვერდის შექმნა, ეროვნულ და საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებზე/ბაზრობებზე მონაწილეობა, ტურისტულ ბიზნესთან და საზოგადოებრივ სექტორთან თანამშრომლობა, მათ სარეკლამო პროგრამაში პარკის შესახებ ინფორმაციის ჩართვის მიზნით. რეკლამების განთავსება ადგილობრივ და საერთაშორისო ტურისტულ კატალოგებში.

განხორციელების მდგომარეობა:

ტურიზმის მარკეტინგი განხორციელდა საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში, მაგრამ 2008 წელს უფლებამოსილების ცენტრალიზაციის შემდგომ მას ახორციელებს დტს-ს ცენტრალური აპარატი. დტს-მ მიიღო მონაწილეობა მთელ რიგ ეროვნულ თუ საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებსა და ღონისძიებებში. თავდაპირველად შეიქმნა კონკრეტული ვებ-გვერდი www.vashlovanipa.ge მაგრამ ამჟამად იგი არ ფუნქციონირებს; ინფორმაცია ვდტ-ის შესახებ ვრცელდება დტს-ს ვებ გვერდის www.apa.gov.ge საშუალებით, რომელსაც მართავს დტს-ს ცენტრალური აპარატი.

სპეციალური ღონისძიებებისა და ვიზიტების მოწეობა (6.4.2):

სკოლის მოსწავლეთათვის ვდტ-ში ექსკურსიების მოწეობა (თავი 6.4.2.1) (პრიორიტეტი მაღალი):

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

პროგრამაში გათვალისწინებული იყო სტუდენტებისათვის სპეციალური სავიზიტო პროგრამები, საგანმანათლებლო ინსტიტუტებთან პარტნიორობის დაფუძნება, სავიზიტო პროგრამების შემუშავება და განხორციელება. ძირითადი ფოკუსი ბავშვებისათვის მოწეობილი ექსკურსიების დროს გაკეთებული იყო (i)ბუნებაში მოქცევის წესების შესწავლაზე, (ii)პარკის ტერიტორიის დათვალიერებაზე, (iii)შეჯიბრებების, თამაშებისა და ღონისძიებების მოწეობაზე, (iv)საინფორმაციო მასალის მიწოდებაზე.

განხორციელების მდგომარეობა:

რამდენჯერმე სკოლის მოსწავლეებმა და ვდტ წარმომადგენლებმა მოაწვევეს არწივის ხეობისა და ხორნაბუჯის ციხის მიმდებარე ტერიტორიის დასუფთავების აქცია, ასევე 2007 წელს ორგანიზებულ იქნა ჯომარდობა მდინარე ალაზანზე.

2003-2005 წლებში ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ორგანიზებით ვაშლოვანის ეროვნული პარკის მონახულება შეძლეს რაიონის 5 სკოლის მოსწავლეებმა და თბილისის ერთი უმაღლესი დაწესებულების სტუდენტებმა, სულ 90-მდე ადამიანი.

2009 წელს ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიება ჩატარდა 630 ადამიანს (მათ შორის, სკოლებში სემინარს დაესწრო 270 ადამიანი – 235 მოსწავლე და 35 პედაგოგი, ეკო-ტურებში მონაწილეობა მიიღო 250-მა ადამიანმა - 50 სტუდენტი, 190 მოსწავლე, 10

პედაგოგი). პრეზენტაცია ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შესახებ ჩაუტარდა დამატებით 110 დაინტერესებულ პირს. სულ 740 ადამიანი.

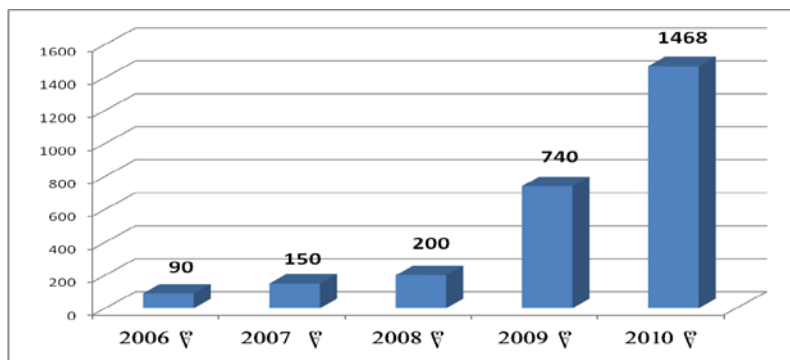
2010 წლის მონაცემებით ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიება ჩაუტარდა 1268 ადამიანს (სკოლებში ლექცია-სემინარს დაესწრო 500 ადამიანი – 455 მოსწავლე და 45 პედაგოგი, დასუფთავების აქციებში მონაწილეობამიიღო 468 ადამიანი, ეკო-ტურებში მონაწილეობა მიიღო 300-მდე ადამიანი – 50 სტუდენტი, 200 მოსწავლე, 50 პედაგოგი). პრეზენტაცია ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შესახებ ჩაუტარდა დამატებით 200-მდე დაინტერესებულ პირს. სულ 1468 ადამიანი.

საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორისაა დედოფლისწყაროს რაიონის 5 საჯარო სკოლა, ქ. თბილისის 7 საჯარო სკოლა, შავი ზღვის უნივერსიტეტი, ილიას უნივერსიტეტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ზოოპარკის საგანმანათლებლო ცენტრი „მეტაზოა“, სულ 17 საგანმანათლებლო დაწესებულება.

2007, 2008 და 2009 წლებში დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ორგანიზებით ჩატარდა ღონისძიება, რომელიც მიემდინა 22 აპრილს – დედამიწის დღეს, სადაც აქტიური მონაწილეობა მიიღეს დაცული ტერიტორიების მიმდებარე სკოლის მოსწავლეებმა, მათ შორის – დედოფლისწყაროს რაიონის 4 საჯარო სკოლის მოსწავლეებმა. გამარჯვებულები დაჯილდოვდნენ ეკო-ტურებით: 2007 და 2008 წელს ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნულ პარკში, ხოლო 2009 წელს – ლაგოდეხის დაცულ ტერიტორიაზე.

ადგილობრივი მოსახლეობა უფრო მეტად ჩაერთო ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიებებში: 2006 - 2010 წლებში მათი რიცხვი გაიზარდა 63%-ით (იხ. სურათი 2).

სურათი 2 – ეკო-საგანმანათლებლო ქმედებებში ჩართული ადამიანების რაოდენობა 2006 - 2010 წლებში

საპარტნიორო თანამშრომლობის დამყარება (6.4.3):

სემინარების ჩატარება დაინტერესებული პირებისა და ორგანიზაციებისათვის (თავი 6.4.3.1) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

სემინარების ორგანიზება ორ წელიწადში ერთხელ დაინტერესებული პირებისათვის და ორგანიზაციებისათვის (ბუნების მოყვარულთათვის, მასწავლებლებისათვის და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებისათვის) დაცულ ტერიტორიაზე მათთვის საინტერესო საქმიანობის განხორციელების შესახებ ინფორმაციის მიწოდების მიზნით.

განხორციელების მდგომარეობა:

ვდტ ადმინისტრაციის მიერ ჩატარებულ იქნა სემინარები, გაკეთებულ იქნა პრეზენტაციები, ასევე დახმარება იქნა გაწეული ვდტ-ზე ეკო-ტურების ორგანიზაციის საკითხებში. ვდტ ადმინისტრაცია მუდმივად ატარებს სემინარებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან და ორგანიზაციებთან დაცული ტერიტორიების მნიშვნელობაზე და ვდტ-ის უნიკალურ და შესანიშნავ ბუნებაზე.

შეხვედრები ადგილობრივი და რეგიონალური ხელისუფლების წარმომადგენლებთან (თავი 6.4.3.2) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

შეხვედრების ორგანიზება, რომლის მიზანია გადაწყვეტილების მიმღებების (სოფლის ხელმძღვანელი, პრეზიდენტის წარმომადგენელი) გათვითცნობიერება დაცული ტერიტორიების პროექტებისა და იქ არსებული პრობლემატური საკითხებით. ეს შეხვედრები ხელს უწყობენ აღმასრულებელი ხელისუფლების მხრიდან პარკის ადმინისტრაციის მხარდაჭერას ერთობლივი პროგრამებისა და პრობლემების გადაწყვეტის საკითხში.

განხორციელების მდგომარეობა:

2008 წლის ივნისში, ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში ოფიციალურად გაიხსნა მცირე ინფრასტრუქტურა – ბუნგალოები. მოწვეული სტუმრები იყვნენ სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციები, მათ შორის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი, საპარლამენტო უმრავლესობის და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები, ტურ-ოპერატორები და სხვა.

ცნობილი და დიდი ავტორიტეტის მქონე პირების ვიზიტების ორგანიზება ვდტ-ში (თავი 6.4.3.3) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

საერთაშორისო ფონდების და საელჩოების წარმომადგენლების, პოლიტიკოსების, მეცნიერების, მწერლების, მხატვრების მოწვევა ვდტ-ზე ყოველ წლიურად, რაც შექმნიდა პოზიტიურ დამოკიდებულებას და გაზრდიდა გავლენიანი და ცნობილი პირების დაინტერესებას მხარი დაეჭირათ ვდტ-ის განვითარებისათვის.

განხორციელების მდგომარეობა:

ჩანაწერებში აღინიშნება ორი ვიზიტი, რომელიც ორგანიზებული იყო მენეჯმენტის გეგმის განხორციელების პერიოდში: არც ერთ ამ შეხვედრაში მონაწილეობა არ მიუღია უცხოური საელჩოს წარმომადგენელს, თუმცა პარლამენტის დეპუტატები მონაწილეობდნენ ვიზიტში.

მოიხსენიებენ სხვადასხვა დონორი ორგანიზაციების და საელჩოების, ასევე პარლამენტის წევრების ვიზიტს, თუმცა ამის დამადასტურებელი ჩანაწერები არ არსებობს.

ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობა ახერბაიჯანელ მესაზღვრეებთან და კოლეგებთან (თავი 6.4.3.4) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

სემინარის მოწვევა პოტენციური ტრანს-სასაზღვრო დაცული ტერიტორიის გამოსავლენად. პრიორიტეტული ქმედებების განსაზღვრა და რეალური თანამშრომლობის პირობების დაგეგმვა ორმხრივი საერთაშორისო

შეთანხმებების საფუძველზე. ყოველ წლიურად პარტნიორებთან ერთად სამოქმედო გეგმის შემუშავება.

განხორციელების მდგომარეობა:

განხორციელდა ერთი შეხვედრა აზერბაიჯანის წარმომადგენლებთან. შეხვედრა დასრულდა თანამშრომლობაზე შეთანხმებით, მაგრამ შემდგომი განხორციელება არ მოჰყოლია.

აშშ ბედლენდის ეროვნულ (დაძმობილებულ) პარკთან თანამშრომლობა (თავი 6.4.3.5) (პრიორიტეტი უნდა განისაზღვროს წლიურ საოპერაციო გეგმაში)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

შემუშავდეს და განხორციელდეს პროგრამა ინფორმაციის გაზიარებაზე, თანამშრომლების გაცვლასა და პარკის მენეჯმენტის თანამშრომლობაზე.

განხორციელების მდგომარეობა:

განხორციელდა გარკვეული ტრენინგები და გამოცდილების გაზიარება (მაგ. ტრენინგი მენეჯმენტის დაგეგმვაში, კანონის აღსრულებაში, ძებნასა და სამაშველო საქმიანობაში – ბედლენდის ეროვნული პარკის წარმომადგენლების მიერ (მაგრამ არა მხოლოდ ვდტ-თვის)

საზღვრის დაცვის სამსახურთან თანამშრომლობა (თავი 6.4.3.6) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

სემინარებისა და სამუშაო შეხვედრების ჩატარება. საზღვრის დაცვის ფუნქციის გადაცემა ვდტ-ის ადმინისტრაციისათვის.

განხორციელების მდგომარეობა:

არ ჩატარებულა სემინარები ან ოფიციალური შეხვედრები. თანამშრომლობას აქვს არაოფიციალური ხასიათი. არაოფიციალური თანამშრომლობის შედეგად გაუმჯობესდა ურთიერთობები. საზღვრის დაცვის ფუნქციების ვდტ-ის ადმინისტრაციისათვის გადაცემის საკითხი არ განხილულა ოფიციალურ დონეზე და რამდენად შესაფერისია ამ ფუნქციის გადაცემა კითხვის ნიშნის ქვეშაა. ჯერ კიდევ არსებობს საზღვრის პოლიციისა და დტ რეინჯერების ფუნქციების გადაფარვა.

თანამშრომლობა სოფლის მეურნეობის სექტორთან (თავი 6.4.3.7) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

საპარტნიორო ურთიერთობების ჩამოყალიბება სოფლის მეურნეობის სამსახურის რეგიონალურ სააგენტოსთან და კერძო ფერმერებთან. ტრადიციული ცოდნის დონის დადგენა; მიწათსარგებლობის ტრადიციული პრაქტიკის დაწესება ტრადიციული გამოყენებისა და დამხმარე ზონებში.

განხორციელების მდგომარეობა:

არავითარი ქმედება არ განხორციელებულა, თუმცა ეს საქმიანობა მაინც მაღალი პრიორიტეტისაა.

*კერძო სექტორთან და კონცესიონერებთან თანამშრომლობა (თავი 6.4.4.1 და 6.4.4.2)
(პრიორიტეტი მაღალი)*

დაგეგმილი ქმედებები (ან პროექტები):

სემინარების ჩატარება კერძო სექტორის ინფორმირებისა და მოზიდვის და ეკონომიკური საქმიანობის დაწყების მიზნით. კონცესიის უფლების გაცემა საკონკურსო წესით.

განხორციელების მდგომარეობა:

2010 წლის აგვისტოში ჩატარდა ტენდერი ვდტ-ის ვიზიტორთა მთელი ინფრასტრუქტურის (ბილიკების გარდა) ათი წლით იჯარით გაცემაზე. სატენდერო დოკუმენტებში დაკონკრეტებული იყო, რომ გამარჯვებულმა კომპანიამ უნდა მოამზადოს მენეჯმენტის გეგმა და შეათანხმოს იგი დტს-თან, ტენდერის პირობა იყო ასევე, რომ გამარჯვებულს უნდა გაეყიდა სუვენირები. ტენდერი ღია იყო ნებისმიერი ფიზიკური თუ იურიდიული პირისათვის, რომელიც რეგისტრირებულ იყო საქართველოში. არ იყო გათვალისწინებული უპირატესობის მინიჭება ადგილობრივი ორგანიზაციებისათვის. არც ერთი განაცხადი არ შემოსულა. პოტენციურმა მონაწილეებმა განუცხადეს დტს-ს რომ საწყისი ფასი იყო ძალიან მაღალი.

ქმედებები და შედეგები, რომლებიც არ იქნა გათვალისწინებული მენეჯმენტის გეგმაში

2010 წელს, IUCN პროგრამის ფარგლებში, დაარსებულ იქნა მეგობართა ასოციაციები დაცული ტერიტორიების მართვასა და პოპულარიზაციაში ხელშეწყობის მიზნით; მათ შორის არის ვდტ-ის მეგობართა ასოციაცია. ეს კონკრეტული ქმედება არ ყოფილა გათვალისწინებული წინა მენეჯმენტის გეგმაში, მაგრამ იგი წარმოადგენს საზოგადოებასთან ურთიერთობების სტრატეგიის ელემენტს. ასოციაციის მიზანი არის დაეხმაროს ადმინისტრაციას სამუშაოების განხორციელებაში, გაავრცელოს ინფორმაცია, ჩართოს ასოციაციაში შეძლებისდაგვარად ბევრი ადამიანი არასამთავრობო ორგანიზაციებიდან, სამთავრობო სექტორიდან, ასევე სხვა ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ტურ-ოპერატორები, ბიზნესმენები, ადგილობრივი მოსახლეობა, დაინტერესებული მხარეები და ა.შ. ასევე მოიხილოს გრანტები და განახორციელოს მიკრო-პროექტები, რომლებიც დაეხმარება ვდტ-ის ადმინისტრაციას და მოახდენს მის პოპულარიზაციას. ამჟამად წარმატებით ხორციელდება “ახალგაზრდა რეინჯერების პროგრამა”. პროგრამის მიზანია სკოლის მოსწავლეთა ეკო-განათლების დონის ამაღლება და მათი აქტიური ჩართვა გარემოს დაცვით საქმიანობებში.

4.5 დამხმარე ზონის პროგრამა

4.5.1 სტრატეგია (თავი 5.5.)

საქმიანობის ამ სფეროს მიზანი იყო დამხმარე ზონის მდგრადი განვითარების მხარდაჭერა. წარმოდგენილი იყო ამ სტრატეგიის სამი ელემენტი:

რაციონული დაგეგმვა: ახლო ურთიერთობის დამყარება დაგეგმვის სპეციალისტებთან და ახალი რეკომენდაციების შემუშავება, დედოფლისწყაროსათვის რეგიონალური გეგმის გენერალურ გეგმასთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით და ახლად დაარსებული ვდტ გათვალისწინებით.

სასოფლო სამეურნეო ლანდშაფტების რეაბილიტაცია: სოფლის მეურნეობის ადგილობრივ სექტორთან თანამშრომლობა სოფლის მეურნეობის უფრო მდგრადი

პრაქტიკის განვითარების ხელშესაწყობად. თანამშრომლობის მექანიზმს უნდა მოეცვა ინფორმაციის გავრცელება, სემინარებისა და სამუშაო შეხვედრების ჩატარება. ეს საქმიანობები ძირითადად აქცენტირებული უნდა ყოფილიყო საძოვრების მენეჯმენტზე და მესაქონლეობის ტრადიციული ფორმების აღდგენაზე.

შემოსავლების გამომწევა: ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვა შემოსავლების გენერირებაში (ხალხური ხელოვნების ტრადიციები, სასტუმროები, ალაზანზე ნავით დაშვების კონცესიები, ცხენების მოშენება, საკვები, ადგილობრივი გაყიდვა ან გაქირავება). საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის მცირე გრანტების პროგრამით გათვალისწინებული იყო ხელშეწყობა გარემოსადმი უსაფრთხო მცირე ბიზნესისათვის, რომლის მიზანსაც წარმოადგენდა დამხმარე ზონაში მცხოვრები მოსახლეობის დაინტერესებისა და მათი ჩართულობის გაზრდა და ამგვარად ვდტ-ის მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებისათვის ხელის შეწყობა.

4.5.2 პროგრამები და მათი განხორციელების მდგომარეობა

დედოფლისწყაროს რაიონის დაგეგმარების კორექტირება (თავი 6.5.1) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

სემინარების და ექსკურსიების ორგანიზება, ფორუმის შექმნა თანამშრომლობის მიზნით და რაიონული გეგმის მისაღებად რეკომენდაციების შემუშავება.

განხორციელების მდგომარეობა

პროგრამა არ განხორციელებულა. ვდტ-ის ადმინისტრაციამ ვერ დაასახელა ამის მიზეზი. შესაძლოა, რომ მუნიციპალიტეტი არ იყო თანამშრომლობით დაინტერესებული ან ვდტ ადმინისტრაციას არ ჰქონდა რესურსები ამ ქმედების განხორციელებლად, ასევე შეიცვალა პრიორიტეტები.

ქალაქ დედოფლისწყაროს გენერალური გეგმის დაკორექტირება (თავი 6.5.2), (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები (პროექტები):

სემინარების და ექსკურსიების ორგანიზება, ფორუმის შექმნა თანამშრომლობის მიზნით და რეგიონალური გეგმის მისაღებად რეკომენდაციების შემუშავება. დაკორექტირებისას ყურადღება უნდა მიქცეოდა ქალაქის ელექტრო- და წყალ-მომარაგებას, კომუნალური მომსახურების მოთხოვნათა დაკმაყოფილებას, სანიტარულ და გამწმენდ საშუალებებსა და ეკო-ტურიზმის ხელის შეწყობას.

განხორციელების მდგომარეობა

პროგრამა არ განხორციელებულა. ვდტ-ის ადმინისტრაციამ ვერ დაასახელა ამის მიზეზი. შესაძლოა, რომ მუნიციპალიტეტი არ იყო თანამშრომლობით დაინტერესებული ან ვდტ ადმინისტრაციას არ ჰქონდა რესურსები ამ ქმედების განხორციელებლად, ასევე შეიცვალა პრიორიტეტები.

ეკოლოგიურად გამართლებული საქმიანობისათვის მცირე გრანტების პროგრამა (თავი 6.5.3) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი პროგრამა (WB/GEF - საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში):

პროგრამის კონკრეტული მიზნები იყო:

- საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებით ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის ადგილობრივი მოსახლეობის მხარაჭერის ჩამოყალიბება;
- დაცული ტერიტორიების მიმდებარე მოსახლეობისთვის სოციალური პირობების გასაუმჯობესებელი მიკროპროექტების განსაზღვრასა და ჩამოყალიბებაში დახმარების გაწევა;
- ადგილობრივ მოსახლეობისთვის ისეთი მიკროპროექტების შემუშავებასა და განხორციელებაში დახმარების გაწევა, რომელიც შეამცირებს დაცულ ტერიტორიებსა და მათ ბუნებრივ რესურსებზე ანთროპოგენურ ზეწოლას;
- მოსახლეობაში ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მოხმარების, როგორც თანამედროვე ტექნოლოგიების, ასევე ტრადიციული მეთოდების შესახებ ცოდნის გავრცელება;
- შახალი სამუშაო ადგილების შექმნა, მოსარგებლეთა (ბენეფიციართა) რიცხვის გაზრდა, მოსახლეობის სოციალ-ეკონომიკური დონის ამაღლება.

განხორციელების მდგომარეობა:

მცირე გრანტების პროგრამით დაფინანსდა შემდეგი პროექტები:

- სოფლის წყლით მომარაგების სისტემის გაუმჯობესება;
- კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების აღდგენა, როგორცაა წმინდა ილიას ტაძარი;
- ვიზიტორთა მომსახურების საშუალებები ხორნაბუჯის ციხესთან: აშენდა საინფორმაციო ცენტრი, საპიკნიკე ადგილი, ტუალეტი, ნაგვის განთავსების ადგილი და რეინჯერთა სადგური
- გაშენდა სანერგეები ადგილობრივი (შავი ქლიავი) ან გადაშენების პირას მყოფი კულტურული მცენარეებისათვის (ხორბლის ტრადიციული ჯიშები – თეთრი და წითელი დოლი, და სხვა)
- ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის წარმოება
- საკვების წარმოების ტრადიციული ტექნოლოგიების შენარჩუნება
- ტრადიციული ხელსაქმის აღდგენა/გადარჩენა
- პროექტი ნახერხის ბრიკეტების გამოყენებით უდანაკარგო საწვავის სადემონსტრაციოდ
- დტ-ის ვიზიტორებისათვის ოჯახური სასტუმროების განახლება და მოწყობა
- პარტნიორული ორგანიზაციების ჩამოყალიბება ვდტ-თვის, როგორცაა „არწივის ხეობა“, რომელმაც ხელი შეუწყო ბუნებრივი ძეგლის „არწივის ხეობის“ ტერიტორიაზე დონისძიებების განხორციელებას, რაც მოიცავს ვიზიტორთა საინფორმაციო ცენტრის მშენებლობას, ტერიტორიის გასუფთავებას და საგანმანათლებლო საქმიანობას.

ვდტ-ის დამხმარე ზონის მოსახლეობისათვის მნიშვნელოვანი შედეგები იყო:

- მოსახლეობის უმრავლესობამ შეიძინა საპროექტო წინადადებების მომზადებისა და პროექტის განხორციელების გამოცდილება;
- მცირე გრანტების პროგრამის განხორციელებით მოსახლეობა გაერთიანდა საერთო პრობლემების ირგვლივ და დაინახა საერთო ინტერესებით გაერთიანებული ჯგუფების ან ორგანიზაციების შექმნის უპირატესობა;
- განუმტკიცდათ ნდობა დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მიმართ;
- მოსახლეობის ნაწილმა გააცნობიერა შემოსავლის ალტერნატიული წყაროების შექმნის შესაძლებლობა დაცული ტერიტორიების განვითარებასთან ერთად;

- აღნიშნულიდან გამომდინარე მოსახლეობას გაუჩნდა დაცული ტერიტორიების შენარჩუნების სურვილი და შესაბამისად ყალიბდება დაცული ტერიტორიების განვითარებისთვის მხარდაჭერა;
- ამადლდა ადგილობრივ მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერება;

ორგანიზაციებმა, რომლებმაც განახორციელეს მიკრო-პროექტები შეიძინეს ან გაიუმჯობესეს გამოცდილება:

- ფინანსების მოზიდვისა და მიზნობრივ მართვის;
- პარტნიორული თანამშრომლობის უპირატესობის შესახებ;
- საქმიანობის დაგეგმვა-განხორციელებისა და დოკუმენტაციის შედგენის; მსოფლიო ბანკისა და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების მოთხოვნებთან დაკავშირებული უნარ-ჩვევებისა და ურთიერთობის;
- მცირე ბიზნესის სწორად წარმართვასთან დაკავშირებულ იურიდიულ და ეკონომიკურ საკითხებთან დაკავშირებით;
- პროექტების განხორციელების;
- საქმიანობის მიმდინარეობის შესახებ ანგარიშგების წარმოდგენის;
- გარემოსდაცვითი ცნობიერების;

სემინარები ბუნებრივი რესურსების მომხმარებლებისათვის (თავი 6.5.4) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ღონისძიებები (ქმედებები)

სემინარების მოწყობის მიზანი იყო რესურსით მომხმარებელთა მიზნობრივი ჯგუფებისათვის – ფერმერებისათვის, მეთევზეთათვის, მონადირეთათვის და სხვა მომხმარებელთათვის – ინფორმაციის მიწოდება ვდტ-ის შიგნით და მის გარეთ ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების შესახებ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მინიჭებოდა საძოვრების მართვისადმი სოციალური მექანიზმების განვითარებას, ადგილობრივი მოსახლეობის ძველი ტრადიციების აღდგენასა და განვითარებას.

განხორციელების მდგომარეობა

ოფიციალური სემინარები არ ჩატარებულა. ვდტ-ის ადმინისტრაციის თანამშრომლები ყოველდღიურად აქტიურად მუშაობენ მწყემსებთან და ბუნებრივი რესურსებით სხვა მომხმარებლებთან და აწვდიან ინფორმაციას ვდტ-ის მნიშვნელობასა და საჭიროებებზე.

4.6 ვიზიტორთა მომსახურება

4.6.1 სტრატეგია და პროგრამა (თავი 5.6)

მენეჯმენტის გეგმის ქართული დამტკიცებული ვერსია არ მოიცავს ცალკე განხილულ ვიზიტორთა მომსახურების პროგრამას, მოცემულია ვიზიტორთა მომსახურების სტრატეგია. ინგლისურ ტექსტში არის ვიზიტორთა მომსახურების პროგრამა, სადაც მითითებულია, რომ მენეჯმენტის გეგმაში წარმოდგენილია სდტპ-ის ფარგლებში შემუშავებული ეკო-ტურიზმის განვითარების გეგმის (MALVER, 2004) ძირითადი მახასიათებლები. მენეჯმენტის გეგმის ინგლისურ ვერსიაში ასევე მითითებულია: “ვდტ-ზე ყოველსიმომცველი ვიზიტორთა მომსახურების სისტემის განვითარება არის ყველა სფეროს ქმედებებისა და მენეჯმენტის პროგრამების ერთობლივი შედეგი. ეს არის ინფრასტრუქტურის, შესაძლებლობების გაძლიერების, საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამის, კაპიტატებისა და სახეობების მენეჯმენტის, გარემოს დაცვისა და კვლევისა და მონიტორინგის კომბინაცია (იხ.

ასევე თავი 5.6). მენეჯმენტის პროგრამები აღწერილია ქმედებების თითოეული სფეროს შესაბამის ნაწილში”.

4.6.2 განხორციელების მდგომარეობა

ვღტ ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებულ იქნა შემდეგი ქმედებები ვიზიტორთა მომსახურების სფეროში:

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების პალეონტოლოგიური, არქეოლოგიური ისტორიული პოტენციალის გამოვლენა

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული ისტორიულ-კულტურული ძეგლების, როგორც ტურისტული პროდუქტის მიწოდება ვიზიტორებისთვის. ხორნაბუჯის ციხე VI საუკუნის ისტორიულ – კულტურული ძეგლი ჩადებულია ერთ-ერთ ტურისტულ მარშუტში “არწივის ხეობა-ხორნაბუჯის ციხე-ელიას მთა”. ამ ტურზე ძალიან აქტიურად გადიან ვიზიტორები.

ტურისტული ინფრასტრუქტურის მშენებლობა

იხ. ნაწილი 4.2 ზემოთ.

ვიზიტორთა ქცევის წესების დადგენა

დაგეგმილი იყო ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა ქცევის წესების შედგენა. შედგენილია ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე ვიზიტორთათვის დასაშვები და აკრძალული აქტივობები.

ტურიზმის განვითარების სტიმულირება

არსებობს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ არსებული სასტუმროების მონაცემთა ბაზა, რომლებთანაც ადმინისტრაცია მჭიდროდ თანამშრომლობს. (უგზავნის ტურისტებს ვიზიტორთა დიდი ჯგუფის შემთხვევაში განსათავსებლად). საოჯახო სასტუმროები ჩართულნი არიან ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე არსებული ტურისტული პროდუქტების პოპულარიზაციასა და მარკეტინგში.

ვიზიტორთა მომსახურების ერთიანი სისტემის შემუშავება

ვიზიტორთა მომსახურების სერვისის გაუმჯობესების მიზნით ვიზიტორთა მომსახურების სპეციალისტებს ჩაუტარდათ სხვადასხვა ტრენინგები, ისინი ვიზიტორებს დაცულ ტერიტორიებზე მისვლამდე დეტალურ ინფორმაციას აწვდიან არსებული ტურების, სერვისების, ტარიფების, ინფრასტრუქტურის შესახებ, დაინტერესების შემთხვევაში ჯავშნის ვიზიტორისთვის სასურველ სერვისს. ასევე ხარისხიანი მომსახურების მიზნით მარკეტინგული კვლევისა და თვითშეფასების მიზნით ადმინისტრაციას აქვს სპეციალური კითხვარები ვიზიტორთათვის, რომელსაც უკეთდება ანალიზი და გათვალისწინებულია ვიზიტორთა მოსაზრებები.

ვიზიტორთა მომსახურების სისტემის ძირითადი მოთხოვნები

დაგეგმილი იყო ვიზიტორთა უსაფრთხოების მაღალი დონის უზრუნველყოფა. ქვეწარმავლებისგან დაცვის მიზნით შემუშავებულია სპეციალური ქცევის ინსტრუქცია ვიზიტორებისთვის. ასევე “ანტივიზიზმის შრატები” ინახება რაიონის პოლიკლინიკაში.სხვადასხვა ინტერესის მქონე ვიზიტორთა მომსახურების ჯგუფები

ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე თითქმის ყველა ასაკობრივი ჯგუფის ვიზიტორები სტუმრობს, გამონაკლისია 1-დან 6 წლამდე ბავშვები. ასევე სხვადასხვა

ინტერესს ჯგუფები სტუმრობენ დაცულ ტერიტორიებს, როგორცაა მეთევზეები, მხატვრები, ფოტო მოყვარულები, ვიდეო მოყვარულები, ეთნიკური კულტურითა და ისტორიით დაინტერესებული ვიზიტორები, განათლების სფეროთი დაინტერესებული ვიზიტორები, სამეცნიერო კვლევით დაინტერესებულ ვიზიტორები, ფრინველებით დაინტერესებული ვიზიტორები, თევზაობით დაინტერესებული ვიზიტორები.

უცხო ქვეყნისა და საქართველოს მოქალაქეების მოზიდვა

დაცულ ტერიტორიებზე ფიქსირდება როგორც საქართველოს ისე უცხო ქვეყნის მოქალაქეები, მათგან საქართველოს მოქალაქეები ზოგადად შეადგენს 80 %-ს, ხოლო უცხო ქვეყნის მოქალაქეები 20%-ს. უცხო ქვეყნის მოქალაქეებიდან სჭარბობს პოლონეთის, გერმანიის, ა.შ.შ-სა და თურქეთის მოქალაქეები.

სხვადასხვა ტურისტული შეთავაზებების შექმნა

- სალაშქრო ტურები
- საკემპინგო ადგილები
- საცხენოსნო ტურები,
- სათავგადასავლო ტურები, ჯომარდობა ალაზანზე,
- საავტომობილო ტურები
- კომპლექსური ტურები
- ხატვა ველურ ბუნებაში
- ფოტო- და ვიდეო სესიები
- დღესასწაულებზე დასწრება (ფიროსმანობა, ელიაობა)
- ტრადიციული ხელნაკეთობების ნიმუშების გამოფენა
- სპორტული-რეკრეაციული თევზჭერა
- საგანმანათლებლო საქმიანობის განხორციელება
- სამეცნიერო სამუშაო

ყველა ტურისტული შეთავაზება ფუნქციონირებს გარდა ცხენებით მომსახურებისა და ჯომარდობისა ალაზანზე – სასაზღვრო ზონის გამო.

ვიზიტორთა მომსახურების სფეროში თანამშრომლობა

ადმინისტრაცია მჭიდროდ თანამშრომლობს დამხმარე ზონის მოსახლეობასთან, ადმინისტრაციის რეკომენდაციით იგზავნება ტურისტები სხვადასხვა საოჯახო სასტუმროებში, ასევე კვების ობიექტებში. ადმინისტრაცია ასევე მჭიდროდ თანამშრომლობს ტუროპერატორებთან. საქართველოში არსებულ უმრავლეს ტუროპერატორებს ელექტრონულად გადაეგზავნათ ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტურისტული პაკეტები. მათგან რამდენიმე ტუროპერატორი პაკეტის გაცნობის შემდეგ პირადად ეწვია ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებს არსებული ტურისტული პროდუქტების გასაცნობად, რაშიც ადმინისტრაციამ შეძლებისდაგვარად გაუწია დახმარება. ტუროპერატორებმა ჩადეს თავიანთ ტურისტულ პაკეტებში ვაშლოვანის შეთავაზებები. ადმინისტრაცია ასევე აქტიურად თანამშრომლობს სამეცნიერო ინსტიტუტებთან და სხვადასხვა კომპანიებთან, მათ უტარდებათ პრეზენტაციები ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე ეკოტურისტულ შეთავაზებებთან დაკავშირებით.

ახალი ტურისტული მარშუტების შექმნა

ვიზიტორთა ინტერესების გათვალისწინებისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტურისტული პოტენციალის სრულყოფის მიზნით, დაიგეგმა საცხენოსნო და საფეხმავლო ტურისტული მარშუტები; ამჟამად ვიზიტორთა ცენტრი ვიზიტორებს 6 საავტომობილო, ინტეგრირებულს საფეხმავლოსთან, ტურისტულ

მარშუტს სთავაზობს: 1. არწივის ხეობა; 2. მიჯნის ყურე; 3. დათვის ხევი - პანტიშარა; 4. ტახტი-თეფას ტალახის ვულკანები; 5. დათვის ხევი - პანტიშარა - ქურციკების ვოლიერი; 6. მიჯნის ყურე (სპორტული თევზაობა).

ვებ-ის ტურისტული პოტენციალის რეკლამირება

დაგეგმილი იყო ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტურისტული პროდუქტების პოპულარიზაცია და ტურისტების მოზიდვა. საქართველოში არსებულ ყველა ტურისტულ საინფორმაციო ცენტრში გავრცელდა დაცული ტერიტორიების ტურისტული რუკები და ლიფლეტები. ასევე ტურისტული პაკეტები ელექტრონულად გადაეგზავნათ უცხო ქვეყნის ტურ-ოპერატორებს. შემუშავდა ფასდაკლებები 10-კაციან ტურისტულ ჯგუფებზე და განთავსდა დაცული ტერიტორიების ვებ-გვერდზე www.apa.gov.ge.

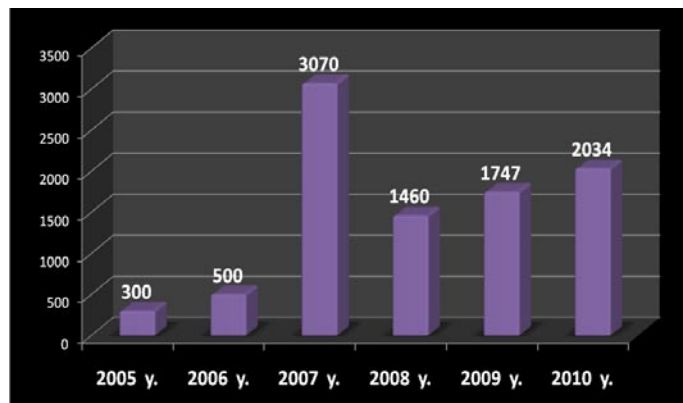
სხვადასხვა ტურისტულ გამოფენებში მონაწილეობა

დაცული ტერიტორიების სააგენტო რეგულარულად იღებს მონაწილეობას საერთაშორისო ტურისტულ გამოფენებში, სადაც წარადგენს ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტურისტულ პროდუქტებს: თბილისის, ბათუმის, ბერლინისა და ლონდონის გამოფენებზე.

4.6.3 ვიზიტორთა რაოდენობა და მათი მომსახურებიდან მიღებული შემოსავალი

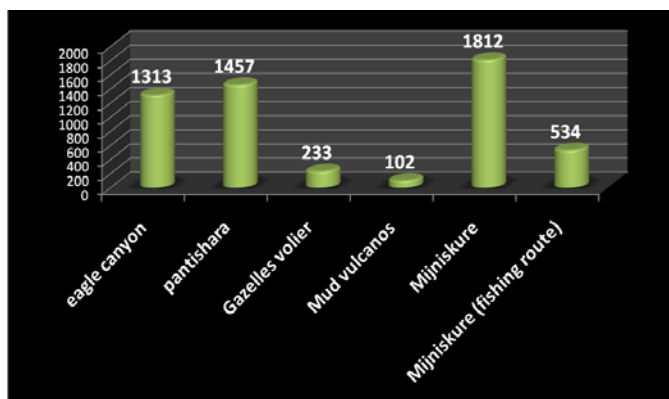
ქვემოთ მოცემული სურათები 3, 4, 5 და 6 გვიჩვენებენ შესაბამისად: ვდტ-ში ვიზიტორთა რაოდენობას ყოველ წლიურად 2005-2010 წლებში, ტურისტული მარშრუტებით მოსარგებლე ვიზიტორთა მთლიან რაოდენობას 2008-2010 წლებში, ვდტ-ის მიერ ვიზიტორთა მომსახურებიდან მიღებულ შემოსავალს ყოველ წლიურად 2008-2010 წლებში, თითოეული ვიზიტორისაგან მიღებულ შემოსავალს 2008-2010 წლებში.

სურათი 3: ვდტ-ში ვიზიტორთა რაოდენობა ყოველ წელს 2005-2010 წლებში⁵

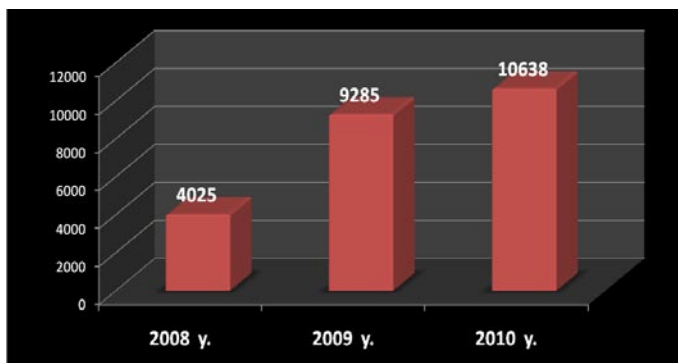

⁵ვიზიტორთა რაოდენობა არის ის რაოდენობა, რომელიც რეგისტრირებულ იქნა დედოფლისწყაროს ვიზიტორთა ცენტრში

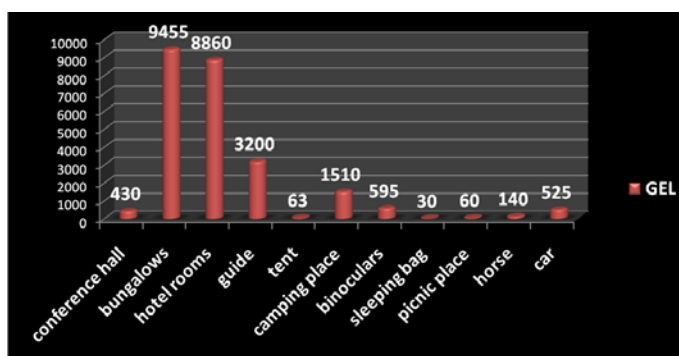
სურათი 4 – ტურისტული მარშრუტებით მოსარგებლე ვიზიტორთა მთლიანი რაოდენობა 2008-2010 წლებში

სურათი 5: ვლტ-ის წლიური შემოსავალი ვიზიტორთა მომსახურებიდან 2008-2010 წლებში (ლარებში)

სურათი 6: ვლტ-ს მთლიანი შემოსავალი თითოეული ვიზიტორის მომსახურებიდან 2008-2010 წლებში

4.7 ჰაბიტატისა და სახეობების მენეჯმენტი, რესურსების მართვის ჩათვლით (თავი 5.7 და 6.6)

4.7.1 სტრატეგია

წინა მენეჯმენტის გეგმის სტრატეგია ჰაბიტატისა და სახეობების მენეჯმენტის სფეროში შედგებოდა ორი ელემენტისაგან: სამეცნიერო კვლევა და მონიტორინგი; დაცვა, აღდგენა, ბუნებრივი რესურსების მოხმარება.

პოპულაციის რეინტროდუქციისა და აღდგენის პროგრამა. ამ პროგრამის მიზანი იყო დეგრადირებული ბიოცენოზების და ამ ტერიტორიებისათვის წარსულში დამახასიათებელი მსხვილი ძუძუმწოვარი სახეობების პოპულაციის აღდგენა. აღდგენითი ზომები უნდა განხორციელდებოდა როგორც არამანიპულაციური, ასევე მანიპულაციური მეთოდების საშუალებით – ჰაბიტატების აღდგენა არამანიპულაციური მეთოდით დაფინანსებული უნდა ყოფილიყო საკუთარი შემოსავლებით, ხოლო სახეობების რეინტროდუქცია მანიპულაციური მეთოდით უნდა დაფინანსებულიყო დონორი ორგანიზაციებისაგან ან სახელმწიფო ბიუჯეტიდან. სტრატეგია ასევე ითვალისწინებდა დტ-ის ფარგლებში მოსახლე რამოდენიმე ფერმერის განსახლებას დტ-ის ფარგლებს გარეთ.

ბუნებრივი რესურსების მოხმარება. წინა მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო მდელელების საძოვრებად გამოყენების, ტყეების მერქნისათვის გამოყენების (მოიცავდა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის შემთხვევით უზრუნველყოფას), მდინარეების ცხვრის დასასვენებლად და დასარწყულებლად გამოყენების, და ნადირობისა და თევზჭერის პოლიტიკა. პოლიტიკა მოიცავდა სახელმძღვანელო პრინციპებს საქონლისა და ცხენების მაქსიმალური რაოდენობისათვის, რომელთა ძოვებაც დასაშვები იყო საძოვრებზე. დტ ადმინისტრაციას უნდა გადაეწვიტა, წელიწადში ერთხელ წლიური განხილვის დროს, საჭიროებდა თუ არა რომელიმე პოლიტიკა ცვლილებას ეკოსისტემების შემდგომი დეგრადაციის თავიდან აცილების მიზნით.

4.7.2 რეინტროდუქციისა და აღდგენის პროგრამა (ქმედებები) და მისი განხორციელების მდგომარეობა

დეგრადირებული საძოვრებისა და შავი მთის ტყის დამწვარი მონაკვეთების აღდგენა (თავი 6.6.1) (პრიორიტეტი არ არის მინიჭებული)

დაგეგმილი ღონისძიებები (ქმედებები):

ღონისძიებების პროგრამა მოიცავდა ქმედებებს, რომელსაც უნდა შეემცილებინა ადამიანის გავლენა და უზრუნველყო შავ მთაზე არსებული დამწვარი ტყის ფართობების და ბულამოდნის და მლაშე წყლის საძოვრების თვითგანახლება. უნდა მომხდარიყო იმ დეგრადირებული ფართობების იდენტიფიცირება, რუკაზე დატანა და შესწავლა, რომლებიც დაცული უნდა ყოფილიყო ანთროპოგენური ზემოქმედებისაგან. მენეჯმენტის გეგმით გათვალისწინებული იყო, რომ გატარებული ღონისძიებები, რომლებიც შავი მთის ტყის პატარა მონაკვეთების შეზღუდული გამოყენების და დტ-ის ფარგლებში არსებული 15 ფერმის დტ-ის ფარგლებს გარეთ განსახლების საშუალებას მოგვცემდა. ბუნების მკაცრი დაცვისა და ბუნების მართვადი დაცვის ზონებში ძოვების პრაქტიკა თანდათანობით უნდა შეემცილებულიყო ან აღკვეთილიყო. უნდა დანერგილიყო ძოვების რეგულირება ტრადიციული გამოყენების ზონაში.

განხორციელების მდგომარეობა – შავი მთის ტყეები:

არ შექმნილა არავითარი განსაკუთრებული მენეჯმენტი და განსაკუთრებული აღდგენითი სამუშაოები არ ყოფილა განხორციელებული. ტყის ნაწილი, რომელიც დაიწვა 2001 წელს, ბუნებრივად აღდგა. თუმცა მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებამდე ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ წარმოებული ხე-ტყის უკანონო ჭრის გამო ტყეების მნიშვნელოვანი ნაწილი გარდაიქმნა ბუჩქნარად.

განხორციელების მდგომარეობა - საძოვრები

განსახლების პროგრამის განხორციელება შეუძლებელი აღმოჩნდა, რადგან ფერმერები არ დაეთანხმნენ შეთავაზებულ პირობებს. საძოვრები ისევ განიცდიან გადაჭარბებული ძოვებისგან ზეწოლას.

საძოვრების მენეჯმენტი (თავი 6.6.2) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ღონისძიებები ქმედებები:

უნდა მომზადებულიყო რეკომენდაციები საძოვრების მდგრადი მენეჯმენტისათვის ტრადიციული გამოყენების ზონაში საძოვრების ამჟამინდელ მდგომარეობის ბაზაზე, ასევე უნდა შეფასებულიყო თუ რამდენად მდგრადია ცალკე აღებული მონაკვეთები ნახირის, ცხვრის ფარის და ცხენების ჯოგის ძოვებისადმი, ასევე განსაზღვრული იყო ფერმერებთან თანამშრომლობა და უნდა განსაზღვრულიყო აღნიშნულ მონაკვეთებში საქონლის ძოვების ნორმები (ტევადობა). ვდტ ადმინისტრაციას უნდა ეთანამშრომლა ფერმერებთან საძოვრების უკეთესი მენეჯმენტის განხორციელების მიზნით.

განხორციელების მდგომარეობა:

საძოვრების დაგეგმილი კვლევა განხორციელდა⁶ მაგრამ საძოვრების მოხმარების რეკომენდირებული წესები არ იქნა განხორციელებული, რადგან დტს მიიჩნია ისინი ძალიან ზოგადად.

ქურციკის (*Gazella subgutturosa*) პოპულაციის აღდგენა (თავი 6.6.3) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი პროექტი (ღონისძიებები)

პროექტის დაგეგმილი შედეგი იყო ქურციკის მდგრადი პოპულაციის აღდგენა. მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო აღდგენის ორი პირობა: (i) უნდა მომხდარიყო ბრაკონიერობის/ნადირობის მთლიანი აღმოფხვრა ვდტ-ის უმეტეს ტერიტორიაზე; (ii) აღდგენის ზონიდან განსახლებულ უნდა ყოფილიყო 5 ფერმა.

განხორციელების მდგომარეობა:

განხორციელდა პროექტის მოსამზადებელი სამუშაოები (USDoITAP, თბილისის ზოოპარკის, WWF Caucasus და NACRES თანამშრომლობით): დაცვის სისტემა გაძლიერდა, აშენდა ღია ვოლიერები და 2009 წლის ნოემბერში თურქეთიდან რეინტროდუქციის მიზნით ჩამოყვანილ იქნა 10 ქურციკი. წარმოიშვა პრობლემა ქურციკების ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით, რომელიც სავარაუდოდ უკავშირდება შემოყვანილი ცხოველების გენეტიკას. მამრი და მდედრი ქურციკების თანაფარდობა ოპტიმალური არ არის. დტს ამზადებს პროგრამის

⁶ კვლევა განხორციელდა დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში - Acta Consultants მიერ. შედეგები და რეკომენდაციები მოცემულია: Acta Consultants. 2007. Process Framework Document and Resettlement Plan Final Report.

მორე ეტაპს, მზადდება რეინტროდუქციის სრულფასოვანი გეგმა და შემოყვანილ იქნება ქურციკების დამატებითი რაოდენობა.

ჯიქის (*Panthera pardus*) პოპულაციის აღდგენა (თავი 6.6.4) (პრიორიტეტი საშუალო)

დაგეგმილი პროექტი (ლონისძიებები)

პროგრამის დაგეგმილი შედეგი იყო ჯიქის პოპულაციის აღდგენისათვის წინასწარი კვლევისა და სამოქმედო გეგმის მომზადება.

განხორციელების მდგომარეობა:

ვაშლოვანში ჯიქის პოპულაციის აღდგენისათვის წინასწარი კვლევა და სამოქმედო გეგმა არ შემუშავებულა. მის მაგივრად NACRES და WWF Caucasus მოამზადეს ჯიქის კონსერვაციის ეროვნული სამოქმედო გეგმა (NACRES and WWF Caucasus, 2010).

4.7.3 რესურსის მოხმარების სტრატეგია და მისი განხორციელების მდგომარეობა

საძოვრების მართვა (თავი 5.7, ნაწილი)

სტრატეგია:

წინა მენეჯმენტის გეგმის მიხედვით ძოვება დასაშვები უნდა ყოფილიყო ვდტ-ის მსოლოდ გარკვეულ ფართობებზე⁷ წლის გარკვეულ დროსა და საქონლის გარკვეული რაოდენობით. საძოვრების მოხმარების წესები და ნებართვები განსაზღვრული იქნებოდა საიჯარო ხელშეკრულებით, რომელიც ვდტ-ის ადმინისტრაციის მიერ იქნებოდა გაცემული გარკვეული პერიოდით. საიჯარო ხელშეკრულებაში გაწერილი წესების შესრულება სისტემატიურად გაკონტროლდებოდა რესურსების მართვის სპეციალისტის მიერ.

განხორციელების მდგომარეობა:

მენეჯმენტის გეგმაში მითითებულია მოხმარების ზოგადი წესები. მოხმარების უფრო კონკრეტული წესები შემუშავებულ იქნა Acta Consultants მიერ (იხ. ზემოთ). წესები არ განხორციელებულა, რადგან დტს-მ მიიჩნია, რომ ეს წესები არ იყო საკმარისად დეტალური.

შეშის მოპოვება (თავი 5.7, ნაწილი)

სტრატეგია:

წინა მენეჯმენტის გეგმის მიხედვით შეშის გაცემა უნდა მომხდარიყო შემოდგომასა და ზამთარში იმ ფერმერებზე, რომლებიც მუშაობდნენ ვდტ-ის შიგნით და მასთან დაკავშირებულ ტერიტორიებზე, ასევე სასაზღვრო კონტროლის პუნქტებში. შეშა ასევე გამოიყენებოდა ვდტ-ის ადმინისტრაციის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო წესები და პროცედურები საშემე ხე-ტყის დამზადების კონტროლისათვის. ასევე თითოეულ მიმღებ მხარეზე მისაცემი შეშის მაქსიმალური ოდენობა და აკაციის პლანტაციის ფართობი, რომელიც წლიურად უნდა ყოფილიყო მოჭრილი საშემე ხე-ტყედ. პროგრამის განხორციელებისათვის ხელმძღვანელობა

⁷ მლაშე წყლის, ჩიკოტოხევის და იმედასხევის ხეობები, შავი მთის მიმდებარე მდელოები (დროებით ფერმერების განსახლებაზე), ალაზნის ჭაღის ტყეების გასვრივ არსებული მდელოები, გორისწყალის, ალფადარასა და ჩაიბულაყის მდინარის ზედაწელი(დროებით ფერმერების განსახლებაზე), მიღები და ვიწრო ხეობები

უნდა გაეწია რესურსების მართვის სპეციალისტს, ხოლო პროგრამის განხორციელებაზე კონტროლი ეკისრებოდა რეინჯერთა სამსახურს.

განხორციელების მდგომარეობა:

ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ ხე-ტყის საშეშედ გამოყენება მეტ-ნაკლებად დარეგულირებულია. 2007-2009 წლების განმავლობაში ადგილობრივი მოსახლეობა პერიოდულად იღებდა საშეშედ ხე-ტყეს ალაზნის ჭალის ტყეების აკაციის პლანტაციებიდან – 420 კუბ.მ წლიურად 140 კომლზე. იმავე ტერიტორიიდან საშეშედ-ხე-ტყით მოსახლეობის უზრუნველყოფა 2011 წლიდან შეუძლებელი იქნება. შესაძლებელია ხე-ტყის მასალის მოპოვება ტრადიციული გამოყენებისა და ბუნების მართვადი დაცვის ზონების ფოთლოვანი ტყიდან.

შავი მთის ხე-ტყე (თავი 5.7, ნაწილი)

სტრატეგია

შავი მთის ტყეების ზოგიერთ ნაწილში დაშვებული უნდა ყოფილიყო გაწმენდითი და შემთხვევითი ჭრები.

განხორციელების მდგომარეობა:

ჭრა არ იქნა ნებადართული, რადგან არ განხორციელებულა ინვენტარიზაცია, რომელიც ნებადართული ჭრის საფუძველს შექმნიდა.

წყლის გამოყენება (თავი 5.7, ნაწილი)

სტრატეგია:

წინა მენეჯმენტის გეგმაში მითითებული იყო პროცედურები და პასუხისმგებლობები, შემოდგომისა და ზამთრის პერიოდში ფერმერების მიერ ცხვრის დასასვენებლად დაცული ტერიტორიების ხეობებში არსებული წყაროების გამოყენების ნებართვაზე.

განხორციელების მდგომარეობა:

დაცული ტერიტორიების ფარგლებს გარეთ არის დასასვენებელი ადგილები, მაგრამ საქონლისათვის ამ ადგილების მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ დტ-ის გავლით. ნებართვების სისტემა ეფექტურად ფუნქციონირებს.

თევზაობა (თავი 5.7, ნაწილი)

სტრატეგია:

ნებადართული უნდა ყოფილიყო რეკრეაციული თევზაობა აღმალოს ყურეში, გორისწყალზე, ალფადარაში და მიჯნის ყურეში. უნდა განხორციელებულიყო კვლევა მდინარე ალაზნის იხტო-ფაუნის მდგომარეობის დადგენის მიზნით და ასევე თევზ-ჭერის ზოგადი კვოტის განსასაზღვრავად. რესურსების მენეჯმენტის სპეციალისტს ყოველ წლიურად უნდა განესაზღვრა თითოეული ვიზიტორის მიერ თევზის ჭერის ლიმიტი, ასევე თევზჭერის ტექნიკური მოთხოვნები და სპეციფიკა. თევზჭერას გააკონტროლებდა რეინჯერთა სამსახური. იხტო-ფაუნის მონიტორინგი აღეკვეტებოდა უნდა განხორციელებულიყო.

განხორციელების მდგომარეობა:

დაგეგმილი კვლევა მდინარე ალაზნის იხტო-ფაუნის მდგომარეობის შესასწავლად არ განხორციელებულა. თევზჭერის კვოტის დადგენის სისტემა

არ შემუშავებულა და არ განხორციელებულა. ნებართვების გაცემა ხორციელდება კვოტის დადგენის გარეშე.

ნადირობა (თავი 5.7, ნაწილი)

წინა მენეჯმენტის გეგმაში მითითებული იყო, რომ ნადირობა აკრძალული იყო ვდტ-ის მთელ ტერიტორიაზე. გეგმაში, გარემოს დაცვის საქმიანობის სფეროში, ყურადღება გამახვილებული იყო უკანონო ნადირობაზე.

4.8 გარემოს დაცვა (მათ შორის კანონის აღსრულება, ძებნა-ძიება და სამაშველო სამსახურები) (თავი 5.8 და 6.7)

4.8.1 სტრატეგია

სტრატეგია მოიცავდა შვიდ ელემენტს:

შემოვლების და კონტროლის სისტემა. ვდტ-ის დაყოფა დაცვის უბნებად და დაცვის ინფრასტრუქტურითა და აღჭურვილობით უზრუნველყოფა. სტრატეგიაში ასევე მოცემული იყო რეინჯერთა სამსახურის უფროსის, უფროსი რეინჯერისა და რეინჯერების უფლება-მოვალეობები, და ტერიტორიის შემოვლის ფურცელში დაკვირვებები და კანონის დარღვევების დაფიქსირების სისტემა. გარდა კანონის აღსრულების ფუნქციისა, რეინჯერებს უნდა განეხორციელებინათ ბუნებრივი რესურსების მოხმარების მონიტორინგი და მონაწილეობა მიეღოთ კვლევასა და მონიტორინგში, ვიზიტორთა მომსახურებასა და სამაშველო ქმედებებში.

შემოვლებისა და კონტროლისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა. კანონის აღსრულების ფუნქციის ეფექტური განხორციელებისათვის საჭირო დაცვითი ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის სპეციფიკაცია. დაცვითი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა მოცემულია ინფრასტრუქტურის სფეროს ქმედებაში (იხ. ნაწილი 4.2 ზემოთ). აღჭურვილობის შესყიდვა მოცემულია ადმინისტრირების სფეროს ქმედებაში (იხ. ნაწილი 4.1 ზემოთ).

ტრანსპარენტობა და თანამშრომლობა. სპეციალური რეჟიმის განხორციელება აზერბაიჯანის სახდურის გასწვრივ. ქართველ და აზერბაიჯანელ მესაზღვრე სამხედროებსა და გარემოს დაცვის ორგანიზაციებს შორის თანამშრომლობის გააქტიურება. ეს სტრატეგია და სტრატეგიასთან ასოცირებული პროგრამა ჩართულია ქმედების სფეროში “საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ბიზნეს ურთიერთობის ჩათვლით” (იხ. ნაწილი 4.4 ზემოთ).

ვდტ-ის თანამშრომლების როლი, პასუხისმგებლობა და აღმასრულებელი უფლებები. ამ სტრატეგიისათვის ეს არ იყო ქმედებების ცალკე პროგრამად გამოყოფილი. მენეჯმენტის გეგმაში შეჯამებული იყო ვდტ-ის ფუნქციები და რეინჯერთა სამსახურის უფლებები და პასუხისმგებლობები კანონის დარღვევების აღკვეთასთან მიმართებაში.

თანამშრომლობა და რესურსის მომხმარებლების ცნობიერების ამაღლება. ადგილობრივი მოსახლეობისათვის და ორგანიზაციებისათვის ინფორმაციის მიწოდება დაშვებულ და აკრძალულ საქმიანობებზე. ფერმერებისა და მოსახლეობის წახალისება ითანამშრომლონ ვდტ-ის ადმინისტრაციასთან. აუცილებელი იყო ისეთი სტაბილური გარემოს შექმნა, რომლის დროსაც დაცულ ტერიტორიაზე მოქმედების შედეგად მოსახლეობისათვის მიყენებული ზარალი ანაზღაურდებოდა.

ძებნა და სამაშველო სამსახური, სასწრაფო დახმარება. სტიქიური უბედურების (ხანძარი, ფლორისა და ფაუნის ეპიდემიის წყაროები, წყალდიდობა, ეპიდემია, ა.შ.)

დროს სამაშველო საქმიანობა უნდა გაეწიოს რეინჯერთა სამსახურს სხვა ორგანიზაციებთან ერთად.

შესაძლებლობათა გაძლიერება. რეინჯერთა სამსახურის პროფესიული საქმიანობის დონის ასამაღლებლად, ვდტ-ის რეინჯერები უნდა დასწრებოდნენ ტრენინგს, რომელზედაც ისწავლებოდა იარაღის გამოყენება, დარღვევების აღმკვეთი ზომების განხორციელება, ტერიტორიის შემოვლა, აღჭურვილობის გამოყენება, ბიომრავალფეროვნებისა და ბუნებრივი რესურსების მონიტორინგი, პირველადი დახმარებისა და სამაშველო საქმიანობის უნარ-ჩვევები, სალაპარაკო ინგლისური. ამ სტრატეგიასთან ასოცირებული ღონისძიებები (ქმედებები) მოცემულია ქმედების სფეროში “შესაძლებლობების გაძლიერება და ტრენინგი “ (იხ. ნაწილი 4.3 ზემოთ)

4.8.2 პროგრამა და მისი განხორციელების მდგომარეობა

შემოვლები (თავი 6.7.1) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედება

ზემოთ აღწერილი შემოვლებისა და კონტროლის ეფექტური სისტემის განხორციელება.

განხორციელების მდგომარეობა:

შემოვლების სქემა, რომელიც მომზადებულ იქნა ვდტ ადმინისტრაციის მიერ არ არის სრულად ეფექტური, რაც გამოწვეულია მანქანებისა და ფეხით მოსიარულეთათვის შლაგბაუმების და ასევე გამაფრთხილებელი/აღმკვეთი ნიშნულების არ არსებობით (იხ. ნაწილი 4.2.2 ზემოთ). საჭიროა რეინჯერების რაოდენობის გაზრდა ეფექტური შემოვლებისათვის.

დარღვევათა პროფილაქტიკა (თავი 6.7.2) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ვდტ-ის მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის, მოიჯარეებისა და მწყემსების ინფორმირება დაცულ ტერიტორიაზე აკრძალული და დაშვებული საქმიანობების, დაცვის რეჟიმის დარღვევის შემთხვევაში მოსალოდნელი ჯარიმის ოდენობის და საჭიროების შემთხვევაში დაცული ტერიტორიების საზღვრების შესახებ.

განხორციელების მდგომარეობა:

ეს ქმედება განხილულია საზოგადოებასთან ურთიერთობის პროგრამის ნაწილში, ასევე რეინჯერების ადგილობრივ მოსახლეობასთან კავშირში.

სტიქიური უბედურების შედეგებთან ბრძოლა, საგანგებო მდგომარეობის თავიდან აცილება და სამაშველო სამსახური (თავი 6.7.3) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ხანძრის შესახებ საინფორმაციო კამპანიის წარმოება; რეინჯერთა ძიება-სამაშველო ოპერაციებში ადექვატური უნარ-ჩვევებით აღჭურვა, საგანგებო მდგომარეობის მართვის სისტემის დაარსება.

განხორციელების მდგომარეობა:

ჩატარებულ იქნა ტრენინგები ტრენინგისა და შესაძლებლობების გაძლიერების პროგრამის ფარგლებში (WB/GEF- GPADP, DoI/ITAP და GIZ SMB), - სამაშველო საქმიანობა, პირველი დახმარება, დაკარგული პირის ძებნა, ხანძრების მართვა.

ხანძრის მართვის გეგმა იქნა მომზადებული იმ ნიმუშის შესაბამისად, რომელიც DoI/ITAP-ის მიერ ჩატრებული ტრენინგის დროს იქნა მოწოდებული. საჭიროა ხანძარ საწინააღმდეგო აღჭურვილობის შესყიდვა.

4.9 სამეცნიერო კვლევა, მონიტორინგი და გამოკითხვა (თავი 5.9 და 6.8)

4.9.1 სტრატეგია

სტრატეგია შედგებოდა ორი ელემენტისაგან:

სამეცნიერო-კვლევით ორგანიზაციებთან და საგანმანათლებლო ინსტიტუტებთან ურთიერთობების დამყარება და მიმდინარე კვლევით სამუშაოების ხელშეწყობა და კონტროლი. სტრატეგიის მიხედვით ვდტ-ში სამეცნიერო კვლევის მიზანი არის: მიმდინარე ბუნებრივი პროცესების შესწავლა და სამეცნიერო ბაზის შექმნა, რაც ხელს შეუწყობს პრევენციული ზომების განხორციელებას ეკოსისტემებისა და მათი ბიოცენოზის წინააღმდეგ მიმართული დარღვევებისა და პოპულაციის დეგრადაციის აღსაკვეთად, დაეხმარება აღდგენის ღონისძიებების და რესურსების მდგრადი მოხმარების ქმედებების იდენტიფიცირებასა და განხორციელებას. ვდტ-ის ადმინისტრაციას უნდა მიემართა საკუთარი რესურსები მონიტორინგზე და კოორდინაცია გაეწია და დახმარებოდა სხვა ორგანიზაციებს სამეცნიერო მუშაობაში. მენეჯმენტის გეგმაში მოცემული იყო სტრატეგია სამეცნიერო კვლევებისათვის სხვადასხვა სფეროსათვის სხვადასხვა პრიორიტეტებისა და მიდგომების გათვალისწინებით. პრიორიტეტები მოცემულია მენეჯმენტის გეგმის დანართში 7.

მონიტორინგის მუდმივი პროგრამის განხორციელება, მცენარეთა და ცხოველთა თანსაზოგადობებსა და საკვანძო სახეობებზე ინფორმაციის სისტემატური შეგროვების მიზნით, რათა უზრუნველყოფილიყო სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციების გრძელვადიანი მდგრადობა. ვდტ-ის ადმინისტრაციაში უნდა შექმნილიყო მონაცემთა ბაზა მონიტორინგის მონაცემების კომპილაციისათვის და შესაფასებლად, რომელიც მომავალში მენეჯმენტის შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების საფუძველი გახდებოდა.

4.9.2 დაგეგმილი პროგრამა და მისი განხორციელების მდგომარეობა

სამეცნიერო კვლევა

განხორციელების მდგომარეობა:

(ქვემოთ ჩამოთვლილი კვლევითი ქმედებები აღებულია მენეჯმენტის გეგმის მე-7 დანართიდან):

ბიომრავალფეროვნების ინვენტარიზაცია. ფლორის ინვენტარიზაცია განხორციელდა ბოტანიკის ინსტიტუტის მიერ

პოპულაციურ-ეკოლოგიური და კონსერვაციული მნიშვნელობის კვლევები. მურა დათვის პოპულაციურ ეკოლოგიური კვლევა ჩატარდა FFI/NACRE მიერ EU დაფინანსებით განხორციელებული საქართველოს მტაცებელთა კონსერვაციის პროექტის ფარგლებში.

კვებითი კავშირების კვლევა. არ განხორციელებულა არავითარი ქმედება.

მტაცებელი-მსხვერპლის ურთიერთობების შესწავლა. *Gyps fulvus* მონიტორინგი განხორციელდა ვდტ-ის ადმინისტრაციის თანამშრომლების მიერ და შედეგები დატანილ იქნა რუკაზე.

ტექსონომიური კვლევა. არ განხორციელებულა არავითარი ქმედება

უცხო სახეობების შესწავლა. არ განხორციელებულა არავითარი ქმედება.

ადამიანსა და გარეულ ცხოველებს შორის კონფლიქტების შესწავლა. საბაზისო კვლევა განხორციელდა FFI/NACRES მიერ EU დაფინანსებით განხორციელებული საქართველოს მტაცებელთა კონსერვაციის პროექტის ფარგლებში

პირუტყვის ძოვების ეკოლოგიის შესწავლა და საძოვრების მდგომარეობის შეფასება. კვლევა განხორციელდა Acta Consultants⁸ მიერ საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში.

საბაზისო კვლევა (ადამიანის საქმიანობა, საფრთხე, ჰაბიტატი, სახეობები) (თავი 6.8.2.1) (პრიორიტეტი არ არის მიწერილი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ძირითად სახეობებზე მონაცემების შეგროვება, მცნარეულობის აღწერა ფიტოცენოზების ძირითადი სტრუქტურისა და განაწილების იდენტიფიცირება. არსებული საფრთხეების გამოვლენა და შეფასება. თემატური რუკების შემუშავება; მიღებული მასალების საფუძველზე მონაცემთა ბაზის შემუშავება. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის შემუშავება.

მენეჯმენტის გეგმაში მითითებულია, რომ ზემოთ აღნიშნული ქმედებები განხორციელდა NACRES მიერ საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცებამდე.

განხორციელების მდგომარეობა:

NACRES მიერ საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში განხორციელებული ქმედებები ზოგადია და არა სრული. მაგალითად, წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების მდებარეობა, მდგომარეობა და ჰაბიტატები არ არის იდენტიფიცირებული და მონიშნული თემატურ რუკებზე. მცნარეთა სახეობები არ არის წარმოდგენილი ქართულ და ინგლისურ ენებზე, რის გამოც ინფორმაცია ყველა თანამშრომლისთვის ვისაც ეს სჭირდება, არ არის ხელმისაწვდომი.

მენეჯმენტის გეგმის მოქმედების პერიოდში ზოგიერთი მერქნიანი სახეობისათვის მომზადებულ იქნა რუკები გის-ში ვდტ-ის ბუნებრივი რესურსების სპეციალისტების მიერ.

ვდტ-ის მონიტორინგის სახელმძღვანელო (თავი 6.8.2.1) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ყველა სამონიტორინგო საქმიანობისათვის პრაქტიკული ინსტრუქციების შექმნა, ყველა მეთოდის დადგენა, მონაცემთა ბაზისა და მონაცემთა გამოყენებისათვის პროცედურების შემუშავება. მონიტორინგის სახელმძღვანელოში შეგროვილი და დადგენილი უნდა ყოფილიყო ვდტ-ში გამოყენებული ყველა მეთოდი, მათ შორის დეტალური მითითებები საველე სამუშაოსათვის, მონაცემთა ოქმები, განრიგები, ტრანსექტები და სივრცული სანიმუშო კვადრატები, მონაცემთა შეტანა და დამუშავება. პარკის ადმინისტრაციაში დაინსტალირებულ უნდა ყოფილიყო მონაცემთა ბაზა.

⁸ მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი. Acta Consultants. 2007. საპროცესო ჩარჩო დოკუმენტი და გადასახლების გეგმა, საბოლოო ანგარიში.

განხორციელების მდგომარეობა:

მონიტორინგის სახელმძღვანელო შემუშავდა NACRES მიერ საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში და ჩატარდა ტრენინგები მის გამოყენებაზე 2006-2007 წლებში. ტრენინგების შემდგომ ვდტ ადმინისტრაციამ შეიმუშავა პროგრამა საფრთხის წინაშე მყოფი მსხვილი ძუძუმწოვრების მონიტორინგისათვის.

ადამიანის საქმიანობა და საფრთხე (თავი 6.8.2.2) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

მეთოდოლოგიის შემუშავება, რომელიც მუდმივად დააკვირდება ადამიანის ზემოქმედებას ვდტ-ზე, მათ შორის გის-ის ანალიზით. დაცვის ეფექტურობის მაჩვენებელთა შემუშავება.

განხორციელების მდგომარეობა:

არ განხორციელებულა.

სახეობათა მრავალფეროვნების ინდექსი (თავი 6.8.2.3) (პრიორიტეტი დაბალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

მეთოდოლოგიის შემუშავება ბიომრავალფეროვნებაში მიმდინარე ზოგად ტენდენციებზე დაკვირვების მიზნით, მათ შორის გის-ის ანალიზითაც. კონსერვაციის წარმატების ინდიკატორების შექმნა.

განხორციელების მდგომარეობა:

არ განხორციელებულა. ინვენტარიზაცია განხორციელდა, მაგრამ ინდექსები არ განსაზღვრულა.

ჰაბიტატის მდგომარეობის შეფასება (თავი 6.8.2.4) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ჰაბიტატის ეკოლოგიურ მდგომარეობაზე მონიტორინგის მეთოდის შემუშავება სახეობათა მაჩვენებლების შერჩევის საფუძველზე და კონსერვაციის ეფექტურობის შეფასებისათვის ინდიკატორების შექმნა. სანიმუშო კვადრატები უნდა განსაზღვრულიყო და მომხდარიყო მათი დემარკაცია ველზე და ასევე განსაზღვრულიყო პარამეტრები, რომლებიც სანიმუშო კვადრატში ექვემდებარებოდა რეგისტრაციას. (მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო ინდიკატორი სახეობები და ნიმუშის აღების სტრატეგია თითოეული ძირითადი ჰაბიტატისათვის)

განხორციელების მდგომარეობა:

შეგროვილი მონაცემები არასრულია. მონაცემები არ შეგროვებულა რეგულარულად. ვდტ-ის ადმინისტრაციის თანამშრომლებს არ მიუღიათ აუცილებელი ტრენინგი, რაც საშუალებას მისცემდა მათ შეეგროვებინათ ინფორმაცია.

ენდემური და საფრთხის წინაშე მყოფი მცენარეთა სახეობები (თავი 6.8.2.5) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

იშვიათ და ენდემურ მცენარეებზე მონიტორინგის მექანიზმის შემოღება. კონსერვაციის ეფექტურობის შეფასების ინდიკატორის შექმნა. უნდა განსაზღვრულიყო და დემარკირებულიყო სანიმუშო კვადრატები ველზე თითოეული სახეობისათვის; ასევე განსაზღვრულიყო პარამეტრები, რომლებიც სანიმუშო კვადრატში ექვემდებარებოდა რეგისტრაციას. (მენეჯმენტის გეგმაში დაკონკრეტებული იყო ინდიკატორი სახეობები და ნიმუშის აღების სტრატეგია თითოეული ძირითადი ჰაბიტატისათვის).

განხორციელების მდგომარეობა:

ინფორმაცია შეგროვებულ იქნა მხოლოდ 2 სახეობაზე, მაგრამ არა რეგულარულად. ინფორმაცია არასრულია.

საფრთხის წინაშე მყოფი მსხვილი ძუძუმწოვრების მონიტორინგი (თავი 6.8.2.6) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

დათვზე (*Ursus arctos*), მგელზე (*Canis Lupus*), ფოცხვერზე (*Lynx lynx*) და ლეოპარდზე (*Panthera pardus*) მუდმივი მონიტორინგის მეთოდების შემოღება. ცოდნის გაზრდა მათ ეკოლოგიაზე. მათ უკეთესი დაცვისათვის სტრატეგიების შემუშავება და განხორციელება.

უნდა განსაზღვრულიყო პოპულაციების ფენოლოგია კვალის იდენტიფიკაციის მეშვეობით (ნაკვალევის, ნარჩენების, სხვა ნიშნების საფუძველზე). მონაცემები უნდა შევსებულიყო ფოტომასხვებისა და ტელემეტრიის გამოყენებით.

განხორციელების მდგომარეობა:

აღნიშნული სახეობების უწყვეტი მონიტორინგი განხორციელდა 2008 წლის შემდგომ NACRES-თან ერთად, რომლის დროსაც გამოყენებულ იყო რადიო ლოკაციის, ტრანსექტებისა და სხვა მეთოდები. სახეობების რაოდენობა და გავრცელების ადგილი განისაზღვრა რეინჯერების მიერ შეგროვილი ინფორმაციის საშუალებით, ამ უკანასკნელებს გამოყენებული ჰქონდათ კვალის იდენტიფიკაციის მეთოდი.

ფრინველების მონიტორინგი (თავი 6.8.2.7) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

მუდმივი მონიტორინგის მეთოდების შემოღება საფრთხის წინაშე მყოფ და გამორჩეულ ფრინველებზე, მათ შორის კაკაბზე (*Alectoris chukar*), ხოხობზე (*Phaseanus colchicus*), ზარნაშოზე (*Bubo bubo*), ველის არწივზე (*Aquila heliaca*), სვავზე (*Aegypius monachus*), ორბზე (*Gyps fulvus*), კირკიტაზე (*falco naumanni*).

განხორციელების მდგომარეობა:

მონიტორინგი განხორციელდა კაკაბზე, ხოხობზე, ველის არწივზე, სვავზე და ორბზე. კვარტალურად შეგროვილ იქნა ინფორმაცია მათი დაბუდების ადგილზე, თუმცა ეს პროცესი დროებით შეჩერებულია. გარდა ამისა, გამოიყენა რადიო ლოკაციის საშუალებით განისაზღვრა სვავის კვების ადგილები, საფრენი მარშრუტები და სხვა მონაცემები (.

ხერხემლიანი ცხოველების აღრიცხვა და ფენოლოგიური დაკვირვებები (თავი 6.8.2.8) (პრიორიტეტი დაბალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ფოტო- და ვიდეო მასალების შექმნა, მონაცემთა ბაზის შექმნა, მცენარეთა და ცხოველთა მრავალფეროვნების დადგენა.

განხორციელების მდგომარეობა:

ხერხემლიანების აღწერა მიმდინარეობდა რეგულარულად და ინფორმაცია აისახა ვდტ ანგარიშებსა და სტატისტიკაში, ასევე ვდტ “ბუნების მატეანეში”. ფენოლოგიური დაკვირვებები არ განხორციელებულა.

მეტეოროლოგიური მონაცემების შეგროვება (თავი 6.8.4) (პრიორიტეტი მაღალი)

დაგეგმილი ქმედებები:

ვდტ-ში მეტეოროლოგიური სადგურის შექმნა და დამონტაჟება, ამინდზე დაკვირვების მონაცემთა ბაზის შემოღება.

განხორციელების მდგომარეობა:

არ განხორციელებულა ფინანსების არ ქონის გამო. თუმცადა მონაცემები ჩაწერილია დედოფლისწყაროში არსებული მეტეოროლოგიური სადგურის მიერ.

5. პროგრესი სტრატეგიული მიზნების განხორციელების თვალსაზრისით

ანგარიშის ამ ნაწილში შეფასებულია პროგრესი მენეჯმენტის გეგმით განსაზღვრული სტრატეგიული მიზნების განხორციელების თვალსაზრისით. სანდო და გადამოწმებადი შეფასების გაკეთება სირთულეებთან არის დაკავშირებული: ზოგიერთი სტრატეგიული მიზანი არ არის დაწერილი იმგვარად, რომ შესაძლებელი იქნეს მათი გაზომვა, მენეჯმენტის გეგმაში არ არის მოცემული მიზნებისკენ პროგრესის მონიტორინგისთვის ინდიკატორები; და არ განხორციელებულა სისტემატიური მონიტორინგი სტრატეგიული მიზნების განხორციელების მიმართულებით.

1. დაცვა: ბუნებრივი ეკოსისტემების დაცვა, რომელიც მოიცავს არიდული ნათელი ტყის უნიკალურ ბუნებრივ ლანდშაფტს, სტეპს, უდაბნოს, ნახევრად უდაბნოს, ალაზნის სათუთ ჭალებს.

დტ-ის გაფართოებამ და ახალი კატეგორიების შექმნამ, ვდტ-ის ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებულმა ქმედებებმა შეამცირეს ხე-ტყის უკანონო ჭრა, უკანონო თევზჭერა, საძოვრების ტრანსფორმაცია სახნავ მიწებად და მინიმუმამდე დაიყვანეს ხანძრებისა და უკანონო ნადირობის შემთხვევები. ავტომაგისტრალების მშენებლობა და არსებული გზების ბოროტად გამოყენება უკვე აღარ წარმოადგენს საფრთხეს. მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეული ფართობებზე **Frontera** -თვის გაცემულია ლიცენზია ნავთობის მოპოვებაზე, ბურღვითი ოპერაციები არ ხორციელდება.

ვდტ-ზე ჯერ კიდევ მოქმედებს შემდეგი საფრთხეები და ზეწოლა:

- საძოვრების გადაჭარბებული ძოვება ტრადიციული გამოყენების ზონაში.
- მეცხვარე ძაღლებისაგან მსხვილი ძუძუმწოვრების დაფრთხობა.
- არა განახლებადი რესურსების მოპოვება, დანაგვიანება და მოუწესრიგებელი საკანალიზაციო სისტემა, სოფლის მეურნეობის ქიმიკატებისაგან დაბინძურება და ვდტ-ის შემოგარენში ალაზანისა და მისი შენაკადების გამოყენება საირიგაციოდ.

ვდტ-ის მონიტორინგის ინფორმაცია 2008 და 2009 წელს გვიჩვენებს, რომ ძუძუმწოვრებისა და ფრინველთა სახეობების პოპულაციები, რომლებზეც

მიმდინარეობს დაკვირვება სტაბილურია ან მათი რაოდენობა გაზრდილია 12 თვის განმავლობაში. მონაცემები შემდეგია:

	სახეობების სავარაუდო რაოდენობა ვდტ-ზე	
	2008	2009
<i>Ursus arctos</i>	18	20
<i>Canis lupus</i>	30	35
<i>Lynx lynx</i>	7	8
<i>Aquila heliaca</i>	10	10
<i>Gyps fulvus</i>	50	65
<i>Ciconia nigra</i>	12	17
<i>Gypaetus barbatus</i>	18	20

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მონიტორინგის ინფორმაცია არასრულია და დაბალი ხარისხისაა. ვდტ-ის ადმინისტრაცია არ ფლობს საკმარის, სარწმუნო ინფორმაციას, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა ჰაბიტატებისა და ყველა საკვანძო სახეობის, ან მონიტორინგის ქვეშ მყოფი სახეობების მდგომარეობაში მომხდარი ცვლილებების განსაზღვრა.

2. აღდგენა: დევრადირებული ჰაბიტატების ბუნებრივთან მიახლოებულ მდგომარეობის რეაბილიტაცია. იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი ცხოველების და მცენარეთა პოპულაციების აღდგენა.

ტყეები. შავი მთის ტყეების ნაწილი, რომლებიც დაიწვა 2001 წელს აღდგა. ტყის გამოყენებითი ღირებულება შემცირებულია წარსულში უკანონო ჭრების გამო, რამაც ტყეების ნაწილის ბუჩქნარად ტრანსფორმირება გამოიწვია. ტყეების ეკოლოგიური ღირებულების ცვლილებაზე არ არსებობს არავითარი ინფორმაცია.

საძოვრები. საძოვრები არ არის უკეთეს მდგომარეობაში იმ პერიოდთან შედარებით, როდესაც მომზადდა მენეჯმენტის გეგმა, რაც გამომდინარეობს იქიდან, რომ ვდტ-ის ადმინისტრაციას არ განუხორციელებია საძოვრების მენეჯმენტის ღონისძიებები და ვდტ-ის ფარგლებში არსებული ფერმები არ იქნა განსახლებული ტერიტორიიდან. ვიზუალური დაკვირვებით ნათელია, რომ გარკვეული ფართობები არის უარეს მდგომარეობაში (არ არსებობს ემპირიული ინფორმაცია ცვლილებების შესაფასებლად). **Acta Consultants** მიერ დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში ფერმების განსახლების სტრატეგიის მოსამზადებლად ჩატარებულ 2007 წელს განხორციელებული კვლევაში იდენტიფიცირებულია, რომ იმ პერიოდისათვის საძოვრების მდგომარეობა კრიტიკული იყო.

სახეობები. ქურციკები რეინტროდუქციის მიზნით შემოყვანილ იქნა 2009 წელს, მაგრამ მათი ჯანმრთელობასთან და მამრისა და მდედრის თანაფარდობასთან დაკავშირებული პრობლემები საჭიროებენ, რომ სიცოცხლისუნარიანი პოპულაციის შესაქმნელად შემოყვანილ იქნეს დამატებითი ინდივიდები.

3. ცოდნა: ქვეყნის ბუნებრივი მემკვიდრეობისა და ეკოლოგიის შესახებ ცნობიერების ამაღლებისა და დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გაუმჯობესების

ხელშესაწყობად დაცულ ტერიტორიებზე ეკოსისტემებში მიმდინარე პროცესების შესახებ ახალი ინფორმაციის მოპოვება.

ვდტ-ის მდგომარეობის ცვლილებების შესახებ ცოდნა არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ ვდტ-ის ადმინისტრაციამ შეაფასოს სტრატეგიის ეფექტურობა და მიიღოს გადაწყვეტილება საჭიროა თუ არა აღნიშნული სტრატეგიების დიზაინის შეცვლა და რა სახით.

ცოდნა იმ პროცესებზე, რომლებიც გააღწევენ ახდენენ ვდტ-ის მდგომარეობაზე, არ არის საკმარისი ვდტ-ის ადმინისტრაციისათვის, რათა მან შიმუშავოს სტრატეგიები და პროგრამები საფრთხეების შესარბილებლად და გარდაუვალი ზეწოლების მიმართ (მაგ. კლიმატის ცვლილების ზეგავლენა) ადაპტაციისათვის, .

ვდტ-ის ადმინისტრაცია არ ფლობს ყველა საჭირო ინფორმაციას, ცოდნას და უნარებს, რომ დაგეგმოს და განახორციელოს შესაბამისი სტრატეგიები და პროგრამები.

4. ცნობიერების ამაღლება: *ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე მოსახლეობის გათვითცნობიერება ვდტ-ის პეიზაჟების მშვენიერების, მისი ფასეულობის და არსებული პრობლემების შესახებ, რამაც უნდა განაპირობოს მათი მხრიდან დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის მზადყოფნა.*

დტს-ს მიერ წლიური სოციალური კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, ადგილობრივი მოსახლეობა უფრო გათვითცნობიერებულია ვდტ-ის ფასეულობის შესახებ და უფრო პოზიტიურად არის განწყობილი ვდტ და ვდტ-ის ადმინისტრაციის მიმართ, ვიდრე დტ-ის დაარსებამდე, მენეჯმენტის გეგმის მომზადებამდე და დანერგვამდე იყო.

5. სიამოვნება: *ადგილობრივი და უცხოელი ვიზიტორებისათვის ვდტ-ს ლანდშაფტით, კელური ბუნებით და სხვა ღირებულებებით დატკობის საშუალების შექმნა.*

ვდტ-ზე ვიზიტორთა რაოდენობა 2010 წელს შვიდჯერ მეტი იყო 2005 წელთან შედარებით. ვიზიტორთა რაოდენობამ მაქსიმუმს მიაღწია 2007 წელს და იგი შეადგენდა 3 070 ვიზიტორს და დაეცა მინიმუმამდე 2008 წელს, როდესაც იგი შეადგენდა 1 460 ვიზიტორს, რაც სავარაუდოდ გამოწვეული იყო რუსეთთან ომით. 2009 და 2010 წლის ციფრები გვიჩვენებენ ვიზიტორთა რაოდენობის მყარ ზრდას, თუმცა იგი მაინც საგრძნობლად დაბალია 2007 წლის მაჩვენებლებთან შედარებით. ვიზიტორთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად დაბალია იმ რაოდენობასთან შედარებით, რომელიც საჭიროა შემოსავლის იმ დონის გენერირებისათვის, რომელიც გათვალისწინებულია მენეჯმენტის გეგმაში, განსაკუთრებით თუ გაითვალისწინებთ დტ-ზე შესვლის გადასახადის გაუქმებას.

6. ტრადიცია: *ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და აღდგენა, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ტრადიციული ფორმების რეაბილიტაცია.*

ტრადიციული ძოვების სისტემები, ვდტ-ის ფარგლებში, რომლებიც ითვალისწინებენ ძოვების ზეგავლენას საძოვრებზე, არ ყოფილა აღდგენილი. ამის შედეგად საძოვრები დიდი ზეწოლის ქვეშაა.

ვდტ-ის დამხმარე ზონაში WB/GEF- საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის მცირე გრანტების პროექტის ფარგლებში განხორციელდა ხორნაბუჯის ციხის მიმდებარე ტერიტორიაზე ვიზიტორთა ინფრასტრუქტურის მოწყობა და ელიას მთის ეკლესიის რეაბილიტაცია; ბუნებრივი რესურსების მოხმარების მდგრადი ფორმების აღდგენა.

7. შემოსავალი: ვდტ ბუნებრივი რესურსების კონტროლირებადი და მდგრადი მოხმარების საშუალებით მისი ადმინისტრაციის მიერ მიღებული შემოსავლით ვდტ მენეჯმენტის ხარჯების დაფარვის საშუალების შექმნა.

ამჟამად არ მიიღება არავითარი შემოსავალი ბუნებრივი რესურსების მოხმარებიდან (მენეჯმენტის გეგმის მომზადების პროცესში დაგეგმილი იყო საძოვრების იჯარის გადასახადი ადმინისტრაციას მიედო). ტურიზმიდან მიღებული შემოსავალი მნიშვნელოვნად დაბალია იმ ოდენობასთან შედარებით, რაც საჭიროა ვდტ მართვის მიმდინარე ხარჯების დასაფარად, ეს ნაწილობრივ გამოწვეულია იმით, რომ გაუქმდა დტ-ზე შესვლის გადასახადი და ნაწილობრივ იმითაც, რომ ვიზიტორთა რაოდენობა პროგნოზირებულზე უფრო დაბალია. დონორი ორგანიზაციებიდან მიღებული გრანტებით დაიფარაგარკვეული არა-პერიოდული ქმედებების ხარჯები გარდა იმისა, რომელიც დაფინანსებულ იქნა საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის მიერ. ზოგადად ვდტ-ის დაფინანსება ბევრად მცირეა, ვიდრე ეს საჭიროა ეფექტური მენეჯმენტისათვის.

8. საარსებო წყარო: ვდტ შიგნით და მის დამხმარე ზონაში ადგილობრივი მოსახლეობისათვის დამატებითი შემოსავლის მიღების საშუალებების შექმნა.

მცირე გრანტების პროგრამა, რომელიც განხორციელდა საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტის ფარგლებში დაეხმარა მთელ რიგ ორგანიზაციებსა და ოჯახებს თავიანთი შემოსავლის გაზრდაში; მისი დახმარება გამოიხატებოდა ტრადიციული ხელსაქმის, მეკამეჩობის დარგის აღდგენის, სანერგეების, ოჯახური სასტუმროების, წყალ მომარაგების სისტემის მოწყობის მხარდაჭერაში. ადგილობრივი საოჯახო სასტუმროების მესაკუთრეები დებულობენ გარკვეულ სარგებელს ვდტ-ის ვიზიტორებისაგან. ტურისტული ინფრასტრუქტურის მოიჯარეზე გაცემის მცდელობა არ აღმოჩნდა წარმატებული, მაგრამ ამის შესაძლებლობა კვლავ არსებობს. მომსახურების გაწევის უფლების გაცემის შესაძლებლობა არ არის სრულად გამოყენებული.

9. ეფექტის გაგრძელება: დაცული ტერიტორიების ყველა დონის სამენეჯმენტო რგოლებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობის და გამოცდილების გაზიარების საშუალებით საქართველოს სხვა დაცული ტერიტორიებისათვის და აგრეთვე მეზობელი ქვეყნებისთვის სარგებლობის მოტანა.

ვდტ-ის დაგეგმარების ჯგუფის ზოგიერთი წევრი ჩართული იყო კოლხეთის ეროვნული პარკის დაგეგმარებაში. ვდტ-ის ადმინისტრაციის თანამშრომლები საქართველოს სხვა დაცული ტერიტორიების თანამშრომლებთან ერთად ასევე მონაწილეობდნენ სხვადასხვა დონის დიებაში (დტს დაგეგმარებისა და პროგრესის საანგარიშო შეხვედრები, ტრენინგები), გარდა ამ აღნიშნულისა, არ არის სხვა რამე ნათლად გამოკვეთილი სარგებელი ვდტ ადმინისტრაციის მიერ განხორციელებული ქმედებებისა საქართველოს დტ-ის ქსელისათვის ან მეზობელი ქვეყნების დტ-თვის.

10. აღიანსი: საზოგადოებრივი და პოლიტიკური მხარდაჭერის გასაძლიერებლად მტკიცე კავშირების დამყარება.

ვაშლოვანის დტ-ის მეგობრების ასოციაციის დაარსება იყო აღსანიშნავი წარმატებული ქმედება. პროდუქტიული ურთიერთობა ასევე განვითარდა არასამთავრობო ორგანიზაციასთან “არწივის ხეობა”, ხორნაბუჯის ეპარქიასთან, თბილისის ზოოპარკთან (ქურციკების რეინტროდუქციასთან დაკავშირებით) და დედოფლისწყაროს საკრებულოსა და გამგეობასთან.

6. დანართი : ანგარიშის მოსამზადებლად გამოყენებული დოკუმენტები

გაეროს განვითარების პროგრამა და საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო – “კლიმატის მეორე ეროვნული შეტყობინება გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი”, 2009 წ., თბილისი

ევროკავშირი – საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტი – FFI და ნაკრესი “ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ტრენინგების და რესურსების საჭიროებათა შეფასება”, 2009 წ.

ევროკავშირი - საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტი – FFI და ნაკრესი “ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების კომუნიკაციისა და თემთან ურთიერთობის სტრატეგია”, 2010 წ.

ევროკავშირი - საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტი - FFI და ნაკრესი “ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიებზე ბრაკონიერობასთან ბრძოლისა და დაცვის სტრატეგია”, 2010 წ.

ევროკავშირი - საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტი – FFI და ნაკრესი “აღმოსავლეთ საქართველოში მსხვილ მტაცებლებსა და ადამიანებს შორის კონფლიქტის შემცირება – ეტაპი I: კონფლიქტის საფუძვლების კვლევა”, 2010 წ.

ევროკავშირი - საქართველოს მტაცებლების კონსერვაციის პროექტი – FFI და ნაკრესი “ტრენინგი ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების რეინჯერებისთვის”, 2010 წ.

თბილისის ბოტანიკური ბაღი და ბორტანიკის ინსტიტუტი - ლაჩაშვილი ი., ლაჩაშვილი ნ., ხაჩიძე მ., “ქიზიყის (აღმოსავლეთ საქართველო) ფლორის კონსპექტი“, 2007 წ., თბილისი.

MAVA Fondation pour la Protection de la Nature – პროექტი “დაცული ტერიტორიები ცოცხალი პლანეტისთვის – კავკასიის ეკორეგიონი” - ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) კავკასიის წარმომადგენლობა - კობახიძე ნ. “საქართველოს დაცული ტერიტორიების ინსტიტუციური საჭიროებების შეფასება” – მომზადებული USDol/ITAP-თან პარტნიორობით, 2009 წ. თბილისი.

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი - საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი - ACTA CONSULTANTS Ltd. “საპროცესო ჩარჩო დუკუმენტი და გადასახლების გეგმა”, საბოლოო ანგარიში, 2007 წ. თბილისი

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი - საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი – აგრო-ბიზნეს კონსალტინგი – “მცირე გრანტების პროგრამის საბოლოო ანგარიში”, 2008 წ., თბილისი.

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი - ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ვაშლვანის ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმა, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 2006 წ. (დამტკიცებული საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2006 წლის 26 იანვრის №48 ბრძანებით)

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი – ნაკრესი “აღმოსავლეთ საქართველოს

დაცულ ტერიტორიებზე ჩატარებული კვლევის შედეგები” საბოლოო ანგარიში, 2004 წ. თბილისი.

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი - ნაკრესი “ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ტრენინგის მასალები”, 2006 წ. თბილისი;

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი - ნაკრესი “ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სახელმძღვანელო აღმოსავლეთ საქართველოს დაცული ტერიტორიებისათვის”, 2007 წ. თბილისი;

მსოფლიო ბანკი/გარემოს გლობალური ფონდი საქართველოს დაცული ტერიტორიების განვითარების პროექტი - ნაკრესი “მონაცემთა შეგროვება ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისათვის - რეინჯერის სავლე ცნობარი”, 2007 წ. თბილისი.

ნაკრესი - 2005, 2006 და 2007 წლიური ანგარიშები, თბილისი.

ნაკრესი და WWF-ის კავკასიის პროგრამის ოფისი - ლეოპარდის (*Panthera pardus*) კონსერვაციის ეროვნული სამოქმედო გეგმა 2010 - 2014 წწ., 2010 წ. თბილისი.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, ნ.კეცხოველის სახ. ბოტანიკის ინსტიტუტი - ლაჩაშვილი ი., ლაჩაშვილი ნ., ხაჩიძე მ., „ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალის (აღმოსავლეთ საქართველო) ფლორის კონსპექტი“, 2004 წ. თბილისი.

ესეფ (ეროვნული სამეცნიერო ფონდი) პროექტი №GNSF/ST-8120/498 - ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტი - „სავლე კვლევების ანგარიშის მასალები ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიაზე: ტყის იშვიათი და გადაშენებადი სახეობების - ქართული ნეკერჩხალი (*Acer ibericum*) და თურანულას (*Populus euphratica*) გავრცელების ფარგლების დადგენა” (თარიღი არ არის მითითებული).

ხარაიშვილი გ., ვაჩნაძე გ., სვანიძე მ. “აღმოსავლეთ საქართველოს ჭაღის ტყეების მდგომარეობის და მათი აღდგენის ღონისძიებები”, 2008 წ. თბილისი.

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. (2006). - Breeding site selection by bearded vulture (*Gypaetus barbatus*) and Eurasian griffon (*Gyps fulvus*) in the Caucasus - Animal Conservation 9.

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. (2007) - Radio-satellite telemetry of a territorial Bearded Vulture (*Gypaetus barbatus*) in the Caucasus - Vulture News 56.

Gavashelishvili, A. & McGrady, M. J. (2005) - Vulture movements in the Caucasus - Vulture News 53.

Zero Extinction Fund - Doga Dernegi “Urfa Steppes Project”, 2006- 2008 – Turkey.

დაცული ტერიტორიების სააგენტოს გამოუქვეყნებელი ანგარიშები და სხვა დოკუმენტები:

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია - 2006 წლის ოპერატიული გეგმა

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის წლიური ანგარიშები 2007, 2008, 2009 წწ;

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია - თვიური ანგარიშები 2010 წლისთვის

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია - ეკო-საგანმანათლებლო ღონისძიებების თვიური გეგმები და ანგარიშები 2010 წლისთვის

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების “ბუნების მატთანე” 2006, 2007, 2008, 2009 წწ;

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია - ყოველწლიური სტატისტიკური ფორმები 2006, 2007, 2008, 2009 წწ;

ვიზიტორთა ქცევის წესები ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე, 2007 და 2009 წწ.

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია “ჯეირნის რეინტროდუქციის პროექტი ვაშლოვანის სახელმწიფო ნაკრძალისა და ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე; 2000 წ

ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაცია - ქურციკის პოპულაციის აღდგენა ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე სამოქმედო გეგმა, 2006 წელი და დანართი I, “1990-92 წლებში განხორციელებული ტრანსლოკაციის შედეგები და ანალიზი”.

**Sustainable Management of Biodiversity
South Caucasus**

Programme Office
Ministry of Environmental Protection
6, Gulua St, 6th. fl
0114 Tbilisi Georgia
T: +995-32-2201828
www.giz.de

© Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, 2012